

1
1975

SPARNAI

TSKP CK nutarime „Dėl darbo, parenkant ir auklėjant ideologinius kadrus Baltarusijos partinėje organizacijoje“ pabrėžiama, kad žiuolaininis mūsų visuomenės išsi-vystymo lygis, komunizmo statybos, komunistinio auklėjimo uždavinį užmojis, įtempta ideologinė kova tarpautinėje arenaje kelia didesnius reikalavimus ideologiniams darbui ir kadramis.

Šiai partijos Centro Komitetės nurodymais mes vadovaujamės kasdieniniame darbo žmonių ir ypač jaunimo komunistinio ir karinio patriotinio auklėjimo darbe.

Pastaruoju metu partija efektyviai ir konkrečiai vadovauja gynybiniam masiniam ir kariniams patriotiniams darbui. Partijos rajonų ir miestų komitetai sumanial koordinuoja tarybinių ir ūkinų organų, visuomeninių organizacijų, tame tarpe ir SDAALR veiklą. Partinių komitetų biuruose ir plenumuose analizuojamas gynybinis masinis darbas, nužmimos priemonės jų tobulinti. I patriotinę gynybinę draugiją pastaraisiais metais nukreipta tūkstančiai komunistų. Daugelis jų visuomeniniai pagrindais vadovauja pirmenėms organizacijoms, kariniams techniniams rateliams, negailėdami jėgų, ruošia vertą pamaina Tarybinei Armijai ir Kariniams Jūrų laivynui.

Mūsuose tapo tradicija reguliarai svarstyti karinio patriotinio auklėjimo būklę respublikos partinio aktyvo pasitimuose. Toks pasitarimas įvyko ir šių metų pradžioje. Jame buvo pažymėta, kad pastaraisiais metais žymiai aktyviai gynybiuose masiniuose renginiuose dalyvauja tarybinės, profsąjungų ir komjaunimo organizacijos, sporto kolektivai. Visur gyventojų tarpe pastebimas gynybinio masinio darbo pagyvėjimas. Ypač platū užmojų jis įgavo šiai, jubiliejiniams metais. Pasiruošimas tarybinės liaudies Pergalės Didžiajame Tėvynės kare 30-mečiu ir jo iškilmės prafurtino gyvenimą buvusių mūsų heroika, renginius — ypatinga reikšme ir jėga.

Giliai, partietiskai organizojamas karinis patriotinis darbas Vilniaus Darbo Raudonosios Vėliavos ordino radio komponentu gamykloje. Per 80 procentų šio kolektivo dirbančių — SDAALR narai. Si organizacija apdovanota TSRS SDAALR Garbės ženklu. Dideliu dvasinių jėgų šaltinis — gamykloje reguliarai skaitomos paskaitos, pranešimai, rengiami pokalbiai, ga-

myklos radio laikraštio laidos karinėmis patriotinėmis temomis. Tradiciniai tapo besiruošiančiu Tarybinėje Armijoje tarnauti vaikinų saskrydziai. Ginkluotosios Pajėgos gauna gerą papildymą. Kariu patroliu darbu kolektive kasdien rūpinasi ir jam vadovauja gamyklos partinė organizacija.

Įdomiai organizuojamas karinis patriotinis auklėjimas ir pradinis karinis mokymas Kauno J. Janonio popieriaus fabrike. Šiaulių televizorių gamykloje ir kai kuriose kitose įmonėse.

filmą „Būk pasiruošęs Tėvynės gynybai“. Daug puikių kūrių apie tarybinių karių šlovę sukurė Lietuvos rašytojai, dramaturgai, dailininkai ir skulptoriai.

Karinio patriotinio darbo kovinių priemonių arsenale efektyvus ginklas — gyvas Didžiojo Tėvynės karo dalyvių žodis. Buve frontininkai, partizanai ir užnugario kovojo savo nuoširdžiu pasakojimu apie kovą ir darbą karo metais padeda formuoti aukštatas idėjines jaunimo savybes. Vien tik pernai įvyko per 17 tūkstančių pokalbių, perskaity-

dama vietą kasdieniniams dalykams.

Neretai didvyriška mūsų šalies praeitis propaguojama, silpnai siejant su šiandieniniais patriotiniais darbais.

Reikia geriau vienyti įvairių organizacijų, atsakingų už karių patriotinį auklėjimą, pastangas, kasdien koordinuoti jų veiksmus. Būtina žymiai sustiprinti patriotinės gynybinės draugijos pirminių organizacijų vaidmenį ir padinti jų kovingumą. Gerinti pirminių organizacijų veiklą — svarbiausias SDAALR komitetų uždavinys. Tačiau daug

DIDELIS DVASINIŲ JĖGU ŠALTINIS

V. CHARAZOVAS
Lietuvos KP CK sekretorius

Svarbiausias mūsų tikslas — idėjiškai grūdinti darbo žmones ir pirmiausia jaunimą, formuoti aukštas moralines ir politines būsimųjų karių savybes. Gerai šia kryptimi dirba respublikos mokslo įstaigos. Jose studijuojama TSRS Ginkluotųjų Pajėgų istorija, kurių žygdarbiai, atlikti gimtojoje žemėje, veikia šimtai mokylių kampelių ir muzieju, organizuojami sukarinti jaunimo žaidimai ir karinių techninių sporto šakų varžybos.

Gerų rezultatų duoda užsiėmimai karinio patriotinio auklėjimo fakultetuoje prie liaudies universiteto. Jie sukurta ir veikia visuose respublikos miestuose ir rajonuose.

Respublikoje prigijo ir labai veiksmingas tapo jaunimo žygiai tarybinės liaudies revoliucijos, kovų ir darbo šlovės vietomis, eisenos su deglais, žvaigždinės estafetės, motožygiai. Vien tik pernai žygiuose kovų vietomis dalyvavo arti 400 tūkstančių vaikinų ir merginų. Jie keliavo Lietuviškosios 16-osios šaulių divizijos kovų keliais, lankėsi tvirtovėje didvyrėje Breste, prie Maskvos ir Leningrado.

Apie tėvų kovų žygdarbius, jų sūnų farnybą armijoje įdomiai ir turinėgi pasakoja mūsų žurnalistai. Savo indėlių į karinį patriotinį auklėjimą įneša meno darbuotojai. Pavyzdžiu, Lietuvos kino studija sukūrė dokumentinį

ta paskaitų ir pranešimų, skirtų Didžiajam Tėvynės karui.

Karinio patriotinio auklėjimo reikšmei sunku pervertinti stiprius darbo kolektivų ir karinių dalių ryšius. Lietuvos partinės ir visuomeninės organizacijos jiems skiria didelį dėmesį. Bendros pastangos padeda sėkmingai spręsti daugelį pradinio karinio paruošimo problemų. Karinių dalių atstovai teikia didelę paramą, organizuojant mokymo procesą, kuriant materialinę bazę.

Visas renginių kompleksas padeda ugdyti darbo žmonių ir pirmiausia jaunimo pasirūrimą kiekvieną minutę stoti ginti Tėvynę, norą spartuoliškai darbu stiprinti jos gynybinę galią.

Tačiau reika pasakyti, kad dar daugelį jaunosis karinių karių patriotinio auklėjimo klausimų reikėtų geriau spręsti. Pirmiausia — sukurti vieningą sistemą, kuri užtikrintų perimamumą ir užkirštų kelią dubliauvimui, kartojimui. Negalima nepasakyti, kad kai kur į karinį patriotinį darbą žiūrima kaip į eilinę kampaniją. Šiame darbe dar pasitaiko potvynių ir atoslūgių. Svarbių datų ir revoliucinių švenčių dienomis pastebimas, taip sakant, pakilimas, o paskui prasideda šiokiadieniai, ir gynybinių renginių svarba pasitraukia į antrą planą, užleis-

turi padaryti ir partijos rajonų bei miestų komitetai. Lietuvos partinės organizacijos gerina SDAALR pirminių kolektivų kadrus, padeda stiprinti jų materialinę techninę bazę, imasi visų priemonių, kad kiekviena draugijos pirmės organizacija taptų gynybinių masinio darbo centru.

Svarbus uždavinys, kurį sprendžia Lietuvos partinės, tarybinės, visuomeninės organizacijos — išmokyti kiekvieną jauną pilietį valdyti ginklą ir kovinę techniką, fiziskai grūdinti būsimuosius karius. Beveik kas trečias šaukiamoji amžiaus jaunuolis ruošiamas SDAALR mokymo organizacijose. Igytas karines žinias jaunimas įtvirtina karinės sporto stovyklose.

Tolesnį pradinio karinio mokymo tobulinimą stabdo nepakankamas dalies šios disciplinos dėstytojų pasiruošimas, silpna mokymo materialinė bazė. Sakykim, šaudyklas ir tirai. Atrodo, išsirengti paprasčiausias šaudyklas ir tirus pajėgus kiekvienas kolūkis, fabrikas ar gamykla. Tačiau kartais jų nėra net rajone, nekalbant jau apie žemesnes organizacijas. Čia didesnį dėmesį ir reiklumą turėtų rodyti ir partinės organizacijos, ir SDAALR komitetai.

Sėkmingai spręsti jaunimo ruošimo karinei tarnybai uždavinį padeda užsiėmimai karinių techninių sporto šakų sekcijose. Todėl skirti tam

TSKP

SUVAŽIAVIMUI

kasdieninį dėmesį — mūsų bendras reikalas.

Analizujant jaunimo kariūnių specialybių mokymo patirtį, negalima nutylėti kai kur pasireiškiančios tendencijos laikytis ši didelę valstybinį darbą tik SDAALR organizacijų reikalui, nutyliant kai kuriai jmonių, statybų, kolūkių ir tarybinių ūkių vadovų silpną pagalbą mokymo punktams. Lietuvos KP CK ne kartą taip pat svarstė šiuose klausimuose siauras žinybines kai kuriai respublikos ministerijų ir valstybinių komitetų vadovų pozicijas.

Atsižvelgiant į didelę gynibinės draugijos materialinės techninės bazės reikšmę jaunimo ruošimui karinei tarnybai, reikėtų, mūsų nuomone, leisti liaudies ūkio jmonėms ir organizacijoms teikti finansinę pagalbą sporto techniniams klubams. Tokia pagalba naudinga ne tik karinio patrioninio auklėjimo interesams, bet ir visam liaudies ūkiui, turint omenyje, kad geriaus bus ruošiami masinių techninių specialybių kadrų.

Dabar visur plečiasi lenktyniavimas už deramą TSKP XXV suvažiavimo sutikimą. Respublikos partinės organizacijos dės visas pastangas, kad užtikrintų tolesnį gynybino masinio darbo kilių, jneštų deramą indėlį, stiprinant Tarybų ūkies gynybinę galią.

„Sovetskij patriot“

ŽINIOS IŠ AVIACIJOS SPORTO KLUBU

KAUNO ASK kolektyvui šie metai buvo neeiliniai. Klubo skraidymų bazėje Pociūnuose vyko TSRS Tautų VI spartakiados finalinės moterų sklandymo varžybos, Tarybų Lietuvos pirmos lygos sklandymo čempionatas. Tačiau darbštiam kolektyvui šie renginiai nesutrukėdė. Iš 28 į klubą šiaisiai metais priimtu pirmamečių, du trečdalių sezono pabaigoje jau savarankiškai pradėjo skraidyti sklandytuvu. Be to, paruoštas vienas sporto meistras, 5 pirmo ir 7 antro atskyrio sklandytuojai.

PANEVĖZIO ATSK instruktoriai savarankiškam skridimui sklandytuvu išleido tris pirmamečius klubo narius, paruošė vieną sporto meistrą, penkis pirmo ir tiek pat antro atskyrio sklandytuojų. Klubo varžybose rungtyniavo trylikiai sportininkai.

ALYTAUS ATSK bazėje buvo surengtos respublikinės antros lygos sklandymo varžybos. Klubo sportininkai rungtyniavo savo kolektyvo varžybose. Paruošta 5 pirmo ir 13 antro atskyrio sportininkų, o 3 sklandytuojai įvykdė po vieną sporto meistro normatyvą.

AKMENĖS ATSK kolektyvas baigia mokomojo pastato statybą. Tai pareikalavo didelių jėgų. Tačiau ir sportiniam darbe yra neblogū pasiekimų. Paruošias vienas sporto meistras, 5 pirmo ir 4 pirmo atskyrio sklandytuojai.

TELSIŲ ATSK baigia angaro statybą, gavo sportinį lėktuvą. Siame sezone paruoštas vienas pirmo ir trys antro atskyrio sklandytuojai.

BIRŽŲ ATSK bazėje buvo surengtos dvejos respublikinės

nės ir Pabaltijo aviamodelizmo varžybos. Baigtas statyti 24x36 metrų angaras. Siame sezone klubo treniravosi apie 30 sklandytuojų. Du sportininkai jau įvykdė pirmo atskyrio ir tiek pat antro sportinio atskyrio normatyvus.

ŠILUTĖS ATSK paruošti trys antro ir vienas pirmo atskyrio sklandytuojai ir du sportininkai įvykdė po vieną sporto meistro normatyvą.

KLAIPĖDOS ATSK kolektyvas baigė drenuoti aerodromą, įsirengė naujas patalpas dirbtuvėms. Klubas gavo du sklandytuvus A-15. Siemėt klubo treniravosi 17 pirmamečių sklandytuojų. Keturi klubo sklandytuojai siame sezone įvykdė pirmo sportinio atskyrio reikalavimus, o vienas — sporto meistro normatyvą.

JAU NYSTĖS POLEKITŲ PAVILJOTI

Pries keliolika metų čia, dienliajame smėlingame lauke, įstengdavo užderėti avižos. Naudos iš jų Trakų rajono Merkio tarybinio ūkio aruodai turėdavo ne kažkiek. O Vilniaus aviacijos techniniams sporto klubui verkiant reikėjo aerodromo. Kai lauko per davimą „palaimino“ tokius reikalalus tvarkančios organizacijos, patenkintos buvo, be rods, abi pusės — ūkis, atidavės nederlingą plotą, ir aeroklubas, jisigijęs visai neblogą aerodromą.

Kad laukas virstų aerodromu, teko, pasitelkus buldozerius, palyginti gubrius, patrėsti, kad smilga vešliau želtu. Vieta gera — laukas remiasi į gražų pušynelį, šimtų žingsnių nusileidus — Mamaivio ežeras. Betgi tokia vieny sportinių aerodromų dalia — išskurti atokiau didelio miesto.

Tą lauką kažkada nusiziūrėjo klubo viršininkas Zenonas Brazauskas, sumanus inžinerius, respublikinės premi-

jos laureatas, atsisakęs daug žadančios karjeros sostinės Šilavimo staklių gamykloje, nes, kaip jis dabar prisimena, visą laiką širdies kamputuje krebdėjęs kažkokas „aviacinius velniukštis“.

Kur buvęs, kur nebuvęs į naujoje vietoje besikuriantį klubą atskubėjo KKI auklėtinis Jonas Sukackas, fechtuotojo ginkluotę pakeitęs į parašiutą ir vairalaždę. Nuo pirmų dienų klubą visokeriopai rėmė inžinierius A. Kilna, dabar dirbanties klube grandies vadu.

Po poros metų su visu inventoriumi ir sklandytuojų svita į Paluknį atsikraustė ir Antanas Arbačiauskas, iki tol vadovavęs sklandytuojų grandžiai respublikiniame aviacijos sporto klube. Klube jis — sklandymo instruktorius.

Visi tie vyrai jau nuo seno buvo aviacijos entuziastai, vaikystėje klijavę skraidančius modelius. Yos išsaugė trumpas kelnes, bandė patys

kilti sklandytuvu į padangę, atsispyrę nuo Kulautuvos šlaito, o subrendę — garbingai šturmavo Tarybų Sąjungos reikordus.

Mūsų gyvenimas būtų daug blankešnis, jei neatirsastų tokų, gražaus nerimo žmonių, kurie imasi „versti kalnus“, nors jiems už tai nežadėti nei dideli pinigai, nei kitokie patogumai. Tiesiog reikėjo kažkam pradėti nuo plynų lauko, reikėjo savo širdimi uždegli entuziazmą jaunimo širdyse. Ir jie tai padarė.

Pasižvalgykime Paluknio aerodrome, LTSR Lengvosios pramonės ministerijos visuomeninio aviacijos techninio sporto klubo bazėje, susitikime su sportininkais, kurie čia stovyklauja ar šiaip, nutaikę laisvesnę dieną, susirenka treniruotėms, paskraidyti.

Klubas šiandien turi viską, kas būtina sportiniams kolektivui: sklandytuvus ir angarą, administracinį pastatą su mokymo klasėmis, namukus, kur

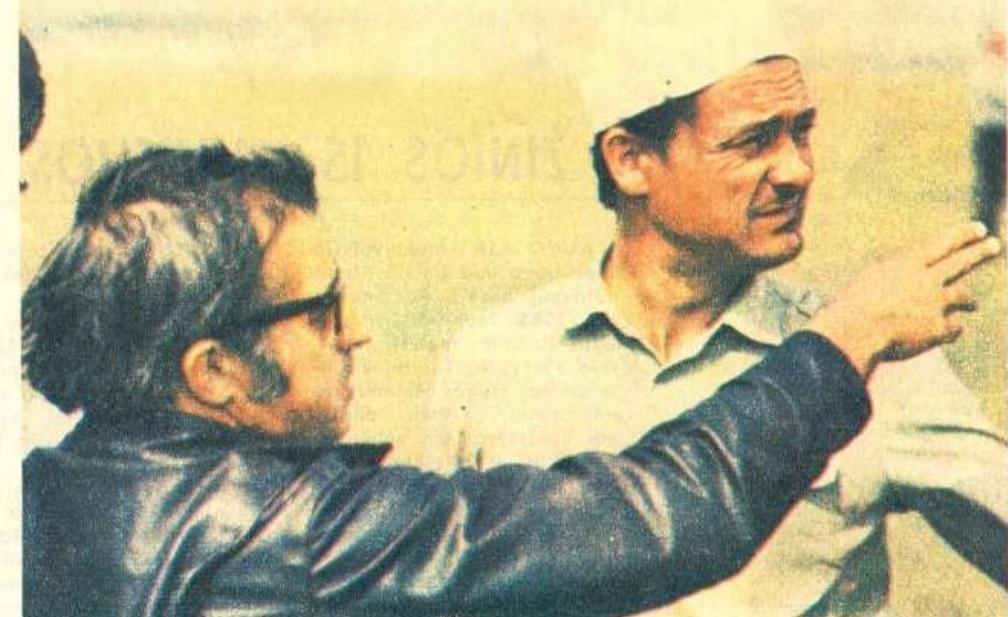
sportininkams bei etatiniams darbuotojams yra geros sąlygos ilstėti.

Sportininkų klube — nemažas būrys. Per šešias dešimtis. Visi noriai skraido. Sklandryvus ir léktuvus visada puikiai paruošia inžinierius Vladimiro Utkino vadovaujami technikai A. Dubauskas, A. Mikalauskas, V. Račiūnas. Juos sklandytojai mini su pagarba.

Klube ruošiami ne tik sklandymo „pirmaklasiai“, bet ir aukšto meistriškumo sportininkai. Cia nemaža žmonių, kurie, kaip sakoma, galvą padėtų už savo klubą, nes aerodromo ir viso kolektyvo džiaugsmui ir rūpesčiai jiems yra mieli ir savi. Ypač tai pasakytina apie klubo seniburius sporto meistrus A. Valaitį, A. Beržinską, A. Miklaševičių, V. Tumą, A. Paužą, A. Paškauską, K. Ciceną. Tai ne tik geri sportininkai. „Auksinės“ jų rankos labai praverčia, kai klubui prieikia staliaus, elektroliko ar statybininko.

Didelį dėmesį ir nemažai lešių sklandymo vystymui skriaudia Lengvosios pramonės ministerija. Malonu, kad ir pats ministras Jonas Ramanauskas suranda laiko pasidomėti savo globočiniu, apsilankytu aerodrome, kartu su sportininkais pasidžiaugti skrydžio žavesiu.

Beje, apie skrydžius. Šių metų vasara kaip reta buvo dosni sklandytojams. Žinoma, ne visi jmano dažniau atitrūkti nuo darbų, ne kasdien ir skraidymų metas aerodrome. Tokia sklandymo sporto specifika. Bet šiemet skraidya daug ir treniruočių bei varžybų dienos buvo brandžios. Sklandytojai sveikino instruktorių Algį Barkauską, universiteto studentę Ireną Smilgevičiūtę, pirmąkart įvykdžiusius TSRS sporto meistro normatyvus. Jauniesiems, kurie tik bandė įsilieti į ko-

Vilniaus ATSK virsininkas Zenonas Brazauskas aiskina skriama užduotis klubo sklandytojui respublikos rinktinės nariui, sporto meistrui Apolinariui Beržinskiui

J. KEDUSO nuotr.

lektyvą, ši visara buvo rimtas išbandymas, savo išskirtinės egzaminas. Tvirtai aerodromas įauga į sostinės technikumų ir aukštųjų mokyklų studentų K. Jurkėno, S. Leinarito, V. Patriubavičiaus, R. Kielielaus, V. Letuko, 31-osios vidurinės mokyklos abiturientės N. Jurkutės gyvenimą. Kas žino, patyrę pirmo savarankiško skridimo džiaugsmą, gal ne vienas jų taps lakūnais profesionalais. Juk tokiai pažydziai jau turime. Tai A. Jovaiša, G. Mažintas, D. Čepas, A. Umbrasčiūnas — visi jie šio sklandymo klubo auklėtiniai. O Jonas Kuzminskas — lainerio TU-124 vadasis. Rodos, užtekinai rūpesčių. O jis, nataikęs progą, žiūrėk, jau ir dumia į Paluknį, anot jo, „pavépuoti aeroklubo oru“.

Tuo oru mielai kvėpuoja ir lakūnai buksyruotojai visuomenininkai: Valstybinės automobilių inspekcijos viršinininkas J. Grinevičius, Šalčininkų

rajono autoinspektorius K. Zukovskis, „Tarybinio mokytojo“ laikraščio fotokorespondentas L. Vasauskas ir daugelis kitų. Bet dažniausiai buksyruoti tenka klubo darbuotojams inžinieriui V. Utkinui ir vairuotojui B. Šimkui. Karštomi darbymečio dienomis jiems iš „Jako“ kabinos, galima sakyti, ir išlipti nėra kada.

Vasarą, kai atostogų metas, šeštadieniais ir sekmadieniais į klubo skraidymų bazę susirinkdavo išties gražus būrys sklandymo entuziastų. Vien šiai metais į klubą buvo priimta aštuoniolika naujokų, iš kurių didžioji dauguma, sezoniui baigiantis, jau pakilo į padanges savarankiškam skrydžiui. O per visą klubo gyvavimo laiką čia paruošta apie pusantro šimto sklandytojų. Aštuoniolika jų šiandien jau nešioja sklandymo sporto meistro ženkelių. Per nai Vilniaus ATSK kolektyvui

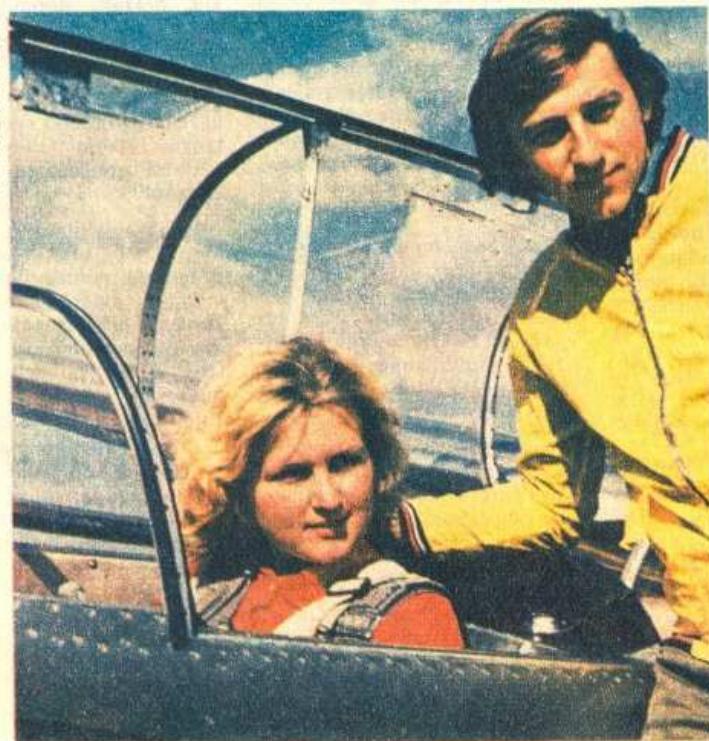
už šaunu darbą ir įsipareigojimų įvykdymą socialistiniame lenktyniavime tarp respublikos aviacijos sporto klubų buvo pripažinta pirmoji vieta. Šis sezona buvo pažymetas naujais darbo laimėjimais, naujomis sportinėmis pergalėmis, kurių tradicijas garbingai tėsia jaunoji sklandytojų karta.

Skraidimas netrukdo nei dirbtį, nei mokytis. Kaip ir sportas apskritai, jis duoda daugiau, negu reikalauja. Cia mokoma valdyti ne tik sklandytuvą, bet ir save, čia išmokstama vertinti draugystę ir patikrinti, ko pats esi vertas, čia branginamas laikas. O jei to išmokai, jau šis tas.

Kiekvienas, kas skraido, saveip dékingas aerodromui. O skraido čia visi. Tik sargas, saulės atokaitoje atsišliejės į mūrą, papsi pypkę ir palydi žvilgsniu kylančius sklandytuvus...

Edm. GANUSAUSKAS

Pirmų apmokymo metų jaunieji sklandytojai sostinės elektromechanikos technikumo moksleivė R. Gedmišaitė ir VIŠI studentas A. Strelčiūnas

V. LEONO nuotr.
Klubo veteranas, aktlyvus visuomenininkas lakūnas

PERGALĖ
1945-1975

Eskadrilės „Tarybų Lietuva“ kovų kelias

TOLYN I VAKARUS

1944 m. rudenį eskadrilė „Tarybų Lietuva“ trečią kartą buvo perginkluota. Šį kartą naujais naikintuvinis JAK-3. Tai buvo vieni lengviausiu antrojo pasaulinio karo metų naikintuvių. Didelis greitis ir manevringumas, didelės aukštoto paklimento galimybės, nesudėtingas valdymas — tai savybės, kurių dėka JAK-3 taip vienu mėgstamiausių lėktuvų pilotų naikintojų tarpe.

1944 m. pabaigoje perginkluota eskadrilė įsikūrė Bašnią Dolnos aerodrome Lenkijoje, maždaug už 50 kilometrų į šiaurės vakarus nuo Lvovo. Cia ypatingas dėmesys buvo kreipiamas skraidančiojo personalo koviniams mokymui. Pulko vadovybė ir politiniai darbuotojai asmeniniu pavyzdiu bei geru žodžiu jkvėpdavo lakūnus pavyzdingai vykdyti užduotis. Buvo plėčiai nagrinėjamas praėjusių oro mūsių patyrimas, kitų fronto aviacijos dalinių kovinės sėkmės priežastys. Politinį darbą vedė pulko komisaras, majoras J. Erka ir partinės organizacijos sekretorius S. Bajdura.

Fronto puolimo pradine linija buvo Vyslos upė, kurią tarybinė kariuomenė forsavo 1944 m. liepos mėnesį Sandomiro placdarmo rajone. Tą pat metų gruodžio mėnesį 1-ajai eskadrilei buvo suteikta garbė pirmajai nutapti šio placdarmo aerodrome. Lauko aerodromą iš oro žvalgė J. Mosinas ir A. Kosas. Sekančią dieną A. Kosas, kartu su šešių lėktuvų grupė, o pasakui J. Mosino vadovaujama kita šešių lėktuvų grupė sek-

Pabaiga. Pradžia Nr. 2.

mingai nuskrido į naujajį lauko aerodromą. Eskadrilės lakūnai gerai ištyrė kovos veiksmų rajoną ir iš oro sėkmingsai pridengė 3-osios ir 4-osios gvardietiškų tankų armijų bei kitų Sandomiro placdarme įsitvirtinusiu dalinių junginius.

1945 m. sausio pradžioje į Bašnią Dolnų persikėlė visas 115-asis aviacijos naikintuvų pulkas. I-ojo Ukrainos fronto kariuomenė pradėjo puolimą. Aviacijos pulkui buvo duotas uždavinys — dengti kariuomenę iš oro ir lydėti smogiamuosius lėktuvus. Saušumos kariuomenė, glaudžiai bendradarbiaudama su aviacija, pralaužė priešo gynybą. Sausio 13 d. buvo išvaduotas Chmelnickis, sausio 15 d. — Kelcai [netoli šio miesto 1-oji eskadrilė persikėlė į lauko aerodromą], sausio 17 d. — Čenstakavas.

Vokiečių aviacija priešinosi silpnai. Fašistiniai pilotai vengė įsijungti į oro kovas su tarybiniais lakūnais. Tačiau tomis dienomis eskadrilė „Tarybų Lietuva“ patyrė skaudų nuostolį: priverstinio tūpimo metu leitenanto Gomozovo lėktuvus nukrito į mišką. Lakūnas žuvo.

Kelcų rajono aerodrome aviacijos pulkas buvo priverstas pasilikti kiek ilgiau. Mat, grupė lakūnų, vadovaujama pulko štabo viršininko kapitono J. Krasavino, iš čia išvyko į Radomo rajoną, kur turėjo paruošti Gožkovicų aerodromą lėktuvų priėmimui.

NETRUKUS tarybinė kariuomenė, persekioda ma priešą, įsiveržė į fašistinės Vokietijos teritoriją, forsavo Oderį ir užėmė Opelno miestą. Eskadrilė „Tarybų Lietuva“ perskrido į Jolso aerodromą. Tai buvo pirmoji eskadrilės bazė Vokietijoje. Del dažnų atlydžių

Eskadrilės „Tarybų Lietuva“ vadovaujantys karininkai (iš kairės į dešinę): pirmoje eileje — grandies vadas vyr. leitenantas Polianinas, eskadrilės inžinierius S. Tidovas; antroje eileje — lakūnas leitenantas Melnikovas, eskadrilės vado adjutantas kapitonas A. Popovas, eskadrilės vado pavaduotojas I. Runcas, eskadrilės vadas J. Mosinas.

ir lietaus lauko aerodromai pabiuro. Dar daugiau, ekipaziai, atliekantieji svarbius kovinius uždavinius, ore galėdavo išbūti labai trumpai, nes starto metu purvas, susimaišęs su sniegu, užkimšdavo aušintuvus, ir varikliai ore labai kaisdavo. Tuo tarpu priešo aviacija, turinti stacionarinus aerodromus, sustiprino savo veiksmus. Esant tokiai padėčiai, 115-asis aviacijos pulkas persikėlė į Liubeno aerodromą. Iš šio aerodromo eskadrilė „Tarybų Lietuva“ skrido trūškinti prieš ap-

suptame Glogau mieste, o taip pat Breslau grupuočę. Visi kovos veiksmai buvo nukreipti Lignico link. Šiame rajone eskadrilės lėktuvų grandis susidūrė su priešo naikintuvinis. Prasidėjo oro mūsis. Atakos metu J. Mosinas numušė vieną FV-190.

Vėliau eskadrilė „Tarybų Lietuva“ persikėlė į Zarau, po to — į Zagano aerodromus ir aktyviai dalyvavo galutinai likviduojant Glogau grupuočę. Šioje fronto atkarpoje naikintuvių buvo naujodami kaip smogiamieji lėk-

tuvi. Jų patrankos ir kulkosvaidžiai sėkmingesnai naikino žemės taikinius.

1945 m. vasario 8–24 dienomis eskadrilė „Tarybų Lietuva“ dalyvavo Žemosios Silezijos operacijoje.

Gubeno miesto rajone (prie Neisės upės) radijo orientavimo stotis eskadrilės lėktuvų šešetukui pranešė, kad netoliene skrenda priešo naikintuvi. Užvirė smarkus oro mūsį. Staigiai kildamas aukštyn, J. Mosinas iš 50 metrų atstumo numušė vieną fašistų lėktuvą. Kiti pasuko savo aerodromo link. Reikia pažymėti, kad šio mūšio metu „Tarybų Lietuva“ grupėje tik J. Mosinas ir M. Liapinas turėjo kovinį patyrimą, o kiti keturi lėkūnai buvo nauji.

Vyslos—Oderio ir Žemosios Silezijos operacijų metu buvo visiškai išvaduota Lenkija. Tarybinė kariuomenė paseikė Neisės upę.

RAUDONA VĖLIAVA VIRŠ BERLYNO

Iš Zagano aerodromo mokytis išvyko B. Chludas, 2-osios eskadrilės vadas Laučinas, partinės organizacijos sekretorius S. Bairdura. 2-osios eskadrilės vadu buvo paskirtas P. Boikačiovas, jo pavaduotoju — M. Liapinas. Vyresnysis leitenantas Ivanas Princas tapo 1-osios eskadrilės vado pavaduotoju. J. Mosinui buvo suteiktas kapitono laipsnis.

Aviacijos pulkas Zagano aerodrome pradėjo rengtis Berlyno operacijai. Šalia kitų kovinių uždavinii, pulko lėkūnai gerai išstudijavo Kolo aerodromą už 15–20 kilometrus į rytus nuo Forsto, nes jis buvo numatytas kaip sekanči pulko bazė. Operacijos išvakarėse pulko lėktuvai

slapčiai ir perskrido į naujaji lauko aerodromą.

1945 m. balandžio 15 d. ankstyvą rytą prasidėjo puolimo operacija. „Tarybų Lietuva“ naikintuvali iš oro pridengė sausumos kariuomenę ir lydėjo smogiamuosius lėktuvus bei bombonešius, kurie priešą puolė Forsto rajone. Tarybiniai daliniai pradėjo forsuoti Neisę. Balandžio 19 d. Šprembergo miesto rajone J. Mosino vadovaujamos eskadrilės dvi lėktuvų grandys, iš oro dengusios sausumos kariuomenę, pastebėjo priešo aerodromą. Iš aerodromo staigiai pakilo aštuoni naikintuvali ME-109. Lėktuvų poros, vadovaujamos Mosino—Vdovenkos ir Melnikovo—Cmilio, atakavo priešą. Virš Šprembergo aerodromo, 800—2500 metrų aukštyste užvirė įnirtingos kautynės. Mūsyje dalyvavusio J. Mosino žodžiais, tai buvo „tikra oro karuselė“. Lėktuvai ME-109 veikė labai aktyviai ir drąsiai. Tačiau tarybinė ketveriukė nenusileido priešui. Vieinas ME-109, patekęs į J. Mosino lėktuvo taikiklį, po keleto sekundžių suliepsnojo. Tuo pat momentu priešo zeminės artilerijos sviedinio skeveldra pataikė į J. Mosino JAK-3 vandens aušintuvą. Pranešęs per radiją, kad pasitraukia iš mūšio, pilotas pasuko į rytus. Paskui lėktuvą driekesi iš radiatoriaus besiveržiančiu garu juosta. Nenu-skridęs iki aerodromo, 800 metrų aukštyste lėktuvas užsi-degė. Pilotas išsoko iš liepsnojančios mašinos ir parašiutu nusileido į mišką. J. Mosinas susitrenkė ir tą pat dieną pateko į ligoninę. Kita eskadrilės grupė šio oro mūšio metu numušė keletą priešo lėktuvų, pati nepatyruusi jokių nuostolių.

Tarybinė kariuomenė greitai judejo į Berlyną. Buvo paminti Forstas, Gubenas, Šprembergas, Kotbusas. Pulkas perskrido į Almeno lauko aerodromą, į šiaurės vakarus nuo Kotbuso.

Straipsnio autorius paruoštoje schemaje parodytas eskadrilės „Tarybų Lietuva“ kovų kelias ir vietovės, kur lauko aerodromuose karo metu bazavosi eskadrilė.

Eskadrilės vadas J. Mosinas
1945 m. nuotrauka

1945 m. balandžio 30

dieną pulko ir eskadrilės „Tarybų Lietuva“ istorijoje jrašyta aukso raidėmis. Tą dieną lėkūnai su džiaugsmu apžiūrinėjo didelį raudoną audelą su užrašu „Pergalė“ (kitoje pusėje buvo nupiešta penkiakampė žvaigždė ir piautuvas su kūju). Eskadrilės lėkūnams buvo pavesta šią vėliavą numesti virš Berlyno.

Gegužės pirmają į orą pakilo dylikla pulko lėktuvų, kuriuos valdė A. Kosas, J. Mosinas, S. Tichonovas, G. Fedosejevas, G. Kurinovas, K. Novosiolovas, G. Perevelovas, Erka, Cmilis, Vdovenka, Melnikovas (dylikltasis šio skridimo dalyvis nenustatytas). Šventinę grupę ore eskortavo divizijos politinės valdybos viršininkas, Tarybų Sąjungos Didvyris V. Bujanovas ir Karinių Oro pajėgų inspektorius, du kartus Tarybų Sąjungos Didvyris Vorožeikinas, o taip pat dar aštuoni lėktuvai. Visą grupę sudarė dvidešimt du lėktuvai. Tai buvo neužmirštamų akimirkos. Apačioje liepsnojo nugalėtos fašistinės Vokietijos sostinė. Skridime dalyvavę pilotai pergyveno didžiulį pergalės džiaugsmą. O juk karo keliai eskadrilė „Tarybų Lietuva“ į Berlyną atvedė nuo Oriolo.

Šis kelias buvo nužymėtas ilgą, sunkių ir žiaurių mūšių liepsnomis.

TOMIS dienomis Prahoje ir eilėje kitų Čekoslovakijos rajonų prasidėjo liaudies sukilimas. Sukilėliai paprašė Raudonosios Armijos pagalbos. 1-ojo Ukrainos fronto vadovybė savo svarbiausias pajėgas pakélé koviniams marsui ir nužygiau pletų kryptimi į Čekoslovakiją. Gegužės 5 d. aviacijos pulkas gavo jsakymą — iš oro ginti tankų dalinius, skubančius į pagalbą čekų ir slovakų tautom, sukilusiomis prieš fašistinius okupantus. Žemės orientavimo radijo stotys buvo įrengtos tiesiog tankuose. Iš jų antenų į eterį ne kartą sklidė signalai su prasmy, kad „Tarybų Lietuva“ pilotai atlikę tankų priekyje esančių kelių žvalgybą iš oro. Lėkūnai savo mašinų manevrais ir per radiją nurodinėjo besitraukiančios fašistinės kariuomenės kryptį, jos susikaupimo vietas. Eskadrilė „Tarybų Lietuva“ vieną po kito keitė lauko aerodromus ir atsidūrė prie Elbės upės. Priešo aviacijos pasipriešinimo jau beveik nesįjautė. Vokiečių eskadrilės, kurios bazavosi Drezdene, panikoje išsisiskiaidė kas kur. Daugelis vokiečių lėkūnų skutamu skridimu spruko už Elbės.

Eskadrilė „Tarybų Lietuva“ nutūpė Rizos aerodrome, prie Elbės. Gegužės 9 d. tarybinė kariuomenė įžengė į Praha. Naktį į gegužės 9 d. kariai saliutavo ilgai lauktos Pergalės proga. Ir nors jau buvo karo pabaiga, gausi vokiečių kariuomenės grupuotė vis dar gynėsi Čekoslovakijos teritorijoje. Tačiau neilgai. Ji buvo sutriuškinta ir gegužės 10–11 dienomis kaptuliavo. Gegužės 11 d. eskadrilė „Tarybų Lietuva“ iš Rizos aerodromo atliko paskutiniusios kovinius skridimus. Didžiojo Tėvynės karo frontuose.

SIO šaunaus pilotų kėlytvo Kovinis kelias baigėsi. Už pavyzdinį kovinių užduočių įvykdymą 115-asis gvardijos Oršos naikintuvų aviacijos pulkas buvo apdovanotas Kutuzovo ir Aleksandro Nevskio ordinai. I šiuos laimėjimus nemažą indėlį jnešė 1-osios eskadrilės „Tarybų Lietuva“ lakūnai. Paskutinėje karo atkarpoje ypač pasižymėjo eskadrilės lakūnai P. Boikačius, M. Liapinas, N. Možejevas, Čmilis, Melnikovas, I. Princas, S. Tichonovas, L. Bolidrevas. J. Mosinas, asmeniskai numušęs 11 priešo lėktuvų (du — grupėje), buvo apdovanotas Aleksandro Nevskio ordinu. Berlyno operacijos metu žuvo eskadrilės lakūnai Uchanovas, Kločka, Makejevas, Proskuškinas.

Be lakūnų prie eskadrilės „Tarybų Lietuva“ kovinių pergaliai daug prisiėjo šaunūs aviacijos technikai, pasiakojamai aptarnavę lėktuvus. Dažnai likdami be miego, su žibalinėmis lempomis rankose, sunkiomis meteorologinėmis sąlygomis jie montavo, remontavo lėktuvų variklius, oro sraigus, aušintuvus, atliko smulkų lėktuvų remontą. Daugelis technikų buvo apdovanoti ordinais ir medaliais, gavo jvairius karinius laipsnius.

PASIBAIGUS Didžiajam Tėvynės karui, jvairiai susiklostė eskadrilės lakūnų likimai. M. Liapinas baigė Karinių Oro pajėgų akademiją. Neseniai Maskvoje mirė N. Možejevas. Šiuo metu Maskvoje gyvena I. Princas bei aviacijos generolas majoras, TSRS Aviacijos sporto federacijos pirmininko pavaudutojas A. Kosas. Iš tų lakūnų, kuriems Pamaskvėje rūščiaisiais 1943 metais buvo įteikti lėktuvai su užrašu „Tarybų Lietuva“, gyvi liko tik keturi. Tai J. Mosinas, B. Chludas, S. Tichonovas ir P. Boikačius.

Jaunoji tarybinių lakūnų kartą visada su pagarba prisimins vyresniuosius brolius ir tėvus, drąsiuosius eskadrilės „Tarybų Lietuva“ lakūnus, kurių vardai aukso raidėmis išrašyti į Didžiojo Tėvynės karo metraščio puslapius.

Vyt. JURKŠTAS

LIETUVOS SDAALR SPORTININKŲ STARTAI TSRS TAUTŲ VI SPARTAKIADOJE

Tarybų Sąjungos Tautų VI spartakiada, skirta tarybinės liaudies pergalės Didžiajame Tėvynės kare 30-mečiui, žymiai suaktyvino karinių techninių sporto šakų vystymą virose sajunginėse respublikose. Spartakiados visų etapų varžybose, kurios vyko su šiuikiu „Pasiuolių darbui ir Tėvynės gynybai“, rungtyniau daugiau kaip 40 milijonų sportininkų, buvo surengta daugiau kaip 1 milijonas 424 tūkstančiai jvairių techninių sporto šakų varžybų. Jose vien tik šaudyme per 20 milijonų sportininkų išlaikė PDG normatyvus.

Spartakiados techninių sporto šakų varžybos pasižymėjo ne tik masiškumu, bet išryškėjo ir išauges sportininkų meistriškumas. Daugiau kaip 4,5 milijono sportininkų pasiekė atskyrių reikalavimus, o 1650 jų pirmą kartą įvykdė sporto meistro normatyvus. Buvo pasiekti 243 sajunginiai rekordai, iš kurių 139 viršija pasaulio rekordus. Sturmujant rekordus ypač pasižymėjo aviacijos sportininkai: — lakūnai pasiekė 56 naujus sajunginius rekordus, iš kurių 48 viršija pasaulio, o parašiutininkai pagerino 27 TSRS rekordus, kurių 25 viršijo pasaulio rekordines pasekmes.

Šiuo puikių laimėjimų „an-samblyje“ gražiai skamba ir Tarybų Lietuvos sportininkų pasiekimai ir pergalės. Spartakiados laikotarpiu 552 tūkstančiai žmonių išlaikė PDG komplekso normas, daugiau kaip 20 tūkstančių fizkultūrinių tapo sportininkais atskyrininkais, buvo pagerintas 51 respublikos rekordas. Spartakiados finalinėse masinių ir techninių sporto šakų varžybose Tarybų Lietuvos sportininkai iškovojo 18 aukso, 24 sidabro ir 8 bronzos medalius.

TSRS Tautų VI spartakiados finalinių varžybų programoje buvo 26 techninės sporto šakos. Mūsų respublikos atstov-

vai rungtyniaavo 22 sporto šakose. Nedalyvauja laivų motoreliavimo, motolenktynių šlako taktu, motolenktynių hipodrome ir malūnsparnių sporto varžybose. Šiose sporto šakose pirmąsias vietas užėmė Rusijos Federacijos komandos.

Stai kaip pasirodė TSRS Tautų VI spartakiados techninių sporto šakų finalinėse varžybose Tarybų Lietuvos SDAALR sportininkai, užėmė prizines vietas, ir rinktinės komandos:

Lėktuvų sportas — 2 vieta (I—RTFSR).

Sklandymas — 5 vieta (I—Maskva).

Parašiutinės sportas — 6 vieta (I—Maskva).

Aviamodelizmas — 13 vieta (I—RTFSR).

Autoralis — 1 vieta.

Broliai Kastytis ir Arvydas Girdauskai, važiavę „Ziquiliu“ (mašinų klasė iki 1300 ccm), tapo spartakiados čempionais, o G. Stelmokas su A. Daunoravičiumi užėmė 4 vietą. Važiavę „Ziquiliu“ (mašinų klasė iki 1600 ccm) S. Brundza su L. Suvalovu taip pat iškovojo čempionų aukso medalius.

Autodaugiakovė — 8 vieta (I — Gruzija).

Automobilių žiedinės lenktynės — 2 vieta (I — Latvija). V. Oleka, važiavęs mašina iki 1600 ccm, užėmė pirmą vietą ir tapo spartakiados čempionu. Siauliietis V. Valšviela, rungtyniavęs individualiai (tik TSRS čempionato iškaitoje), su septintos klasės mašina iškovojo aukso medalius.

Automodelizmas — 13 vieta (I — RTFSR).

Autokrosas — 13 vieta (I — Maskva).

Kartingų lenktynės — 7 vieta (I — Maskva).

M. Kirkilas — 125 ccm kartingu užėmė 5 vietą.

Motokrosas — 14 vieta (I — RTFSR).

Motociklų žiedinės lenktynės — 6 vieta (I — Estija).

Motodaugiakovė — 12 vieta (I — Kazachija).

E. Ramonas 350 ccm motociklų lenktynėse iškovojo čempiono aukso medalį.

Motobolas — 10 vieta (I — RTFSR).

Vandens motorinis sportas — 4 vieta (I — RTFSR).

A. Slapikas 500 ccm skuteriu iškovojo aukso medalį. R. Matulionis 350 ccm skuteriu užėmė antrą vietą ir buvo apdovanotas sidabro medaliu, o S. Adomaitis 1000 ccm gliseriu užėmė šeštą vietą.

Povandeninis orientavimas — 7 vieta (I — RTFSR).

A. Gajevskis jaunių varžybose tapo nugaletoju.

Greičio povandeninis plaukimasis — 12 vieta (I — RTFSR).

Jūrinė daugiakovė — 7 vieta (I — RTFSR).

Radijo sporto „lapių medžioklė“ — 14 vieta (I — RTFSR).

A. Klemauskas jaunių varžybose tapo nugaletoju. V. Grizienė užėmė 4 vietą (3,5 megahercų diapazonas).

Radiogramų priėmimas ir perdirbimas — 8 vieta (I — Ukraina).

Radijo daugiakovė — 9 vieta (I — RTFSR).

Taikomoji karinė daugiakovė — 13 vieta (I — Ukraina).

Susumavus starto varžybose komandų pasiektus rezultatus, rinktinės vietas bendoje spartakiados iškaitoje pasiskirste taip:

1. RTFSR	622 tūk.
2. Maskva	434 tūk.
3. Ukraina	400 tūk.
4. Leningradas	318 tūk.
5. Estija	291 tūk.
6. Latvija	291 tūk.
7. Baltarusija	281 tūk.
8. LIETUVA	248 tūk.
9. Gruzija	239 tūk.
10. Kazachija	227 tūk.
11. Moldavija	205 tūk.
12. Uzbekija	191 tūk.
13. Arménija	173 tūk.
14. Azerbaidžanas	160 tūk.
15. Turkmenija	117 tūk.
16. Kirgizija	87 tūk.
17. Tadžikija	67 tūk.

Apie Tarybų Lietuvos laikūnų parašiutininkų, sklandymo ir aviamodeliuotojų startus spartakiadoje, pergalės ir nesėkmes pasakojama šiam numeryje [8—14 ir 21 puslapiuose].

NAUJAS PASAULIO REKORDAS

Šiaulių „Elnio“ avalynės kombinato konstruktoriaus Petras Motiekaitis gavo autorines teises už daugelį išradimų. Tačiau jis žinome ir kaip gerą aviamodeliuotoją, tarpautinės klasės sporto meistrą. Kaip aviamodelių konstruktoriaus jis pagarsėjo ne tik Tarybų Sąjungoje, bet ir visame pasaulyje. Jo vardas pasaulio rekordų lentelėje jau buvo įrašytas penkiolika kartų. Ir štai šių metų rugpjūčio 30 d. P. Motiekaitis pasiekė naują pasaulio aukščio rekordą F-1-F modelių klasėje. Jo sukonstruotas sraigtasparnio modelis su gumos varikliu „Libele-12“ pakilo į 820 metrų aukštį. Ankstesnis rekordas šioje modelių klasėje priklausė italui G. Peledžiui ir buvo lygus 595 metram. Atrodė, kad šis rekordas, siektas 1974 m., išsilaike ilgėliau. Tačiau P. Motiekaitis, kuriam iki 1974 m. priklausė šis rekordas, nenuleido rankų. Jis kūrė naujų sraigtasparnio modelį „Libele-12“, patobulino automatišką, o modelio svorį sumažino iki 8 gramų. Darbą vainikavo sekme. Šiauliaitis vėl susigrąžino pasaulio rekordą, kurį dabar nelengva bus pagerinti.

P. AUKŠTUOLIS

PERGALĖS UKRAINOS ČEMPIONATE

Rugpjūčio 11—18 dienomis Donecke vyko Ukrainos lektuvų sporto atviro sporto pirmenybės, kuriose dalyvavo 40 sportininkų, atstovavusių aštuonioms komandoms. Dalyvauti čempionate buvo pakviesta ir Tarybų Lietuvos rinktinė.

Respublikos sportininkai varžybose pasirodė gan sėkmingai. Kaunietė V. Gedminaitė tapo absolūciai Ukrainos čempione. Prizines vietas užėmė ir kiti mūsų lakūnai. Vilnietais A. Zilinskas nugalėjo skridime maršrutu, kaunietis R. Pivnickas skridime ratu užėmė antrą vietą, o kaunietis P. Šnioka, atliekant aukštojo pilotažo figūrų kompleksą ir bendoje varžybų įskaitoje užėmė trečiasias vietas.

Komandomis nugalėjo Donecko sportininkai. Tarybų Lietuvos ekipai atiteko antroji vieta.

VARŽYBOS- KAIP ŠVENTĘ

Iškilmingai ir šventiškai liepos 16 d. sutiko Kauno Jono Žiburkaus aviacijos sporto klubas savo skraidymų bazėje Pociūnuose TSRS Tautų VI spartakiados sklandymo finalių varžybų dalyves iš Kazachijos ir Moldavijos, Estijos ir Baltarusijos, Latvijos ir Rusijos Federacijos, Maskvos ir Lietuvos. Varžybų štabe, startų aikstelėje, sportininkų gyvenvietėje — visur plakatai, sveikinimų žūkiai, sąjunginių respublikų bei SDAALR vėliavos. Greta — spalvinga spartakiados emblema, Pergalės ordinai bei skaičius „30“, apjuostas laurų šakele, išreiskiantys svarbiausio šių metų sportinio renginio, pašvesto tarybinės liaudies pergalės Didžiajamė Tėvynės kare 30-mečiui, prasmę. Kai dyviliaka geriausiu mūsų šalies sklandytoju ir komandų treneriai išsirikiavo iškilmingam varžybų atidarymo paradui, juos sveikino gausiai susirinkę žiūrovai, laukinai sportininkai, atlikdami padangėje aukštojo pilotažo figūras, parašutininkai, nusileidžiantys su visu brolišku tarybinių respublikų vėliavomis iš saulės spinduliais nu-

tertos žydrynės, sklandytojai praskrisdamai virš iškilmių aikštės su šukiais „Sveikiname spartakiados dalyves!“, „Šlovė Tarybinei Armijai išvaduojotai!“, „Pasiruoš darbui ir tarybinės Tėvynės gynybai!“, pionieriai, įteikdami visiems sportininkams ir svečiams raudonų gvazdikų ir rožių puokštės. Varžybų šeimininkai atminimo ženklan sklandytojoms ir komandų treneriams įteikė klubo ženkelius ir gaireles su spartakiados emblema.

Dabar, kai žinomi sportinių kovų laimėtojai, malonu prisiminti šias varžyas, kurias puikiai sugebėjo organizuoti Kauno ASK vadovai, kas didele dalimi prisiđejo prie to, kad sklandytojos galėtų pasiekti norimų rezultatų. Sklandžiai dirbo teisėjų kollegija, visos kitos tarnybos. Išties, varžybų visiems buvo kaip šventę.

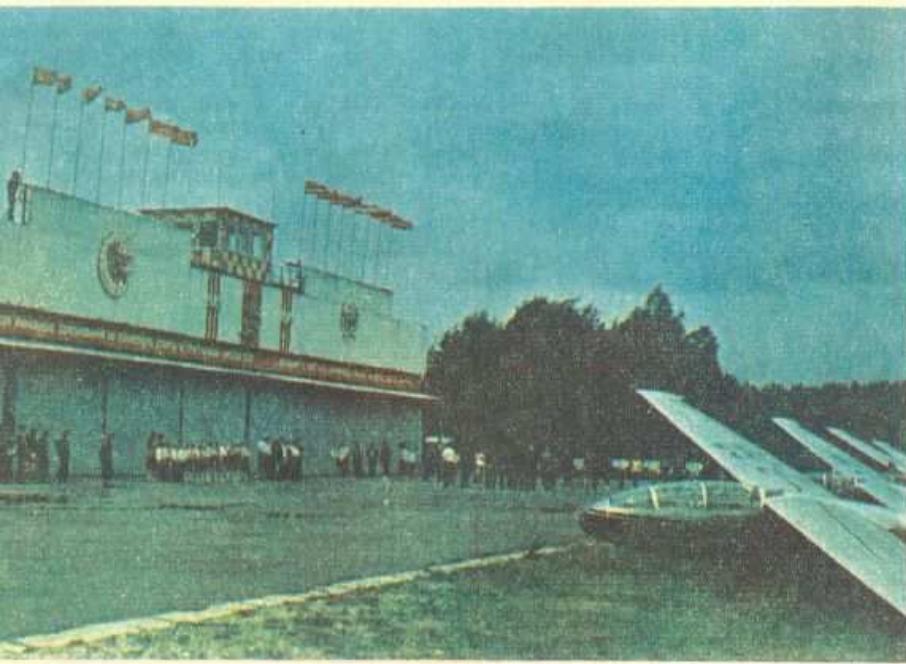
Gaila, kad dėl nepalankių oro sąlygų sklandytojos tesugebėjo pademonstruoti meistriškumą tik trijuose pratimuose. Bet ir šie pasiekimai verti paties geriausio įvertinimo. Štai kad ir Valentinos Kuznecovos iš Rusijos Federacijos

Valentinas Kuznecovas su išskirtiniu rezultatu „Kryžiaus Rodiny“ laureatu

O. KRYGERYTĖS nuotr.

pergalinges finišas pirmame skridime 100 km trikampiu maršruto. Ji pademonstravo didejį ryžią, siekiant pergalės. Aplenkdama paslaptinę debesų kelius, ši sportininkė, beieškodama trasoje palankių kyliančių oro sąlygų, sukorė beveik dvigubai daugiau kilometrų ir sėkmingai finišavo. Beje, ji vienintelė iš visų atskrido į finišą. Už parodytą didelį ryžią V. Kuznecovai buvo apdovanota specialiu prizu.

Spartakiados moterų sklandymo finalinių varžybų iškilmingas atidarymas
A. SAULIO nuotr.

Kadangi distancijos nebaigė bent minimalus sklandymo skaičius, šio pratimo teisėjai neužskaitė. Tačiau V. Kuznecovos laimėjimas buvo akivaizdi meistriškumo pamoka ne tik toms, kurios, pasirinkusios laukimo taktišką, nesuspėjo net startuoti (ių tarpe buvo ir vilnietė Rima Stašaitė, rungtyniavusi tik TSRS pirmenybių įskaitoje), bet ypač sklandytojoms, pašikliovusioms debesų kelių sėkmę ir užmiršusioms, kad kur kas svarbiau yra ne viada būtinai veržtis į priekį, o skristi apgalvotai, įvertinančių kiekvieną situaciją ir ieškant kad ir menkiausios galimybės įveikti pasitaikančius skridimo metu sunkumus. Deja, kaip parodė sekantys skridimai, ne visos sportininkės reikiama įvertino šią „pamoką“. Tai pasakyta ir apie praėjusių metų absolucią šalių čempionę, tarptautinės klasės sporto meistrę Reginą Garmutę. Kaunietė, vienintelė iš tituluotų sklandytojų, tik dėl neapgalvoto skridimo nesugebėjo finišuoti trečiametį pratime. Ji buvo priversta ieškoti nusileidimui aikštės prie Nemuno vingio, vienai netoli aerodromo. Šis „finišas“ jai uždarė kelią kopiant ant aukščiausio nugalėtojų garbės pakylas laipteliu, nors toks tikslas buvo realiai pasiekiamas. Būtina buvo Reginai iš anksto gerai išnagrinėti varžybų situaciją,

kitų sportininkų galimybes, ir ypač realiai įvertinti padėjį skridimo metu, o ne pasiduoti inertiskam jausmui. Šiame trečiametame pratime (127 km skridime maršrutu Pociūnai—Paluknys—Pociūnai) R. Garmutė gavo įvertinimą tik už nuskristus kilometrus, o ne už skridimo greitį bei pratimą visumoje, ir turėjo tenkintis tik dešimta vieta. Jos rezultatas — 427,131 taško, kai tuo tarpu pratimo laimėtoja maskvičė Izabela Gorochova gavo 1000

Sklandytojos išsirikiavusios iškilmingam varžybų atidarymui

РЕВНОВАНИЙ ПО ПЛАНЕРНОМУ

Ant nugalėtojų garbės pakylas (iš kairės į dešinę) antros vietos laimėtoja E. Lan, absoliuti čempionė L. Kliujeva ir bronzos medalininkė I. Gorochova
O. KRYGERYTĖS nuotr.

taškų. Užteko R. Garmutei finišuoti bent ketvirtai [distancijos nebaigė tik ji ir dvi varžybų debutantės — T. Netunajeva iš Kazachijos ir L. Golovina iš Rusijos Federacijos], ji bendoje varžybų įskaitoje būtų užsitikrinusi jei ne čempionės vardą, tai bent antrą vietą tikrai. O štai darbar, dėl toko neįžvalgumo, absoluti praejusių metų šalies čempionė bendoje spartakiados varžybų įskaitoje turėjo tenkintis tik septinta vieta (surinko 2208,881 taško).

Ko jau ko, o kad R. Garmutė užims tokią žemą vietą — niekas nesitikėjo. Juk varžybų pradžia buvo daug žadančių. Pirmame pratime (101 km skridimas trikampiu maršruto Pociūnai—Igliškėliai—Alytus—Pociūnai) kaunietė užėmė trečią prizinę vietą. Jos skridimas buvo ivertintas 781,75 taško. Mažojo sidabro medailio savininkė I. Gorochovai pralaimėta tik 29 taškai, o pratimo laimėtoja L. Kliujeva iš Moldavijos — 219 taškų. Toks taškų skirtumas — nelabai didelis.

Kai antrame ir bene sunikausime pratime (204 km skridimas trikampiu maršruto Pociūnai — Vilkaviškis—Gelgaudiškis—Pociūnai) R. Gar-

mutė sugebėjo greičiausiai iiveikti trasą, tiksliai nuotografioti abu posūkių punktus ir už pirmąją vietą laimėti 1000 taškų, ji įsitvirtino lyderio pozicijoje. Mat, antrają vietą šioje rungtynėje ir šalies čempionato sidabro medalį iškovojo R. Stašaitytė, o pirmojo pratimo laimėtoja L. Kliujeva šį kartą turėjo tenkintis tik trečia vieta, prarasdama nemazai taškų. Trečiamate pratime L. Kliujeva pasirodė dar kulkiai — finišavo tik penkta. Tačiau šių rezultatų užteko, kad užsitikrintų pirmąją vietą bendoje varžybų įskaitoje po to, kai paskutiniame pratime R. Garmutė nepasiekė finišo.

Tarpautinės klasės sporto meistrė, daugelio sajunginių ir tarptautinių varžybų dalyvė Liudmila Kliujeva kiekvienam starlui šiose spartakiados varžybose ruošdavosi labai siropiai. Nors ir nelengva buvo. Reikėjo dėmesio skirti penkiamečiui sūnuri Igoriui bei vyrui, kurie kartu buvo atvykę į varžybas. Poilsio valandėles čempionė visada praleisdavo su šeima: važiuodavo į ekskursijas, eidavo uogauti. Poilsio tekdavo ir tos valandas, kai reikėdavo plauti ir išlyginti sūneliui rū-

bus. Šeima atsilygindavo. Padėdavo mamai ištempti į starto vietą sklandytuvą, palydėdavo į trasą, o kai Liudmilai buvo įteikta TSRS Tautų VI spartakiados absoluciūsios sklandymo čempionės aukso medalis, pirmasis su gėlių puokštė pasveikino sūnėlis Igoris.

Sportininkė iš Moldavijos surinko 2747,1 taško. Didysis sidabro medalis ir antroji vieta bendoje įskaitoje atiteko Estijos sklandytuojai Edai Lan (2463,183 taško), o trečiąja prizininkė tapo maskvitė Izabela Gorochova (2434,125 taško). Įdomu pastebėti, kad sidabro medailio laimėtoja, daugkartinė šalies čempionė E. Lan né vienam pratime nebuvuo prizininkų tarpe; pirmame ir antrame pratimuose — penkta, trečiamate — ketvirta. Tai dar kartą parodo, kokia apmaudi buvo R. Garmutės klaida, pasirenkant rizikingą taktiką rungtyniaujant trečiamate pratime. Dėl to priekaištias tenka ir treneriui A. Jonušui. Abejotina, ar viskas buvo padaryta ir sportininkei ruošiantis šioms varžybos.

Neblogu reikia laikyti vilnietės Rimos Stašaitytės debiutą šalies čempionate. Ji

antrame pratime iškovojo sidabro medalį, trečiamate pratime buvo šešta, o bendoje įskaitoje užėmė devintą vietą (surinko 1761,35 taško). Už geriausią pasiodymą paskutiniuose dviejose pratimuose jai buvo įteikta žurnalo „Kryžia Rodin“ specialius prižas — graži sidabrinė taurė. Specialius prižus komandų šefai įteikė visoms sklandytuojoms.

Nesėkminges mūsų sportininkų pasiodymas neleido respublikos rinktinei užimti geresnės vietas spartakiados sklandymo varžybų bendoje komandinėje įskaitoje (buvo susumuojami dviejų sklandytuojų rungtyniausiu Oriole, ir sklandytuojos pasiekimai). Ta瑶ų Lietuvos rinktinei atiteko tik penkta vieta, kuri, žinant mūsų sklandytuojų galimybes, negali patenkinti.

Komandos spartakiados sklandymo varžybų bendoje įskaitoje pirmas šešias vietas pasiskirstė taip: 1. Maskva (15114,502 taško), 2. RTFSR (14617,808), 3. Ukraina (13048,915), 4. Estija (12582,954), 5. Lietuva (12523,637), 6. Baltarusija (11927,067).

K. KILČIAUSKAS

ŽINGSNIS ATGAL

Šių metų TSRS Tautų VI spartakiados sklandymo finalinės varžybos, kaip ir praejusių metų šalies pirmenybės, vyko dviejose vietose. Moterys rungtyniavo Kaune, o vyrai — Oriole. Pernai mūsų respublikos sklandytuojai čempionate pasirodė neblagai, užimdami komandinėje įskaitoje prizinę vietą. Be to, buvo iškovoti ir aukščiausia apdovanojimai.

Šį kartą TSRS Tautų VI spartakiados finalinėse varžybose Oriole mūsų respublikai atstovavo keturi sklandytuojai: kaunietis V. Šliumbas ir vilnietis S. Burneikas startavo spartakiados komandinėje įskaitoje, o kaunietis R. Koronkevičius ir vilnietis A. Beržinskas — individualiai šalies

pirmenybių įskaitoje. Rungtyniaujama buvo su sklandytuojais „Blanik“.

Niekam ne paslaptis, kad sekmingi tolimi perskridimai sklandytuavis labai priklauso nuo meteorologinių sąlygų. Todėl pirmąją dieną daugelis finalinių spartakiados varžybų ir 37-ojo TSRS sklandymo čempionato dalyvių iš pat ryto nuskubėjo pas varžybų meteorologę E. Kirilovą. Jos „ūkis“ gana sudėtingas: specialios mašinos ištisą parą spausdino radijo bangomis perduodamus iš Maskvos sinoptinius žemėlapius. Net iš Žemės palydovų buvo gaunamos fotouotraukos apie debesų išsidestymą. Apdorojus gautą medžiagą, orų žemėlapje išryškėdavo dėmės: gel-

tonos — rūkas, žalios — lieetus, išraizgytos lyg voro kojos mėlynos ir raudonos linijos — atmosferos frontai.

Tą dieną ties raudona vėliavėle, žyminti Oriolą, žemėlapyje koncentriškai nelygais ratais buvo išsiidėstę žiedai su raide „B“ viduryje. Tai žymėjo aukštą slėgimą. Vadinas, virš mūsų — anticiklono centras. Oras bus geras! Skelbiamas pirmasis pratimas — greičio skridimas 200 km uždaru trikampiu. Kuomet sklandytuvus pakėlė į orą, nematomos kylančios oro srovės ėmė juos kelti link debesų beveik 5 m per sekundę greičiu. Visi netrukus pasuko į maršrutą.

Po pustrečios valandos iš antrojo posūkio punkto pusės pasirodė pirmieji finišuojantys sklandytuvių. Jų tarpe buvo „Bianikas“ su numeriu 2-05. Tai mūsų komandos kapitonas, tarptautinės klasės sporto meistro Vytauto Šliumbos valdomas sklandytuvas. Džiūgaujame, nes jo rezultatas turėtu būti geriausias. Bet... Didelei visų nuoskudai, praskrendant paskutinius kilometrus, stiprios žemėjan-

čios srovės per daug nusmukėdė Vytauto sklandytuvą, ir šis, aerodromo pakraštyje paleišė žemę, sustoja prieš finišo liniją, nedariedėjęs vos... 5 metrų. Vytautas, išsokęs iš sklandytuvo, griebė jį ir pašpertraukė per finišo liniją. Tačiau pagal varžybų taisykles tai neleidžiama. Sklandytuvas finišo liniją turi praskristi arba prariedėti žeme be pašalinės pagalbos. Tokiu būdu puikus mūsų respublikos sklandytujo skridimas, kuris galėjo (ir turėjo) būti apvainikuotas čempiono medaliu, teijverlinamas kaip disfancinis, ir V. Šliumbai šiame pratime atiteko tik 26 vieta.

Nesėkmė išiko ir antrajai mūsų komandos narj, sporto meistrė S. Burneikai. Jis tūpė maršrute, iki finišo linijos likus apie 20 km. Jam buvo pripažinta 28 vieta.

Kiti mūsiskiai sporto meistrai A. Beržinskas ir R. Koronkevičius, šiose varžybose startavę nekomandinėje įskaitoje, užėmė atitinkamai 16 ir 17 vietas.

Pirmame pratime iš startavusių 29 sklandytuojų finišavo 25.

LAKŪNAI ŠAUNUOLIAI!

Prieš keturiadasimt metų Lenino komjaunimo iškeltas žūkis „Komjaunuolai — į lėktuvus!“ ir šiandien nenustojo patrauklumo. Tūkstan-

čiai vaikinų ir merginų aviacijos sporto klubuose siekia kelių į padanges, mokosi valdyti sportinius lėktuvus, tobulina skraidymu meistrišku-

mą. Lėktuvų sportas tapo jaunimo mėgiamu. Neregėtai išaugo jo meistrišumas, o geriausi mūsų šalies lakūnai sportininkai iškovojo naujas

puišias meistriškumo aukštumas. Tai dar kartą patvirtino TSRS Tautų VI spartakiados lėktuvų sporto finalinės varžybos, kuriose lakūnai pasiekė 56 naujus Tarybų Sąjungos rekordus, iš jų 48 viršija pasaulinius.

Gerą pasiruošimą, aukštą meistriškumą demonstravo spartakiados finalinėse varžybose Borkų aerodrome [Kalinino srityje] šaunieji pilotazininkai. Tieki pripažinti asai, kaip nusipelnusi sporto meistrė L. Leonova iš Tulos, kuri lėktuvais yra išskaidžiusi jau daugiau kaip 1100 valandų, iškovojuusi pasaulio čempionės titulą, ne vieną auksą medalį šalies pirmenybėse, tiek jaunimas, kaip Centrinio Čkalovo aeroklubo auklėtinė, pirmoafskyryrininkė L. Gasiuk, pirmą kartą iškovojuusi čempionės titulą ir įgijusi teisę nešioti sporto meistro ženklielį.

Kaip niekad šauniai startavo ir Tarybų Lietuvos lakūnai. Jie iškovojo visų spalvų medalius, o komandinėje įskaitoje užėmė aukštą antrą.

Tarybų Lietuvos lakūnai sportininkai, iškovojo TSRS Tautų VI spartakiados finalinėse varžybose antrą komandinę vietą [iš kairės į dešinę]: P. Šnioka, R. Pivnickas, V. Gedminaitė N. KOZYRIOVO nuotr.

Sekančią dieną vyko skridimas 300 km trikampiu maršrutu. Šį kartą meteorologinės sąlygos nebuvo labai palankios. Antroje dienos pusėje dangų užtraukė dešimties balų debesuotumas. Ne-paisant to, skridime sportininkai parodė didelį ryžtą ir sugebėjimus ne tik laikytis ore, bet ir nukrypdami dešimtis kilometrų nuo maršruto linijos, sėkmingai „irtis“ link finišo. Dešimt sklandytojų iš 29 startavusių perkrito finišo liniją. Jų tarpe buvo ir visi keturi mūsiškiai. Tačiau tą dieną mūsų laukė kita nesėkmė — S. Burneika, atiduodamas fotoaparatai teisėjams, netycia apšvietė fotuojastą, kur buvo nuotraufojas antras posūkio punktas. Tad jam, nors ir finišavusiam tokiomis sunkiomis sąlygomis, teisėjai užskaitė nuskristą atstumą tik iki pirmojo posūkio punkto. O už tai skiriama ne per daugiausiai taškų. V. Šliumbė šiame pratime užėmė septintą vietą.

Neblogai pasirodė komandos įskaitiniai dalyviai ir kituose skridimuose. 104 km trikampį V. Šliumbė jveikė tre-

čias, o S. Burneika užėmė ketvirtą vietą. Po šio pratimo ir komandinėje įskaitoje išsiltinti prizininkų tarpe.

Ketvirtas pratimas — vėl 104 km skridimas trikampiu maršrutu. V. Šliumbė finišavo šeštasis, o S. Burneika — aštuntas.

Kituose dviejose pratimose (140 km ir 252 km trikampiai) V. Šliumbė pasirodė geriau. Jis užėmė ketvirtas vietas. Beje, 252 km skridime trikampiu niekam nepavyko pasiekti finišo. Tad vienos buvo nustatomos pagal nuskristus kilometrus. Vytautas jveikė 215 km. S. Burneikai, nuskridusiam 170 km, buvo pripažinta devyniolikta vieta.

140 km trikampio skridime V. Šliumbė buvo penktas, o S. Burneika — dyvilkas.

Kaip matome, siose varžybose, kaip niekad anksčiau, sklandytojai sugebėjo išnaujoti palankias oro sąlygas, patikrindami savo meistriškumą net septyniuose pratimuose.

Atskiruose skridimuose nugalėjo: A. Beliakovas (Baltarusija) — pirmame pratime, J. Kuznecovas (Maskva) —

antrame ir šeštame, V. Panafutinas (Ukraina) — trečiame ir ketvirtame, L. Parchomcevas (RTFSR) — penktame, L. Vaskovas (RTFSR) — paskutiniame septintame pratime.

Susumavus sportininkų viuose septyniuose skridimuose pasiektus rezultatus, pirmąją vietą ir absolitaus šalies čempiono auksą medalį iškovojo Ukrainos sklandytojas, sporto meistras Vladimiras Panafutinas. Jis surinko 6443 taškus. Sidabro medalį laimėjo maskvietis, tarptautinės klasės sporto meistras Olegas Pasečnikas (6393 tsk.), o „bronzą“ atiteko jo komandos draugui, tarptautinės klasės sporto meistrui Jurijui Kuznecovui (6288 tsk.).

Sekančios trys vietas atiteko: 4. L. Vaskovui iš Rusijos Federacijos (6212 tsk.), 5. L. Parchomceviui (6071 tsk.), o prizininkų šešetuką užbaigė mūsų respublikos atstovas V. Šliumbė (5780 tsk.).

S. Burneika, surinkęs 4534 taškus, užėmė 16 vietą. A. Beržinskas — vienuoliuką (4848 tsk.), o R. Koronkevičius turėjo tenkintis dvidešimt pirmą vietą (4123 tsk.).

Komandinėje įskaitoje sklandytojų varžbas Oriole laimėjo Maskvos rinktinė. Lietuvos ekipa — ketvirta.

Apibendrinus respublikos sklandytojų startus spartakiados varžybose, mūsiškiu pasirodymą reikėtų vertinti nepatenkinamai, nes, įvertinant visas galimybes, turėjome užimti mažiausiai antrą vietą. O štai dabar — žingsnis atgal.

Kokios priežastys neleido jvykdyti užsibrėžto tikslą? Nepakankamai organizuotai vyko rinktinės narių treniruotės pasiruošimo spartakiados laikotarpiu. Mažai kartu skraidė komandos pagrindinės sudėties nariai, o, be to, dar ir kitos klasės sklandytuvaus. Matyt, ne per geriausiai buvo treniruojamas ir klubuose.

Tokios bent pirmosios išvados. Be abejų, priežastys, kurių sutrukė respublikos sklandytojams užimti aukštias vietas TSRS Tautų VI spartakiados finalinėse varžybose, bus kruopščiai išnagrinėtos. Jos turėtų būti didelė pamoka ateičiai.

Z. BRAZAUSKAS,
TSRS sporto meistras

Respublikos lakūnų sportininkų spartakiados prizininkas sutikimas Vilnius aerouoste [iš kairės į dešinę]: P. Šnioka, Kauno ATSK instruktoriaus V. Stankevičius, spartakiados bronzos medailio laimėtojas R. Pivnickas, SDAALR Lietuvos Centro komiteto pirmininko pavaduotojas aviacijos reikalams P. Brunza ir komandos treneris P. Vinickas

L. YASAUSKO nuotr.

ją vietą, aplenkę pajėgas Maskvos, Leningrado, Ukrainos, Arménijos, Kazachijos ir Kirgizijos rinktines.

Kaip buvo siekiama šių laimėjimų? Pirmiausia sportininkams tekė demonstruoti meistriškumą aukštajame pilotaže. Tai bene sunkiausia rungtis. Juk per pustrečios minutės padangėje būtina atlkti devynių figūrų kompleksą. Ir ne šiaip sau atlkti, o meistriškai, tiksliai, tiesiog juvelyriskai. Geriausią jvertinių teisėjai paskyrė Rusijos Federacijos sportininkui V. Kozodajevui. Meistrišką skridimą demonstravo ir mūsų respublikos pilotažininkai. Vilnius Romualdas Aleksiejus užėmė ketvirtą vietą, kaukiečiai Pranas Šnioka ir Romas Pivnickas — atitinkamai septintą ir vienuoliktą vietas, o kaunietė Violeta Gedminaitė moterų tarpe užėmė devintą vietą. Cia nugalėjo maskvietė L. Komarova.

Apie pilotažininkų meistriškumą, atliekant pirmąjį pratimą, kalba kad ir toks faktas. Nugalėtojui V. Kozodajevui teisėjai paskyrė 1444 taškus, o ketvirtą vietą užėmės R. Aleksiejus atsiliko tik 25 taškais.

Antrasis pratimas — skridimas 182 km maršruto. Čia svarbu buvo net sekundės tikslumu laikytis nustatyto skridimo greičio bei finišuoti, bet ir nepažeisti nustatyto skridimo aukščių, ką tiksliai fiksavo barografių. Mūsų sportininkams buvo duotas

uždavinys — geriau vėluoti į finišą net 10 sekundžių, bet jokiui būdu neviršyti nustatyto skridimo aukščio ribų. Su šia trenerio užduotimi puikiai susidorojo visi. R. Aleksiejus už šį skridimą buvo apdovanojas čempiono aukso medaliu, o V. Gedminaitė moterų tarpe užėmė antrą vietą ir buvo apdovanota „sidabru“. Pažymėtina, kad pratimo laimėtojas R. Aleksiejus į finišą pavėlavo tik vieną sekundę.

Kas taps absoliučiu čempionu, turėjo išaiškinti paskutinė rungtis — skridimas ratu. Lakūnams būtina buvo nutupdyti lektuvą 30 m pločio ir 20 m ilgio zonoje. Jeigu lektuvo ratai paliečia žemę už šios zonas — 30 baudos taškų. O tupdyti lektuvą kiek-vienam sportininkui teko po du kartus. Cia pagrindinis sportinis ginčas dėl medalių vyko tarp Rusijos Federacijos sportininkų V. Leckos ir V. Griažnovos bei Lietuvos lakūnų R. Pivnicko ir R. Aleksiejaus. Kai teisėjai susumavo visus rezultatus, paaikėjo, kad visi keturi minėti sportininkai pataikė į minėtą zoną. Kam skirti pirmenybę? Buvo žiūrima, kuris iš pilotažininkų nusileido arčiausiai centrinės linijos. Pirmoji vieta pripažinta V. Leckai. „Sidabras“ atiteko V. Griažnovui, o bronzos medaliu buvo apdovanotas R. Pivnickas. R. Aleksiejus liko ketvirtas. P. Šnioka užėmė aštuntą vietą.

Moterų varžybose nugalėjo taip pat Rusijos Federaci-

jos atstovė G. Lukjanova. V. Gedminaitė šį kartą turėjo tenkintis dešimta vietą.

Po šių visų trijų skridimų nebuvė abejonės, kad mūsų respublikos šaunieji lakūnai išsivirtino prizinėje vietoje. Nekantriai laukėme teisėjų kolegijos suvestinių rezultatų. Prognozės pasitvirtino. Vilnius Romualdas Aleksiejus buvo apdovanotas didžiuoju sidabro medaliu už antrą vietą bendroje varžybų įskaitoje. Jis surinko 2976,5 taško, pustaikiu aplenkės trečią prizininką V. Kozodajevą. O absoliučiu spartakiados ir Tarybų Sąjungos čempionu tapo V. Lecka. Jo įskaitoje — 2998 taškai. Kaunietis R. Pivnickas užėmė ketvirtą vietą (2958,5 taško), o P. Šnioka — aštuntą.

Moterų varžybose geriausiai pasirodė ir didžiuoju aukso medaliu buvo apdovanota maskvietė L. Gasiuk (2907,5 taško). V. Gedminaitė užbaigė prizininkų šeštuką. Ji surinko 2810,5 taško.

Puikus respublikos lakūnų pasiodymas leido užimti aukštą vietą ir komandinėje įskaitoje. Tarybų Lietuvos rinktinė — antra (8841 tūk.). Pirmają vietą ir taurę iškovojo Rusijos Federacijos komanda, kurioje startavo visi TSRS rinktinės nariai, surinkusi 8900,5 taško. Treči — Maskvos sportininkai (8579 tūk.).

Lakūnai — vieni paskutinių rungtyniavio TSRS Tautų VI spartakiados varžybose. Mūsų pilotažininkų pergalinė startai — išties išpūdingas

spartakiados finišas. Iškovo-jant šias pergalės, didelis indėlis priklauso rinktinės treneriui sporto meistrui Pranui Vinickui, kuris sugebėjo per trumpą laiką suburti komandą ir gerai paruošti spartakiados varžyboms, nors treniruojantis ir ruošiantis spartakiados komovas buvo sutikta nemaža įvairių „rifų“. Lai-me, trenerio didelio ryžto dėka viskas buvo nugalėta. Ir štai dabar pelnytai galime džiaugtis, kad respublikos lakūnai iš priešpaskutinės vietus praėjusių metų šalies pirmenybėse, spartakiados varžybose ir šių metų šalies čempionate sugebėjo iškovoti visų spalvų medalius, o bendroje komandinėje įskaitoje iškopti į antrą vietą. Dabar svarbu neužsnūsti ant laurų ir toliau tobulinti lakūnų meistriškumą.

Kaip dera, gražiai sutiko spartakiados prizininkus, grįžius į namus, treniruočių draugai, Vilnius ir Kauno aviacijos sporto klubų vadovai, SDAALR Lietuvos Centro komiteto darbuotojai. Cia negalima nepaminėti ir Kauno ATSK klubo šefų, kurie respublikos rinktinės nariams, vykstant į spartakiados finišinės varžybas, pasiuko naujus spalvingus paradinius kostiumus. Tai buvo tarsi įpareigojimas siekti ir gražių pergalės. Ką gi, lakūnai neapvylė. Jų iškovotos pergalės tegu būna padėka šefams už rūpestį ir dėmesį.

K. BAKSTYS

VILNIUJE ir Kaune, Trakų ir Prienų rajonuose vyko TSRS Tautų VI spartakiados įvairių sporto šakų finalinės varžybos. Savo grožiu ir meistriškumu skyrėsi iš kitų parašutininkų startai. Šios sporto šakos atstovai kaip tik rungtyniavo Vilniaus respublikinio aviacijos sporto klubo bazėje Kiviškėse. Tikras įvairiaspalvių parašutų fejerverkas rugpjūčio 18–21 dienomis puoš žydron padangę nuo ankstyvo rytų iki vėlyvo vakaro. Oro sąlygos rungtyniauti pasitaikė idealios, todėl sportininkai sugebėjo pademonstruoti aukštą meistriškumą. Net 82 kartus sportininkai nusileido tiksliai į dešimties centimetru skersmens tašką, o iš viso varžybų metu parašutininkai atlikti 1700 šuolių.

152 sportininkai, atstovavę visų respublikų ir Maskvos bei Leningrado komandoms, o taip pat 14 parašutininkų, startavusių individualiai, rungtyniavo dėl čempionų ir prizininkų medalių. Tarp jų buvo 4 nusipelnę sporto meistrų, 15 tarptautinės klasės sporto meistrų ir 125 sporto meistrų. Net keturiaskesimties profesijų atstovai iš 62 šalies miestų. Įvairios buvo parašutininkų ir sportinės biografijos. Jeigu jauniausiai dalyvei, tik prieš pora metų pamėgusiai šį sportą, devyniolikmeitei parašutininkai iš Armėnijos G. Saakian, turėjusiai savo „sąskaitoje“ dar tik 268 šuolius, šios varžybos buvo

SPALVINGAS PARAŠIUTŲ FEIERVERKAS

debiutu sąjunginėse pirmenybėse, tai Ukrainos sportininkai V. Zakoreckajai šis startas šalies pirmenybėse buvo jau devynioliktas, o šuolių su parašutu ji jau buvo atlikusi nei 5042. Vienintelė moteris

penkiatūkstantininkė pasaulyje!

Tarybų Lietuvos rinktinės pagrindą sudarė Kauno parašutininkai. Jie pasirodė pagirtinai. Surinkę 72 taškus, bendroje komandinėje iškaitoje užėmė seštą vietą.

Kokių rezultatų pasiekė sportininkai atskirose rungtynėse! Bene sunkiausi ir sudėtingiausi buvo šuolai iš 2000 m aukščio, atliekant laisvo kritimo metu, neišskleidus parašutinio figūrų kompo-

Zygiuoja respublikos parašutininkų rinktinė

V. ALGIO nuotr.

Spartakiados absolitus parašutinio sporto čempionai V. Zakoreckaja ir N. Usmanovas

R. EILUNAVIČIAUS nuotr.

leksą. Didžiausią meistriškumą, atliekant oro akrobatiškai ir leidžiantis į rato, pademonstravo absolitus pasaulio čempionas tibilisičius N. Ušmajevas ir sportininkė iš Čeboksarų M. Kostina. Tibilisičius figūras atliko per 6,7 sek. ir du kartus tiksliai nusileido į tašką. M. Kostina figūrų kompleksą atliko per 7,9 sek. ir visus kartus nusileido tiksliai į tašką.

Iš mūsų respublikos atstovų geriausiai pasirodė A. Kiseleva, užemusi vienuoliką vietą (figūrų kompleksą atliko per 8,4 sek. ir tiksliai nusileido į tašką) ir LTSR čempionas E. Gutnikas, kuriam atiteko 21 vieta (figūrų kompleksą atliko per 7,2 sek. ir viename šuolyje nuo taško nutolo 50 cm). Individualiai startavę vilniečiai J. Mickevičiūtė, J. Chominas, A. Gruzdys, A. Utikinas ir kaunietis G. Varnagiris, atlikdami figūrų kompleksus, sugaiko daugiau kaip aštuonias sekundes ir turėjo tenkintis vienomis septintame ir aštuntame dešimtukuose.

Komandomis šiame pratime nugalėjo Ukrainos vyrų ir Baltarusijos moterų ekipos, o mūsiškių užmėtė atitinkamai aštuntą ir septintą vietas.

Nusileidimo tikslumo iš 1000 m aukščio varžybose čempioną vyrų tarpe išaiškinino tik papildomi šuoliai. Mat, po privalomu penkių šuolių maskviečiai S. Pesniačevskis ir V. Karpeza neturėjo baudos tašką, nes visus kartus buvo nusileidę tiksliai į tašką. Šeštuoju šuoliu V. Karpeza nusileido už 4 cm nuo taško, o S. Pesniačevskis vėl

negavo baudos tašką. Tad pastarajam ir atiteko aukso medalis.

Moterų varžybose čempionė tapo maskvičė A. Semionova, ketvirtame šuolyje ntolusi nuo nusileidimo rato centro 9 cm, o kituose keturiuose šuoliuose nusileido tiksliai į centrą.

Iš Tarybų Lietuvos komandos geriausiu rezultatu pasiekė V. Tichomolova, užemusi aštuntą vietą (dviejuose šuoliuose pataikė į tašką, o trijuose nutolo nuo centro 14, 41 ir 9 centimetrus) ir E. Gluška, buvęs aštuonioliktu (tris šuolius atliko tiksliai, o dviejuose nutolo nuo centro 20 ir 7 centimetrus).

Asmeninėje įskaitoje rungtyniavęs J. Chominas užėmė 28 vietą ir jvykdė sporto meistro normatyvą. Jis vieną šuolių atliko tiksliai, o kituose keturiuose nutolo nuo centro 5, 19, 8 ir 23 centimetrus. Pagirtinai šioje rungtyniavėje pasirodė ir A. Gruzdys, taip pat rungtyniavęs individualiai. Jodu suoliai buvo tiksliai, o trijuose nutolo nuo centro atitinkamai 16, 8 ir 14 centimetru ir turėjo tenkintis 24 vieta.

Sporto meistrės normatyvą jvykdė ir J. Mickevičiūtė, užemusi 25 vietą. Jos vienas šuolis buvo tiksliai, o kituose nuo centro nutolo atitinkamai 41, 39, 78 ir 33 centimetrus.

Komandomis ši pratimą laimėjo Maskvos moterų ir Uzbekijos vyrų rinktinės. Mūsų respublikos moterų ekipa užmėtė trečią prizinę vietą, o vyrų buvo penkti.

Atliekant grupinius šuolius, geriausiu rezultatų pasiekė

Uzbekijos moterų ir Turkmenijos vyrų komandas, o mūsų respublikos sportininkai užmėtė atitinkamai ketvirtą ir septintą vietas.

Bene geriausiai mūsiškiams sekėsi rungtyniaujant dėl šalių 21-ojo čempionato medalių estafetės varžybose, kuriuos labai įdomios ir sudėtingos. Komandos keturi parašiutininkai iššoka iš lėktuvo 3000 m aukštystėje beveik vienu metu. Laisvai krentant antras parašiutininkas perduoda estafetės lazdelę pirmam iššokusiam, trečias — antram, o ketvirtas — trečiam. Po to visi išskleidžia parašiutus ir turi tiksliai nusileisti į 10 cm skersmens rato centrinį tašką. Cia baudos taškų negavo Rusijos Federacijos vyrų ir Maskvos moterų ekipos, iškovojuojusios TSRS čempionų medalius. Tarybų Lietuvos vyrų komanda (E. Gutnikas, V. Birušinas, E. Gluška ir E. Usovas) buvo apdovanota sidabro medaliais. Tik E. Gutnikas nutolo nuo centrinio taško 3 cm, o visi kiti nusileido tiksliai į centrą.

Susumavus varžybose sportininkų pasiekusius visus rezultatus, spartakiados ir šalių absoluciūčių čempionų aukso medalius iškovojo Ukrainos parašiutininkė, tarptautinės klasės sporto meistrė V. Žakoreckaja, surinkusi tik 8,24 baudos taško, ir tibilisičius sporto meistras N. Ušmajevas (6,97 baudos taško). Iš Tarybų Lietuvos parašiutininkų geriausiai rungtyniavo A. Kiseliova (13 vieta; 10,03 baudos taško) ir E. Gutnikas (19 vieta; 8,4 baudos taško).

Komandomis nugalėjo

Maskvos moterų (29,99 baudos taško) ir Rusijos Federacijos vyrų (32,2 baudos taško) kolektyvai. Lietuvos moterų ekipa — penkta (33,96), o vyrų — šešti (38,04).

Bendroje spartakiados įskaitoje pirmas šešias prizines vietas užėmusios komandos pasiskirstė tokia tvarka:

1. Maskva (64,12 baudos taško),
2. Ukraina (65,32),
3. Uzbekija (66,71),
4. RTFSR (67,64),
5. Baltarusija (70,97),
6. Lietuva (72).

Gražiai vilniečiai pagerbė čempionus, prizininkus ir vienus spartakiados dalyvius. Vinvio parke prie estrados buvo surengtas iškilmingas paradas ir nugaletojų apdovanojimai. Daugeliui parašiutininkų už gerus pasiekimus buvo įteikiti specialūs prizai. Sefai komandoms įteikė gėlių, sunėryrus. Varžybų uždarymo ceremonijoje metu 40 parašiutininkų su sąjunginių respublikų vėliavomis atliko parodomoius šuolius.

TSRS Tautų VI spartakiados parašiutinio sporto finalinių varžybų uždaryniu iškilme dalyvavo LKP CK antrasis sekretorius V. Charazovas, LKP CK sekretorius A. Barkauskas, LTSR Ministrų Tarybos pirminko pavaduotojas V. Vazalinskas, Lietuvos profesinių sąjungų respublikinės tarybos pirmininkas K. Mackevičius, LKP CK skyriaus vedėjas A. Bulis, LTSR kultūros ministras L. Šepetys, LLKJS CK antrasis sekretorius V. Golubkovas, kiti atsakingi partiniai ir tarybiniai darbuotojai.

K. KAZIŪNAS

JAUNUJŲ RAKETŲ KURĖJŲ EGZAMINAS

Jaunuju kūrybos egzaminu buvo trečiosios respublikinės moksleivių techninių sporto šakų spartakiados finalinės varžybos, kuriose dalyvavo daugiau kaip 700 šių sporto šakų entuziastų.

Raketų modeliuotojai į finalines varžybas Kauno Jono Žiburkaus aviacijos sporto klubo bazėje Pociūnuose buvo susirinkę birželio 23—28 dienomis. Jiems tai buvo šeštosioms varžybos. Starte išsirikiavo 80 jaunuju raketų kūrėjų, astrovavusiu vienuolikai komandų.

Penkias dienas varžybų vie-

toje plevėsavo respublikos vėliava. Penkias dienas, sau- lei vos pakilus nuo horizonto, ir pavakary raketos, palikdamos dūmų juostas, kilo į orą ir, nubréžusios aukštąs trajektorijas, su parašiutininkais nusileisdavo tai netoli starto aikštelės, tai už kilometro virs pušynėlio. Tada sportininkai skubėdavo pasivytii besileidžiančią raketą.

Daug malonių minutių patyrė jaunieji entuziastai. Jų raketos kilo aukštai. Rezultatai beveik visi buvo patenkinti. Dešimčių laisvalaikio valandų triūsas, kai buvo te-

kinamos, klijuojamos raketų detalės, jlausomi varomieji degikliai, nenuėjo veltui.

Meistriškumą jaunieji raketininkai išbandė sesiose rungtynėse: I pakopos, II ir III klasės raketoplanų, II, III ir IV klasės raketų kopijų. Varžybose jie pademonstravo didelį išradinumą, ištvermę ir gerą techninį pasiruošimą. Net 18 moksleivių iškovojo prizines vietas. Jie buvo apdovanoti Centrinės jaunuju raketų stoties diplomais, žetonais bei asmeninėmis dovanomis.

Varžybų laimėtojais tapo:

I pakopos raketų modeliai — Šiaulietis S. Muravskis, II ir III klasės raketoplanų — atitinkamai D. Skiauterys (Panėvėžys) ir J. Žvinakevičius iš Alytaus rajono, o varžybose II, III ir IV klasės raketų kopijomis atitinkamai pirmavo kaunietis S. Pikutis, L. Ci butavičius iš Radviliškio rajono ir kaunietis R. Gineitis.

Bendrakomandinėje įskaitoje geriausiu rezultatu iškovojo Z. Augėvičius vadovaujama Kauno miesto antroji komanda. Antroji vieta atiteko Kauno miesto pirmajai ekipai (vadovas J. Makčinskis), o trečioje vietoje liko mokytojo V. Karmono vadovaujamas Radviliškio rajono raketų modeliuotojų kolektyvas.

A. JAGMINIENĖ

ANKSTU liepos mėnesio 14 dienos ryta iš SDAALR Centrinio sklandymo klubo trys mikroautobusai „Lafvija“ su specialei prie kabose pakrautais sklandytuvais išriedėjo į tolimą kelią, į nedidelį šiaurės vakarų Vengrijos miestelį Per, kurio aerodrome nuo 3. m. liepos mén, 18 iki rugpjūčio 2 d. vyko tradicinės socialistinių šalių sklandymo varžybos. Mūsų šalies komandoje atviroje klasėje sklandytuvu „Cirus“ startavo Oriolo sklandytoja Tamara Zagainova, o standartinėje klasėje sklandytuvais ASW-15 — vilnietis Vidmantas Mikalauskas ir kaunietis Vytautas Sebeckis. Komandinėje jskaitoje kovoti buvo sunku, kadangi pilnos komandos sudėtyje turėjo būti šeši sklandytojai.

I startą stojo 40 sklandytojų iš Čekoslovakijos, Kubos, Lenkijos, Tarybų Sąjungos, Vengrijos ir Vokietijos Demokratinės Respublikos, Daugelis sklandytuvų buvo plastmasiniai. Vyrauojančios „Jantar-1“, „Cirus“ ir „Kestrel“. Standartinėje klasėje sportininkai skraidė sklandytuvais ASW-15, „Jantar standart“ ir medinės konstrukcijos „Kobra-15“ bei „Foka-5“.

Pirmają varžybų dieną sportininkai jveikė 100 km trikampį dvigubu skridimu, tik laisvoje klasėje startavusiems reikėjo skristi 209 kilometrų trikampį. Meteorologinės oro sąlygos buvo gana sunkios. Daugelis sklandytojų nepasiekė finišo ir nusileido aikštėlėse. Nesėkmė išiko ir V. Sabeckį, kuris po pirmo rato atsidūrė nedideliaiame aukštyste, ir, neradęs kylančios oro srovės, nusileido, praskrindęs 113,5 km. Jis pratime užėmė 13 vietą (251 taškas) iš 15 dalyvių. Praskridus 1,5 km dažiau, nusileido ir T. Zagainova. Pirmasis finišavo Lenkijos sklandytojas J. Madeičikas (sklandytuvas „Jantar standart“). Jis išvystė 50,91 km val greitį ir tapo šio pratimo nugalėtoju. V. Mikalauskui vieninteliam iš TSR komandos pavyko pasiekti finišo liniją. Jis distancijoje išvystė 45,68 km val greitį (908 taškai) ir užėmė aštuoną vietą.

Laisvoje klasėje nugalėjo vengras J. Hahneris — 65,13 km val (sklandytuvas „Jantar-1“), o moterų tarpe — Čekoslovakijos atstovė J. Paluškova

— 36,12 km val (sklandytuvas „Kestrel“).

Antrą varžybų dieną vyrai startavo standartinėje klasėje. Moterys skrido 209 km trikampį, o atviroje klasėje sklandytuvais buvo rungtyniaujama 322 km trikampiu. Visi trys tarybiniai sklandytojai baigė

ilgainiu paaiškėjo, kad trikampio niekam nepavyks nuskristi. Tad antrojo posūkio rajone pagrindinė kova vyko dėl to, kad kuo daugiau nuskristi kilometrų, nes, skaitant pratimą kaip tolį skridimą nustatytu maršrutu, kiekvieno kilometro vertė labai pakyla.

SOCIALISTINIŲ ŠALIŲ SKLANDYTOJŲ VARŽYBOSE

distanciją, bet prizinių vietų neužėmė. Standartinėje klasėje nugalėjo vengras I. Vasas — 79,41 km val (sklandytuvas „Kobra-15“). Moterų tarpe pirmavo taip pat Vengrijos komandos atstovė M. Bola — 81,75 km val, skridusi su „Jantar-1“. Laisvoje klasėje 322 km greičiausiai su „Kestrel“ nuskrido Čekoslovakijos sklandytojas J. Satnis — 80,56 km val. V. Mikalauskas ir V. Sebeckis užėmė atitinkamai vienuoliktą ir trylikštę vietas.

Trečiasis varžybų pratimas — 322 km trikampis standartinės klasės ir 377 km trikampio maršrutas atviroje klasėje sklandytuvais. Trasa éjo per kalvos vietoves, krito Balatono ežerą, tėsesi Dunojaus vaga. Tuoj po starto labai pablogėjo oras, išnyko kamuoliniai debesys, Balatono ežero rajone, kur srovės labai silpnos, kai kurie sklandytojai nusileido į aikštėles. Vienoje spiralėje besisukant daugeliui sklandytuvų, į V. Mikalausko sklandytuvą sparną atsimušė vengrų sportininko sklandytuvas. Laimėj, Vido sklandytuvui buvo apgadintas tik eleronas. Jis galėjo skristi foliau, o vengras buvo priverstas nusileisti.

Priešpaskutinis — šeštasis varžybų pratimas visoms sklandytuvų klasėms buvo vienodas — 209 kilometrų trikampis. Geros oro sąlygos suteikė galimybę sklandytojams išvystyti didelius greičius. Iš 40 startavusių tik keturi sklandytojai nebaigė distancijos. Standartinėje klasėje nugalėjo J. Popolekas, išvystęs 88,92 km val greitį. V. Sabeckis šiame pratime užėmė 5 vietą — 77,93 km val, o V. Mikalauskas liko seistas — 77,91 km val. Moterų tarpe nugalėtoja tapo J. Paluškova — 90,75 km val. T. Zagainova užėmė septintą vietą — 71,23 km val. Daugiakovėje po šio pratimo V. Mikalauskas iškopė į antrą vietą.

Paskutinę varžybų dieną viskas smarkiai pasikeitė. Nuo pat ankstyvo ryto aptrauktas audros debesimis dangus nieko gero nežadėjo. Tačiau nustatytu laiku sklandytuvai buvo pradėti kelti į orą. Skridimo maršrutas — 100,5 km trikampis. Vieni sklandytojai nuspredė, kad laukti oro pagerėjimo yra beveiliška. Jie tuo pat startavo. Kiti delsė. Šitokioje „loterijoje“ mūsiškiai... pralaimėjo. Abu nusileido, nuskridę nuo starto linijos tik 20 kilometrus ir negavo né vieno išskaitinio taško.

Nesékmė paskutiniame pratime ir nulėnė vietų pasiskirstymą bendroje varžybų jskaitoje. V. Mikalauskui atiteko 10, o V. Sabeckui — 11 vietas.

T. Zagainova pratimą baigė seista, o bendroje jskaitoje užėmė septintą vietą.

Atviroje klasėje nugalėtoju tapo Čekoslovakijos sklandytojas F. Matušekas (sklandytuvas „Kestrel“), o standartinėje klasėje — jo tėvynainis J. Vavra (sklandytuvas ASW-15). Moterų varžyas laimėjo VDR sklandytoja M. Varštat.

Komandinėje jskaitoje pirmą vietą antrus metus iš eilės iškovojo Čekoslovakijos sklandytojai. Antrą vietą užėmė Lenkijos komanda, palikusi trečioje vietoje Vengrijos pirmą rinktinę.

Sekančios socialistinių šalių sklandytojų varžybos įvyks ateinančiu metu balandį Kišiniove.

A. ARBAČIAUSKAS,
LTSP nusipelnės treneris

Lenkia tituluotus

1975 m. Tarybų Lietuvos lygos sklandymo pirmenybese, kurios vyko birželio 20 — liepos 3 dienomis Kauno Jono Žiburkaus aviacijos sporto klubo bazėje Pociūnuose, dalyvavo 18 vyri ir 6 moterys. Jų tarpe buvo 8 vilniečiai, 8 kauniečiai, 2 klaipėdiečiai ir be konkurencijos dalyvaujantieji trys sklandytai iš Lenkijos Liaudies Respublikos Bialystoko aeroklubo. Moterų tarpe — dvi kaunietės, trys vilnietai ir viena sklandytoja iš Alytaus.

Esant nepalankioms oro sąlygoms, startas pirmam pratimui buvo duotas tik birželio 25 d. Ir vyrai, ir moterys rungtyniavo 102 km trikampyje Pociūnai — Alytus — Igliskėliai — Pociūnai. Geriausią laiką parodė ir pirmą vietą užėmė tarptautinės klasės sporto meistras kaunietis Vytautas Šliumbas, sugaisęs distancijoje 1 val. 25 min. Antras finišavo vilnietais sporto meistras Saulius Burneika, atsilikęs nuo nugalėtojo 18 sek. Trečią vietą užėmė kaunietis Leonas Šupinys.

Moterų tarpe greičiausiai skrido vilnietai sporto meistrė Algima Kryžanauskaitė, sugaisusi distancijoje 1 val. 56 min. Antrą vietą užėmė taip pat vilnietai Rima Stašaitytė, pralaimėjusi Kryžanauskaitei apie 18 min. Finišavusi trečia 1974 m., absoluti TSRS čempionė, tarptautinės klasės sporto meistrė kaunietė Regina Garmutė pralaimėjo A. Kryžanauskaitei net 1 val. 20 min. Skrendant tokią trumpą distanciją, tai labai daug.

Sekančią dieną vyrai rungtyniavo 223 km trikampyje maršruto Pociūnai — Liškiava — Šunskai — Alytus — Pociūnai, o moterys — 189 km trikampiu maršruto Pociūnai — Liškiava — Šunskai — Pociūnai. Dėl blogų oro sąlygų niekam nepavyko baigti maršrutą. Nugalėtojai buvo nustatomi pagal nuskristą distanciją. Vyrių tarpe toliausiai (po 201 km) nuskrido kaunietis V. Sabeckis ir vilnietas V. Mikalauskas. Trečias bu-

LTSR sklandymo pirmos lygos varžybų prizininkai (iš kairės į dešinę): V. Šliumbas, užėmęs antrą vietą, čempionas V. Sabeckis ir trečios vietos laimėtojas S. Burneika

Jos LTSR sklandymo pirmos lygos varžybose iškovojo medalius (iš kairės į dešinę): sidabro medalininkė A. Kryžanauskaitė, absoluti čempionė R. Stašaitytė ir trečios vietos laimėtoja O. Krygerytė

A. ARBAČIAUSKO nuotr.

vo V. Šliumbas — 197 km. Iš moterų toliausiai nuskrido R. Stašaitytė — 142 km. Antroji vieta pripažinta R. Garmutei (117 km), o trečioji — A. Kryžanauskaitei (110 km).

Birželio 27 d. buvo duotas startas trečiajam pratimui. Moterys ir vyrai skrido 201 km trikampį — Pociūnai — Paluknys — Liškiava — Pociūnai. Vėl niekam nepavyko jveikti distancijos. Toliausiai (141 km) nuskridę V. Mikalauskas, V. Sabeckis ir V. Šliumbas pasidalijo 1—3 vietas. Iš moterų niekam nepavyko jveikti išskaitinių 100 km, ir pratimas nebuvo užskaitytas.

Ketvirtas pratimas vyrams — 102 km trikampio maršrutas,

apskrendant jį du kartus. Moterys šį trikampį skrido vieną kartą. Esant neblogoms meteorologinėms sąlygoms, maršruta baigė dauguma dalyvių. Vyrių tarpe geriausią laiką parodė V. Šliumbas — 2 val. 47 min. Finišavęs antruoju S. Burneika pralaimėjo nugalėtojui 20 sek. Trečias buvo V. Mikalauskas.

Moterų tarpe nugalėjo R. Stašaitytė — 1 val. 51 min. Antroji — A. Kryžanauskaitė (2 val. 10 min.), o trečioje vietoje liko jauna pirmo atskyrio sportininkė iš Alytaus D. Lingaitė (2 val. 22 min.).

Daugiaukovėje vyrių tarpe daugiausiai taškų surinko ir tapo respublikos absoluciū

čempionu kaunietis Vytautas Sabeckis (3453 tūk.). Antroji vieta ir sidabro medalis atiteko kaunietiui Vytautui Šliumbai (3413 tūk.). Trečiąją vietą užėmė vilnietais Saulius Burneika (3339 tūk.).

Moterų varžybose nugalėjo ir tapo respublikos absoluciū čempione vilnietai Rima Stašaitytė (2600 tūk.). Antrą vietą, užėmė vilnietai Algima Kryžanauskaitė (2422 tūk.), o trečiąją — kaunietė Onutė Krygerytė (1585 tūk.). Absoliuti šalies čempionė Regina Garmutė turėjo tenkintis tik kevtirtąją vietą.

A. JONUŠAS,
TSRS sporto meistras

MEDALIŲ KOLEKCIJA IŠ PABALTIJO VARŽYBŲ

Nedideliamė Ridali aerodrome Estijoje išties buvo ankšta. Cia išsirikiavo Estijos, Lietuvos, Latvijos sportininkų sklandytuvai „Bianikai“, „Kobros“, „Fokos“ ir A-15, o šiu grakstuočių pilotai j pa dangu žvelgė su viltimi ir nerimu — juk netrukus pirmasis startas. Liepos dangu lytyca virš gelsvėjančių javais Estijos laukų pažėrė lengvūčių debeselių, kurių sklandytujams žadėjo gerą dieną. Netrukus sklandytuvai jau su kosi padebes' uose. Maršutus pirmają varžybų dieną buvo gana nelengvas — 100 km trikampį reikėjo apskristi tris kartus. Sepintuojų Pabaltijo sklandymo varžyby dalyviams atkaklumo netruko. Maršuto nebaigė tik vienas iš 23 startavusių sklandytuojų. Greičiausiai su šiuo „maratonu“ susidororo pirmą kartą star tuojantis tokiose varžybose panevėžietis Vytautas Liniauskas. Nudžugino ir mūsų komandos sklandytuoja Algima Kryžanauskaitė, užemusi taip pat pirmą vietą. Tačiau komandinėje įskaitoje nugalėjo estai, o mūsiškiai liko antri.

Sekančią varžybų dieną vyrai du kartus skrido 150 km, o moterys — du kartus 100 km trikampius. Geriausią laiką pa-

rodė kaunietis Algimantas Sarpalius su savo komandos nariu klipiediečiu Mindaugu Baleika, užemusiu antrą vietą. Kiek prasciau tądien sekėsi A. Kryžanauskaitė. Ji turėjo tenkintis tik trečią vietą. Nugalėjo jauna rygietė Daina Rača.

Sekantis pratimas — dukart 100 km trikampis vyrams ir 100 km trikampio skridimas moterims. Vyrių grupėje nugalėjo M. Baleika, o moterų varžybas šiame pratime laimėjo D. Rača. Mūsiškė i prizininkų larpą nepateko.

Ketvirtas pratimas vyko po dvių dienų pertraukos. Tieki moterys, tiek vyrai skrido vienodą nuotoli — du kartus po 100 km trikampiu. Geriausią laiką vėl parodė M. Baleika, startavęs sklandytuvu A-15. Antrą vietą laimėjo skridės su „Kobra“ A. Sarpalius.

Teisėjams suskaiciavus ne lengvai uždirbtus taškus, pasirodė, kad Tarybų Lietuvos komanda [A. Kryžanauskaitė, A. Sarpalius, M. Baleika] jų surinko daugiausia — 10642,025 ir užemė varžybose pirmą vietą. Mūsiškiams buvo įteiktas pagrindinis prizas. Antroje vietoje liko estai [9888,553 tsk.], Latvijos sklandytuoja surinko 9146,708 taško.

Absoliutas Pabaltijo sklandymo čempiono vardą iškovojo Liepojos sklandytuoja V. Vesminėnas — 3828,542 tsk. Kaunietis A. Sarpalius užemė antrą vietą — 3797,054 tsk., o trečią — latvis M. Stalsas [3682,237 tsk.]

Moterų Pabaltijo sklandymo čempione tapo Talino aviaci-

jos sporto klubo instruktore Nataša Riatipova [3647,229 tsk.]. Antrą vietą, surinkusi 3500,134 tsk., užemė estė I. Riksa, o vilnieta A. Kryžanauskaitė turėjo tenkintis trečią vietą [3410,125 tsk.]

A. JUŠKA,
TSRS sporo meistras

Respublikos sklandytuoja M. Baleika, A. Kryžanauskaitė ir A. Sarpalius, laimėjė pirmą vietą Pabaltijo sklandymo varžybose

AUTORIAUS nuotr.

VILNIAUS LAKŪNU LAIMĖJIMAI

Birželis respublikos aviacijos sportininkams buvo atsakingų varžybų metas. Bemaž nebuvo dienos, kad nebūtų rungtyniavę sklandytujai, parašiutininkai arba lakūnai. Kaip tik saulėtomis birželio 20—25 dienomis Vilniaus respublikinio aviacijos sporto klubo bazėje Kiviškėse vyko draugiškos aukštojo pilotažo lektuvais varžybos. Jose rungtyniavo TSRS V. Čkalovo centrinių aviacijos sporto klubo, Leningrado, Lietuvos ir Vilniaus aviacijos sporto klubo komandos. Skridimo ir lektuvo JAK-18A valdymo demonstravo

penkios lakūnės ir 17 lakūnų. Pirmoji varžybų runglis buvo skridimas ratu. Sie paprasčiausiai skridimai aplink aerodromą, kur daug lemia nusileidimo tikslumas, varžybose dažnai sumaišo kortas ir gana priyrusieji oro „vilkams“. Nugalėjo aerodromo šeimininkai — Vilniaus komandos lakūnai LTSR Mokslo akademijos Fizikos-matematikos instituto darbuotojai R. Drazdys, C. Blaževičius ir Vilniaus aerouosto dispečeris A. Žilinskas, surinkę 1627 taškus. Antroji vieta atiteko Leningrado lakūnams — 1593 tsk., trečioji — Lietuvos rink-

tinei — 1549 tsk. Asmeninėje įskaitoje nugalėjo vilnietais A. Žilinskas.

Antroje rungtynėje — maršuto skridime — sportininkams teko įveikti 200 km trašą trikampiu Kiviškės—Asmenia—Švenčionėliai—Kiviškės. Ir vėl geriausiai pasirodė sostinės atstovai, surinkę 2914 taškų. Antrą vietą užemė Lietuvos rinktinė — 2910 tsk., o trečioje liko leningradiečiai — 1836 taškai. Asmeninėje įskaitoje nugalėjo Leningrado aviacijos sporto klubo lakūnas instruktorius V. Jegorovas [996 taškai]. Antrą vietą užemė vilnietais VISI studentas T. Matijošius [994 tsk.], o trečią — Kauno aviacijos sporto klubo lakūnas instruktorius R. Pivnickas [992 tsk.].

Varžybos lakūnai baigė vienu sunkiausiu ir įdomiausiu pratimui — aukštojo pilotažo figūrų kompleksu. Teisėjai pirmąją vietą paskyrė leningradiečiui G. Laptevui. Nuo lyderio atsilikęs tik trim taškais, antras buvo vilnietais C. Blaževičius.

Nors komandinėje įskaitoje nežymia taškų persvara pasiekė pratimą laimėjė leningradiečiai, bendroje daugiakovės įskaitoje nugalėjo Vilniaus komanda, surinkusi 8740 taškų. Antroje vietoje — Lietuvos rinktinė [8716 tsk.], o trečioje — leningradiečiai [7817,5 tsk.]. Keivirtąja vieta turėjo tenkintis TSRS centrinių V. Čkalovo aviacijos sporto klubo lakūnai [6189,5 tsk.].

Asmeninėje varžybų įskaitoje daugiakovėje nugalėjo leningradiečis V. Jegorovas [2968 taškai]. Nuo lyderio atsilikusiam tik vienу tašku, antroji vieta atiteko vilnietai R. Aleksiejui. Trečias buvo vilnietais C. Blaževičius.

Varžybos metu seši dalyviai įvykdė TSRS sporto meistro normatyvus. Jų tarpe buvo ir vilnietai C. Blaževičius bei R. Drazdys.

A. SKRAJŪNAS

PANEVĖŽIEČIAI SVEIKINA PILOTAŽININKUS

S. DARIAUS IR S. GIRÉNO PRIZAS IŠKELIAVO Į ALMA ATĄ

Nors panevėžiečiams jau taupo jprasta, kad virš jų miesto vasaros vidury pasirodo sportiniai lėktuvai, tačiau tada, kai vyksta aukštojo pilotažo mėgėjų varžybos, žiūrovų nešrūsta. Gausiai jų priguzėjo į miesto aerodromą ir š. m. liepos vienuoliktąją. Cia tądien prasidėjo respublikos aukštojo pilotažo aštuntosios pirmenybės.

Šį kartą pirmenybės buvo atviros. Be mūsiškių lankų sportininkų jose dalyvavo ir kitų broliskų respublikų pilotažininkai. Startavo net 33 sportininkai [jų tarpe 8 moterys], atstovavę aštuonioms komandoms. Be Maskvos ir Leningrado lankų, atvyko rungtyniauti Kirgizijos, Kazachijos komandos ir po vieną dalyvį iš Odesos bei Donecko miestų.

Varžybos prasidėjo skridimu ratu. Šio pratimo nugalėtoju tapo TSRS rinktinės narys sporto meistras iš Kazachijos V. Obrevka, surinkęs 550 taškų. Antrają ir trečiąjų vietas užėmė kauniečiai V. Stankevičius ir R. Pivnickas, surinkę po 535 taškus.

Skridime 174 km maršrutu leningradietis V. Čikarda, kauniečiai V. Gedminaitė ir J. Kairys parodė vienodą laiką ir visų trijų skridimų buvo įvertintas vienoda taškų suma — po 998. Teisėjai pagal skridimo barogrammas prizines vietas lankūnams paskyrė aukščiau išvardinta tvarka.

Už privalomąjį aukštojo pilotažo kompleksą pirmoji vieta, kaip ir pirmame pratime, atiteko V. Obrevkai — 1461

tšk., antroji — kauniečiui P. Šniokai [1431 tšk.].

Aštuntųjų respublikos lėktuvų sporto pirmenybių čempionu tapo varžybose gana stabilių startavęs [I pratimas — 5 vieta, II pratimas — 9–10 vieta, III pratimas — 5 vieta] LTSR Mokslo akademijos Fizikos-matematikos instituto grupės vadovas Romutis Drazdys, „Sidabriniu“ prizininku tapo V. Obrevka iš Alma Atos, o bronzos medalį laimėjo leningradietis G. Laptevas.

Komandomis nugalejo jauna Vilniaus lankų ekipa — Romas Aleksiejus, Romutis Drazdys, Ceslovas Blaževičius. Jie bendroje įskaitoje surinko 8600 taškų. Antrają vietą užėmė Kauno pirmoji komanda [Pranas Šnioka, Violeta Gedminaitė, Romas Pivnickas] — 8574,5 tšk., o trečiąjį — Kazachijos sportininkai, surinkę 8395 taškus.

Pasibaigus aštuntajam Tarybų Lietuvos lėktuvų sporto čempionatui, lankūnai neišskrido į namus. Panevėžyje jų dar laukė nemažiau jdomios varžybos S. Dariaus ir S. Girėno prizui laimėti. Dėl sio prizo varžesi dešimt geriausių respublikos lankų ir po vieną pilotažininką iš Maskvos, Leningrado, Kirgizijos bei Kazachijos.

Lakūnams reikėjo atlikti tris pratimus: skridimą 250 km maršrutu, laisvą aukštojo pilotažo figūrų kompleksą ir nežinomą aukštojo pilotažo figūrų kompleksą. Kiekvieno pratimo laimėtojas buvo apdovanomas S. Dariaus ir S. Girėno varžybų specialiu medaliu,

Tarybų Lietuvos aukštojo pilotažo čempionas R. Drazdys
C. BLAŽEVIČIAUS nuotr.

antros ir trečios vietos laimėtojai — speciniai diplomių.

Pirmame pratime geriausiai pasirodė kaunietis P. Šnioka, surinkęs 1950 taškų. Kitas dvi prizines vietas užėmė jo komandos draugas A. Unikauskas [1840 tšk.] ir vilnietis A. Zilinskas [1830 tšk.].

Mūsų respublikos sportininkai meistriškiausiai atliko ir privalomą aukštojo pilotažo figūrų kompleksą. Cia nugalejo vilnietis C. Blaževičius [1888,3 tšk.], antras buvo kaunietis R. Pivnickas [1880,8 tšk.], o trečias — taip pat kaunietis A. Unikauskas [1839,5 tšk.].

Atliekant nežinomą aukštojo pilotažo figūrų kompleksą, didžiausią įvertinimą [2177 taškai] gavo TSRS rinktinės narys, lankūnas iš Alma-Atos V. Obrevka. Antrą vietą užėmė vilnietis R. Drazdys [2085,6 tšk.], o trečią — taip pat vilnietis R. Aleksiejus [2060,3 tšk.].

Susumavus visuose pratimose laimėtus taškus, pirmoji vieta bendroje įskaitoje atiteko Kazachijos sportininkui V. Obrevkai. Jis surinko 5788,1

taško. Antruoju prizininku taupo kaunietis P. Šnioka [5770,2 tšk.], o trečioji vieta atiteko kauniečiui A. Unikauskui [5674,8 tšk.]. Praėjusiu metu varžybos ir šio prizo laimėtojas A. Zilinskas užėmė ketvirtą vietą [5568,6 tšk.].

Dariaus ir Girėno pereinamajį prizą pirmą kartą iškovojo ne mūsų respublikos sportininkas. Kalbant apie varžybas reikia pažymėti, kad prizininkų skraidymo stačias gana skirtinės. Nugalėtojo V. Obrevkos skraidymu „bagažė“ — 1320 val., iš kurių 500 val. sklandytuavis. Sporto meistras P. Šnioka ore yra praleidęs 384 val., R. Drazdys — 154 val.

Liepos 19 d. įvyko iškilmingas varžybų uždarymas. Gausiai susirinkusiems panevėžiečiams buvo pademonstruotas grupinis pilotažas, aukštasis pilotažas lėktuvu JAK-18PM bei sklandytuvu „Kobra“, parašiutininkų šuolai. Tai buvo graži aviacijos sporto šventė, turinėjus varžybų laimėtojų ir prizininkų pagerbimas.

V. ASMENSKAS

JAUNIMAS TEIKIA VILČIŪ

Tapo tradicija, kad Tarybų Lietuvos sklandymo sporto atžalynas — periferijos aviacijos sporto klubų sklandytojai — rungtyniauja respublikinėse antros lygos sklandymo varžbose. Šiemet į Alytų susirinko net 23 sklandytojai.

Vasarą liepos pirmoje pusėje nepašyksčio gerų orų. Per penkias skraidymų dienas sklandytojai išbuvo ore per 600 skraidymo valandų. Ivaizdais maršutais — 107 km, 127 km, du kartus po 107 km ir 160 km trikampiais sklandytojai nuskrido net 13257 km bendrą nuotoli.

Gera skraidytį sekėsi alytiš-

kiams D. Lingaitė, S. Meškelevičiui, J. Mažeikai, klaipėdiečiui A. Kiškiui. Jie įvykdė TSRS sporto meistro normatyvus. Buvo ir tokiai, kuriems varžybos teko baigti ankstiau laiko.

Teisėjams kruopščiai susumavus varžybų rezultatus, buvo paskelbti nugalėtojai. Moterų grupėje nugalėtojė aerodromo šeimininkė Danutė Lingaitė. Antrą vietą užėmė vilnietai Elvyra Sasnauskaitė, trečiąjā — šiaulietė Laima Jušrevičiūtė.

Vyrų grupėje antros lygos varžybų laimėtoju tapo sporto meistras Gintautas Nekrašius iš

Respublikos sklandymo antros lygos varžybų prizininkai iš kairės į dešinę: S. Meškelevičius, S. Smilgevičius, L. Jurevičiūtė, E. Sasnauskaitė, G. Nekrašius ir D. Lingaitė

O. KRYGERYTÉS nuot.

Kauno. Antrą vietą užėmė vilnietai sporto meistras Sigitas Smilgevičius, trečiąjā — alytiškis Stasys Meškelevičius.

Teisė ateinačiais metais startuoti pirmoje lygoje iško-

vojo D. Lingaitė, E. Sasnauskaitė, G. Nekrašius, S. Smilgevičius, panevėžietis L. Šteinys, klaipėdietis A. Kiškis ir šiltiškis J. Aleknavičius.

A. GIRDENIS

P. MOTIEKAIČIO SKLANDYTUVAI

Petro Motiekaičio vardas gerai žinomas Tarybų Lietuvos aviacijos sportininkams. Jis visada minimas su dideliu pėčia. Tai be galo įdomus, turinčio gyvenimo žmogus.

Petras Motiekaitis gyvena Šiauliuose, dirba „Elnio“ kombinato konstruktoriaus biure. Padarė penkis išradimus spalvotosios fotografijos ir odų gamybos srityje. 1965 m. jam suteikta Lietuvos TSR nusipelniusio išradėjo, 1968 m. — TSRS sporto meistro, o 1971 m. — tarptautinės klasės sporto meistro garbės vardai. Dar galima pridurti, kad P. Motiekaitis labai domisi drugių gyvenimu, turi surinkęs didžiulę šių Lietuvos pievų gražuolių kolekciją.

Šalia aviamodeliavimo P. Motiekaitis turi nemažu nuopelnų ir lietuvišku sklandytuvu kūrimo baruose.

Savo pirmajį sklandytuvą jis sukonservavo gimtuose Ma-

naiteose. 1937 m., draugų padedamas, P. Motiekaitis pasatė originalios konstrukcijos biplano schemas aparataj, kurio sparnus apklijavo pociuriumi. Tai ne tik vienas pirmųjų lietuviškos konstrukcijos sklandytuvų, bet ir pirmasis dvisparnis aparatas Lietuvos sklandymo istorijoje. Konstruktoriui tuo metu sukako vos septyniolika metų!

Sklandytuvą, kurį P. Motiekaitis pavadino MO (pagal vėlesnę simboliką vadintamas MOTI-1), pranoko visus lūkesčius.

Vienketis MOTI-1 turėjo 9,00 m ilgio ir 16,00 m² ploto sparnus; liemuo buvo beveik perpus trumpesnis —

4,80 m. Nepaisant nedidelio svorio (54 kg), aparatas buvo pakankamai standus ir atsparus.

1952 m. Šiaulių miesto sklandymo būrelio narių rankomis buvo pastatyta naujas sklandytuvas MOTI-2. Tai buvo mokomas sklandytuvas, savo techniniais duomenimis ir skridimo ypatybėmis žymiai pranokęs pirmajį. Jis — medinės konstrukcijos monoplana, kurio sparnų ilgis — 9,00 m, o plotas — 15,00 m.

Su MOTI-2 nemaža šiauliečių gavo pirmajį oro krikštą. Iš viso šis sklandytuvas į orą kilo apie du tūkstančius kartų.

Dar po penkerių metų P. Motiekaitis sukūrė dvivietį medinės konstrukcijos lavinimosi sklandytuvą MOTI-3 (sparnų ilgis — 12,00 m, sparnų plotas — 16,00 m², skridimo svoris — 300 kg). Tai jau žymiai tobulesnės konstrukcijos sklandymo aparatas, kurio aerodinaminė kokybė žymiai aukštesnė — 19 (MOTI-1 kokybė buvo 9, MOTI-2 kokybė — 15). Ji, konstruktoriaus vadovaujami,

taip pat statė Šiaulių sklandytuvą.

Vėliau P. Motiekaičiui kilo mintis sklandytuve MOTI-3 įrengti nedidelio galingumo varikliu ir iš dvivietio surinkti vienvietį motorizuoto sklandytuvo variantą. Bet šis sumanytas nebuvó įgyvendintas.

Tačiau motosklandytuvu idėja P. Motiekaičiui nedavė ramybės. Jis vėl sedo prie braizymo lentos ir sukurė vienvietio monoplano — aukštasparnio MOTI-4 projektą. Jo architektūrinis siluetas — jau naujas kokybiškas etapas P. Motiekaičio sklandytuvų konstrukcijų eilėje. Dėl nedidelij geometrinij parametrų (sparnų ilgis — 9,60 m, sparnų plotas — 9,60 m², sklandytuvo ilgis — 5,60 m) ir numatyto įrengti motociklo 23 AJ galingumo variklio, MOTI-4 galima pri skirti ne tik motorizuotu sklandytuvu, bet ir lengvu sportiniu lėktuvu kategorijai. Reikia tikėtis, kad po kiek laiko šis įdomus skridimo aparatas pakils į žydrąją padangę.

V. JURKŠTAS

MOTI-1

MOTI-2

Svajonės Įskūnija dirbant

Jaunieji aviacijos entuzlastai (iš kairės į dešinę): R. Sakalas, būrelio vadovas, konstruktorius B. Oškinis, V. Rimkūnas, V. Apanavičius, A. Džiaugys ir V. Freigutas prie sklandytuvo „An-

A. JUSKOS nuotr.

Šviesiaplaukių pionierių būrelis užverę galvas seka baltą plieno paukštį.

— Pamatysit, skraidysiu ir aš užaugęs, — sako Mažeikų Kestutis.

— Ziūrėk, kad su varnom netekty išskristi, — pasiūipo aštrialiežuviai.

— Ot ir skraidysiu... — užsispyrusiav tūtina Kestutis.

Tą rudenį Palangos vidurių mokyklos įprastinių gyvenimą, ypač berniukų, sudrumstė naujiena — konstruktorius Bronius Oškinis jų mokykloje organizuoja aviamodelizmo būrelį. „Cia tai bent! — džiaugėsi Kestutis Mažeika, — pats konstruktorius“.

Numatyta valandą, kai nedidukas, senyvo amžiaus žmogus jėjo į klasę, rado ją grūste prisigrūdusių berniukų. Vaikams nuščiuvus, jis tyliu balsu pradėjo pasakoti apie aviaciją, sklandytuvus ir, svarbiausia, skridimą be motoro. Berniukai klausėsi net kvapą užgniaužę.

Po šio susitikimo su konstruktoriaus B. Oškiniu berniukams pasidarė aišku, kad pirmoji supratimo apie didelį lėktuvą pakopa yra mažas jo modelis, kurį reikia išmokti daryti pačiam. Todėl visi, kurie svajojo apie lėktuvus, nedelsdam užsiraše į naujai steigiamą būrelį. Vieni pirmųjų buvo penkios klasės pionieriai Kestutis Mažeika, Rimantas Sakalas, Edmundas Venckus, Romas Jagorovas.

Taip 1968 metais konstruktoriaus B. Oškinis Palangos vidurių mokykloje subūré mažosios aviacijos entuziastų būrį, kuriems vėliau buvo

lemta tapii tikrais jo pagalbininkais.

Iš pradžių berniukai darė tik modelius, nes nebuvu finikamos dirbtuvės, o, be to, reikėjo pramokti dirbtį. Vėliau Palangos pionierių namuose jauniesiems aviacijos mylėtojams buvo paskirta dirbtuvė — erdvus, šviesus kambarys. Todėl ir berniukai, nutvėrę laisvesnę valandėlę, skubėdavo į pionierių namus, kur jų jau laukdavo B. Oškinis. Jie labai prisiriso prie savo vadovo, pamėgo naujųjų užsiemimą. Berniukai dirbo noriai, su užsidegimui. Laikas bėgo greitai. Kai vaikai įprato daryti modelius, B. Oškinis jiems pasiūlė gaminti įvairias smulkias detales sklandytuvui BRO-11M.

Nuostabiai greitai jau nuolių rankos išmoko ražyti klijuočę, priklijuoti plonyties medžio lotelės, viską sukalti mažytėmis vinelėmis. Dirbo su dideliu entuziazmu. Vėliau šias detales panaudojo naujai besikurianti Prienų eksperimentinė sportinės aviacijos gamykla sklandytuvui „Zylė“, — prisimena konstruktoriaus.

Taip besidarbujant prabėgo dar vieneri mokslo metai. Konstruktoriaus taip pat neleido laiko veltui. Jo giliu įslirkiniu, kuriant modernius, šiuolaikinius sklandytuvus, negalima pamiršti ir pačių jauniausių aviacijos entuziastų — vaikų. Jiems B. Oškinis ir sukurė specialų treniruoklį, kurio pagalba V-VIII klasių berniukai galėtų išeiti pasirošimo skraidymui kursą. Treniruoklis nesudėtingas, jo statybai nereikia deficitinių

medžiagų. Sveria jis tik 25 kg ir net dešimteropai pigesnis už tikras sklandytuvą. Štai ši treniruoklį ir pradėjo gaminti sekantią žiemą Palangos aviamodeliuotojai. Darbas vyko sklandžiai, berniukai triūs uoliai, kiekvieną laisvą valandėlę praleisdavo dirbtuvėje. Ypač atsidėjęs triūs Kestutis Mažeika. Sumanus vaikinas tapo pirmuoju konstruktoriaus pagalbininku.

Berniukų triūs nenuėjo veltui — 1972 metų vasarą devyni geriausiai dirbę aviamodeliuotojai drauge su konstruktoriais išvyko į Klaipėdos aviacijos sporto klubą išbandyti naujojo treniruoklio. Kiek buvo džiaugsmo, kai sulaukę tinkamo oro, vaikai sėdo į treniruoklį ir „dirbo“ iš peties su vairalazde. „Skrido“ visi iš eilės. Geriausiai sekėsi Kestutui. Jis ir darbe, ir treniruotėse buvo atkaklesnis, išvermingesnis už kitus. Po to daugiau niekas nedrisko užsiminti apie varnas.

Iš Klaipėdos aviacijos sporto klubo skraidymų aikštelės berniukai gržo į Palangą įdege, sutvirkėję, patyrę daug naujų įspūdžių ir dar su didesniu troškimu skraidinti.

Prasidėjus naujiems mokslo metams B. Oškinis pasiūlė gaminti detales sklandytuvui BRO-9M. Miltis, kad jų darbas suteiks sportinio džiaugsmo, berniukus skatino dar uoliai dirbtį.

...Mokslo metus keitė vasaros, su atostogom, poilsiu, su stovyklomis aviacijos sporto klubuose Šilutėje, Klaipėdoje. Kiekvieną rudenį B. Oškinis vadovaujam būrelį papildydavo nauji veidai, nau-

jos darbščios rankos. Buvo penktokai ištijo, suvyriškėjo — tapo tikrais konstruktoriaus pagalbininkais. Pionieriskus kaklaraičius pakeitė komjaunuolių ženklukai, kurių tarytum patvirtinti, kad šieems vaikinams jau galima patikėti ir sudėtingą uždavinį. Nenuilstančio konstruktoriaus darbo brėžiniuose gime naujas sklandytuvas — BRO-17S „Bitelė“ [sausumos variantas] ir BRO-17V „Antelė“ [vandens variantas]. Stačią juos kartu ir patikėjo konstruktoriaus savo jauniesiems pagalbininkams. Su užduotimi vaikinai susidororojo kuo puikiausiai. 1974 metų rudenį viso būrelio džiaugsmui sklandytuvai sėkmingai pakilo į orą.

Kai ši pavasarį Palangos pionierių namuose aplankiau konstruktorių B. Oškinį, jis ir jaunuosius aviacijos entuziasalus radau darbu jkaryste. Čia vėl buvo kuriamas naujas skraidymo aparatas „Borūzė“.

Berniukai, kurie kažkada nuščiuvę klausėsi konstruktoriaus apie sklandytuvus — šiemet jau baigė vidurinę. Puikių praktinio darbo mokyklą jie išėjo pas konstruktorių B. Oškinį. Bet teko palikti savo mylimą mokytoją, kuris atvėrė tiek paslapčių ir parodė nelengvą, bet įdomą ir sudėtingą kelią į aviaciją. Teko atsisveikinti ir su taip pamėgtą dirbtuve Palangos pionierių namuose. Tačiau konstruktoriaus B. Oškinis tiki, kad vaikinai, statę kartu aviamodelius ir sklandytuvus, niekada neužmirštaip pamiltos aviacijos.

L. ZILINSKAITĖ

STROPIALI ruošesi TSRS Tautų VI spartakiados aviamodelizmo finalinėms varžyboms respublikos rinktinės kandidatai. Vieni jų, kaip garliavietis A. Sakalauskas, ištisus metus darė ir ruošę varžyboms naujus modelius, kiti tobulino motorukus aviamodeliams, dar kiti — propelerius. Ir rungtyniauta nemažai. Prieš spartakiados startus buvo išbandyti aviamodeliai Pabaltijo varžybose ir respublikinėse pirmenybėse, treniruočių stovykloje. Atrodė, kad rezultatų reikėtų laukti geresnių...

Spartakiados finalinės aviamodelizmo varžybos vyko rugpjūčio pabaigoje Leningrade. Oras pasitaikė neblogas, varžybų vieta taip pat buvo gerai paruošta. Tai iš dalies ir apsprindė sportinę kovą. Ypač atskliai ji vyko dėl nugalėtojų laury tarp Rusijos Federacijos ir Ukrainos aviamodeliuotojų. Pasibaigus varžyboms pasirodė, kad abi komandos surinko po 22 taškus. Kam skirti pirmenybę! Kadangi daugiau prizinų vietų buvo laimėjė Rusijos Federacijos atstovai, jiems teisėjų kolegija ir pripažino pirmą komandinę vietą. Treči liko maskviečiai (44,5 tsk). Mūsų respublikos ekipai, surinkusiai 85 taškus, reikėjo tenkintis tik 13 vieta.

Kai mūsiškiams klostėsi reikalai varžybose! Po trijų rungtinių — oro kautynių, startų lenktyniniais bei greičio modeliais — respublikos rinktinė komandinėje įskaitoje buvo penktosie vietoje. Atrodė, kad pradžia daug žadanti. Pirmosiomis dienomis nemažai taškų komandinėn taupyklėn pelnė vilnietais S. Nugaras, kauniečiai R. Kniepa bei G. Kauba, S. Nugaras, rungtyniavęs greičio modelių lenktynėse, 1000 metrų distancijoje pasiekia savo modeliu 225 km val vidutinį greitį, net 20 km val viršydamas sporto meistro normatyvą. Šis rezultatas — naujas Tarybų Lietuvos rekordas. Vilniečiui atiteko aukšta penkta vieta. Nugaletojo B. Tumanovo [RTFSR] rezultatas — 232 km val.

Vilniečio laimėjimą pakartojo ir oro kautynėse rungtyniavusi kauniečių aviamodeliuotųjų pora R. Kniepa — G. Kauba. Jiedu laimėjo keturių kovas, pateko į ketvirtfinalį ir užsitikrino sau taip pat penktą vietą.

Kiek blogių sekėsi lenktynininkams pilotui V. Šidlauskui ir mechanikui J. Olekui. Jų modelis 10000 m nuskrido per 5 min. 12 sek. Tačiau to ne-

DAUGIAU

TIKTETASI BUVO DAUGIAU

Startas naujam skrydžiui. Modelių leidžia LTSR rinktinės kandidatas G. Bartkevičius

Kordinė modelių startui ruošia aviamodelizmo respublikos rinktinės narys S. Nugaras

P. MOTIEKAICIO nuotr.

užteko, norint patekti į finalinę grupę. Jiedu liko dešimtoje vietoje. Nugaletojo maskviečiai N. Maslovas su V. Jefremovu, kurių modelis dvigubai ilgesnį nuotoli nuskrido per 7 min. 58 sek. Vienu sekunde nuo jų atsiliko pasaulio eksčempionai B. Krasnoruckis su V. Kramarenka.

Prasidėjus startams sekančiose rungtyste, mūsiškių viltys užimti geresnę vietą išblėso. Ypač apmaudus buvo vilniečio V. Rimkaicės pasirodymas modelių kopijų varžybose. Užteko jam užimti bent aštuntą vietą, respublikos komandai tada tektų bendra devinta vieta. Tai jau nebogai. Deja, V. Rimkaitis rungtyniavo neatsa-

kingai. Zinant, kad jau pirmo turo varžybose skridimo metu buvo užsikirtęs jo modelio variklis, dėl ko buvo prarasta 100 taškų, būtina buvo prieš kiekvieną startą atidžiai patikrinti modelį. Deja, jų tai sportininkas pažiūrėjo abejingai. Finalinio skridimo metu jo modelis, neratikrinus automatikos, pakilo į orą neįtraukta važiuokle. Ir vėl buvo prarasta daugiau kaip 100 taškų. Vilniečiui tad atiteko vienuoliktą vietą, o komanda nusmuko net į tryliktą vietą. Nugaletojo šioje rungtynėje RTFSR sportininkas J. Krylovas, surinkęs 1178 taškus,

Labai daug komanda prarado, kad varžybose negalėjo

startuoti garliavietis A. Sakalauskas ir vilnietais L. Fiodorovas. Pastarasis dėl susidariusių varžybų dienomis gyvenimo aplinkybių turėjo išvykti į namus, o A. Sakalauskui respublikinių aviamodelizmo pirmenybių metu Biržuose buvo sulažytė abu aviamodeliai. Pastarasis įvykis — sukrečiantis, nes tai padarė kurio nors kitų komandų dalyvio piktadariška ranka. Kas tai padarė — kol kas nežinoma. Bet, reikia manyti, kai lininkas neliks paslaptyje. A. Sakalauskas negalėjo suremontuoti tuos arba pasigaminti naujus modelius. Jeigu ne šis įvykis, ir A. Sakalauskas būtų startavęs spartakiadoje su paties pasigaminiais aukštostos kokybės minėtais modeliais, jis, be abejonių, būtų pelnes komandai daug taškų, o gal net ir prizinę vietą būtų iškovojęs.

Pilotuotiniais modeliais spartakiados čempiono vardą iškovojo Rusijos Federacijos aviamodeliuotojas V. Jeskinas. Vilniečiui S. Nugarui atiteko trilykta vieta.

Respublikos aviamodeliuotojų rinktinės pasirodymas TSRS Tautų VI spartakiados li-

nalinėse varžybose turėtų būti dar viena akivaizdži pamoka. Dar kartą įsitikinome, kad aviamodelizmo padėtis respublikos SDAALR organizacijoje, šios sporto šakos masiskumo ir meistriskumo klausimai turi būti neatidėliojant sprendžiami, ieškant būdų išbristi iš atsilikimo. Beje, didelis straipsnis, nagrinėjantis aviamodelizmo padėtį respublikoje, dar pernai buvo spausdinotas „Sparnuose“. Tačiau jį signai nesulaukta jokio atgarsio, nors straipsnis ir buvo nusiųtas SDAALR Lietuvos Centro komiteto sporto skyriui. Tad klausimas lieka atviras.

P. ALMINAS,
K. NAUDZIUS

KLAUSIMAI, KURIE NEGALI NEJAUDINTI

Liepos pradžioje Biržuose susirinko geriausiai respublikos aviamodeliuotojai su laisvo skridimo modeliais. Pirmenybėse rungtyniavo 11 suaugusių ir 6 jaunių komandos.

Po dviejų rungčių pirmavo Kauno rajono [Garliavos] komanda, kurios sudėtyje startavo net trys respublikos rinktinės nariai. Trečią varžybų dieną, kuomet rungtyniavo taimeristai, rezultatų lentelėje ties Kauno rajono komanda buvo parašytas nulis. [vyko vienoje respublikos aviamodelizmo pirmenybių istorijoje precedentu neturintis atsitikimas. Dieną prieš tai nežinomi piktai valiai tyčia sulaužė 1974 m. respublikos čempiono garliaviečio A. Sakalausko modelius, o jo komandos draugui, taip pat daugkartiniam respublikos čempionui G. Bartkevičiui dingo dviejų pagrindinių modelių propeleriai. Šis labai nemalonus įvykis išvedė iš riukiutės abu minėtus sportininkus ir, kaip vėliau pasirodė, turėjo didelės įtakos respublikos rinktinės laisvo skridimo modeliai pasiodymui TSRS Tautų VI spartakiados finalinėse varžybose.

Kieno piktą ranka driso tai padaryti, dar aiškinama. Be abejo, piktavalis buvo iš dalyvių tarpo. Įvykis susilukė griežto pasmerkimo ir to, kas taip padarė, negali nepersekioti sąžinės graužimas.

Komandos prizininkės išsirikiavo taip: 1. Vilniaus I, 2. Vilniaus II, 3. Kauno rajonas. Aukštą ketvirtą vietą užėmė varžybų šeimininkai biržiečiai. Jaunių komandinėse varžybose I-II vietomis pasidalijo Alytaus ir Prienų rajonų komandos, surinkusios po 10 taškų. Trečią vietą užėmė Tauragės rajono aviamodeliuotojai.

Sklandytuvo modeliais nugalėjo jaunas garliavietis V. Ma-

tulaitis — 1141 tūkst. Vilnietais J. Zamoitas liko antroje vietoje — 1110 tūkst. Bronzos medalis atiteko garliaviečiui V. Raulinaiciui — 1068 tūkst.

Jaunių grupėje nugalėjo alytiškis K. Didoronkus — 826 tūkst. Tauragiškis V. Veverskis [707 tūkst.] užėmė antrą vietą, o prienietis G. Statana [667 tūkst.] liko trečioje vietoje.

Léktuvų modelių su gumos varikliais klasėje respublikos čempiono vardą iškovojo garliavietis M. Bagdonas — 1015 tūkst. Varėniskiui V. Jotautui [1005 tūkst.] atiteko sidabro medalis, o trečią vietą užėmė vilnietais M. Komarovas [919 tūkst.].

Jaunių grupėje nugalėjo prieniskis A. Bendinskas — 727 tūkst. Toliau sekė L. Ivanauskas [Tauragės raj.] — 432 tūkst. ir kaunietis R. Vitkūnas — 408 tūkst.

Taimerinių modelių varžybose geriausiai skraidė vilnietais L. Fiodorovo modelis — 1129 tūkst. Vilnietais H. Andrievskis [809 tūkst.] ir G. Vaitiekūnas [804 tūkst.] atitinkamai užėmė antrą ir trečią vietas.

Jaunių grupėje nugalėjo Panevėžio rajono atstovas M. Požemiackas.

Siose varžybose silpnai pašiordė Kauno miesto komandos. Pirmoji ekipa buvo tik penkta, o II ir III rinktinės užėmė paskutines vietas. Kur ne kur, bet Kaune aviamodeliuotojų nestokojama. Visa bėda, kad jie neturi reikiamas bazės, kur užsiiminti. Aviamodeliuotojais daugiau turėtų rūpintis Kauno respublikinio techninio sportinio jūry klubo modelizmo laboratorija. Iki šiol Kaunas neturi né vieno etatiniu darbuotojo, kuris vadovautų aviamodelizmui. Toks etatinis vienetas turėtų būti įsteigtas prie Kauno ASK.

P. LABUTIS

JAUNUJU AVIAMODELIAI PAKLUSNESNI

Respublikos aviamodeliuotojų rinktinė TSRS Tautų VI spartakiados finalinėse varžybose pasirodė silpnai. Tuo tar-

pu jaunimas teikia daugiau vilčių. Rugpjūčio 19–25 dienomis Minske vykusiose trečiose sajunginėse jaunių aviamodelizmo pirmenybėse Tarybų Lietuvos komanda užėmė aštuntą vietą (nugalėjo Maskvos rinktinė). Atskirose rungtyste mūsiškiai užėmė prizines vietas.

Sėkmingiausiai rungtyniavo

TAIMERINIS LÉKTUVO MODELIS

Šis modelis sėkmingai skraidė jvairiose varžybose, pasiekdamas I ir II sportinio atskyrio rezultatus. Pagal pateikiamus brėžinius, modelis gali būti gaminamas tiek iš balzoz, tiek ir iš tévyninių medžiagų. Analogiški modeliai, pagaminti Garliavos aviamodeliuotojų, skraidė ir su tévyniniais, ir su užsieniniiais varikliais.

Liemuo montuojamas iš atskirų dalių ir apklijuojamas priekinėje dalyje 4 mm, užpakalinėje dalyje — 2 mm storio minkšta balza. Piloną galima daryti jvairių formų, bet būtinė, kad jo pagrindas, pagamintas iš klijuotės, būtų gerai sunertas ir sukljuotas su liemens rémais. Priešingu atveju ir nuo lengvo smūgio jis gali atsisiskirti nuo liemens. Statant modelį iš tévyninių medžiagų, liemens dalis, kurioje tvirtinamas pilonas, sutvirtinama, ją apklijuojant 2–3 mm storio liepos plokštėlėmis.

Kilis surenkamas iš atskirų detalių. Modeliui iš balzos kiliis gaminamas iš 3 mm vidutinio kietumo balzinės plokštėlės.

Posūkio vairas tvirtinamas adatėlėmis. Jį pasuka sprukoči, pagaminta iš 0,2–0,5 mm skersmens sprukočių vielos, o pasiskimo kampas reguliuojamas varžteliais.

Liemens gale įtaisomas kabliukas, kuris reikalingas stabilizatoriaus atlenkimui, naujodant dagtį.

Montuojant sparną, reikia žiūrėti, kad jis nepersiskytų ar neišlinktų. Jei to neišvengiama, sparną tiesinti rekomenduojama prieš dengiant. Balziniam modeliui rekomenduojamas NACA 4409, o modeliui iš tévyninių medžiagų — NACA 6409 sparno profilis. Sparno centrinės ir galinės nerviūros profilių šablona, stabilizatoriaus

nerviūros šablona parodyti brėžinyje (M 1:1). Brėžinyje taip pat matyti briaunu ir ionžeronų storai bei jų išdėstymas [žiūr. 23 psl.].

Sparnams iš tévyninių medžiagų dar naudojamos pusnerviūrės. Jos parodytos 3 ir 4 šablonoose punktyrine linija. Priekinė liepos briauna lengvinama ją išskaptuojant tarpuose tarp nerviūrų. Balziniams sparnams pusnerviūrės nenaudojamos, tačiau priekinė dalis dengiama balzine juosta. Sparnai prie liemens tvirtinami 2 mm skersmens plieninius spyreliais.

Stabilizatorius abiejų tipų modeliams gaminamas analogiškai, kaip ir sparnai.

Priklasomai nuo to, kokio tipo variklis bus naudojamas, kompresinis ar su kaitinimo žvake, gaminami skirtinių propeleriai. Propelerių paruošų šablona (M 1:1) pateiki brėžinyje. Pirmas skirtas modeliui su kompresoriu varikliu, antras — varikliui su kaitinimo žvake.

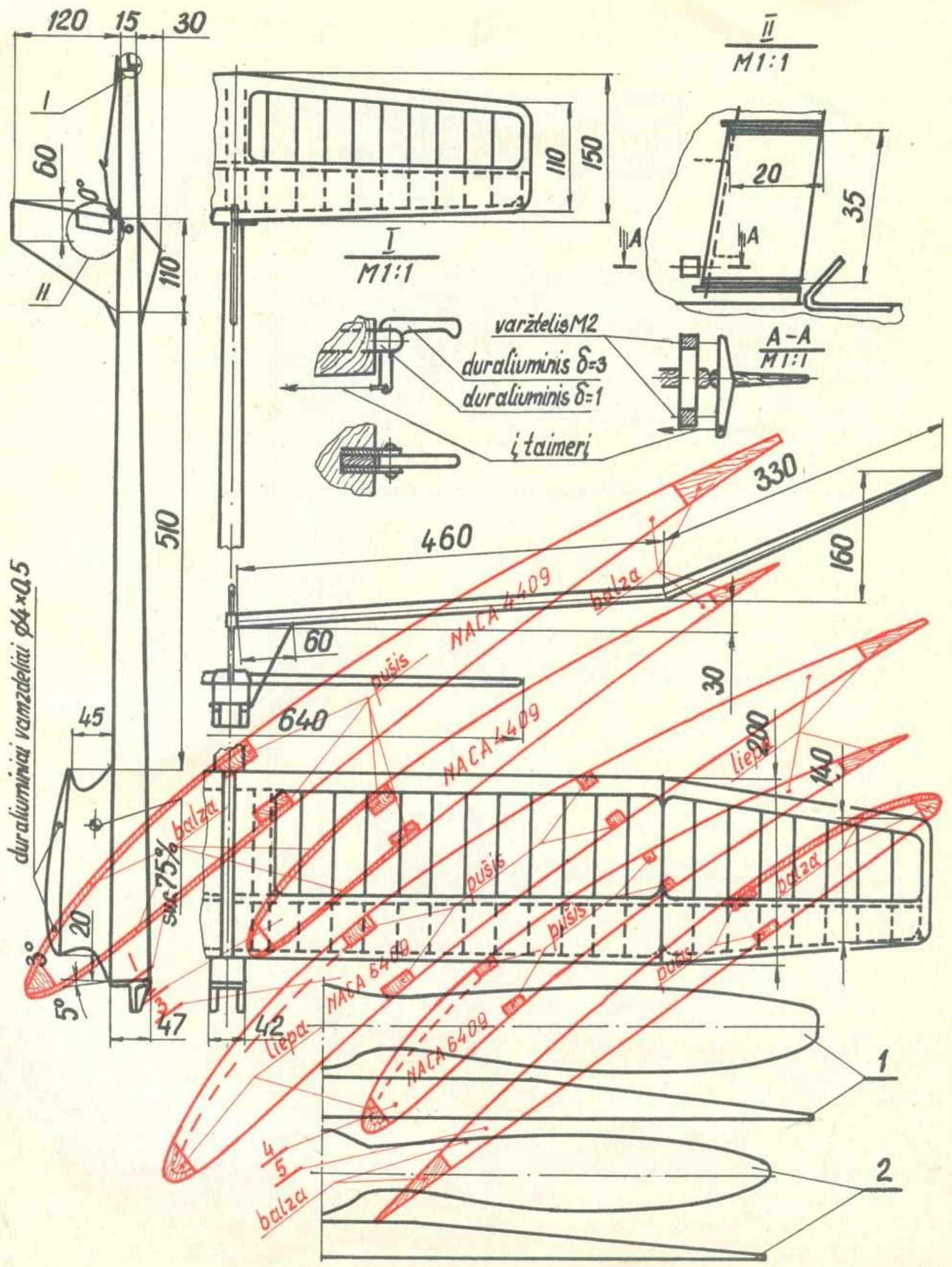
Kruopžčiai patikrinus surinkto modelio plokštumų formą, padėtį, jų tvirtinimą, galima pradėti modelio reguliavimą, iš paleidžiant iš rankos. Po to modelis išvelkamas į 20 m aukštį. Įsitikinus, kad jis gerai sklando, galima modelį pradėti reguliuoti motoriniams skridimui. Varikliui veikiant normaliais apsisukimais, modelis, švelniai pastumiant, paleidžiamas nedideliu kampu aukštyn. Variklio veikimo laikas — apie 3 sek. Jei modelis kyla pamažu ir skrenda dideliu spinduliu, galima po truputį ciddinti variklio apsisukimus ir jo veikimo laiką. Modelį paleisti rekomenduojama nedideliu kampu vėjo krypties atžvilgiu.

A. SAKALAUSKAS,
kandidatas į TSRS sporto
meistrus

taimerinių modelių vilnietais M. Radzevičius. Jis surinko 1164 taškus ir iškovojo trečiąją vietą. Trečioji vieta atiteko mūsiškiams ir komandinėje įskaitoje, rungtyniaujant laisvo skridimo modeliais.

Kitų mūsiškių geresni rezultatai: léktuvų modelių su gumos varikliu varžybose vilnietais A. Subačius buvo penktas,

o jo treniruočių draugas A. Galeckas su sklandytuvo modeliu užėmė šeštą vietą. Šešta vieta pripažinta ir vilnietais V. Rudokui su mechaniku R. Alentieju. rungtyniaujusiems lenktyniniu modeliu. Alytiškiams oro kautynių dalyviams V. Lekauskui ir V. Navickui bei pilotuotininkui R. Romančiukui teko septintos vietas.

Liepos 15—18 d. Kauno kordodrome respublikos čempionate rungtyniaavo Vilnius, Kauno ir Klaipėdos miestų bei Alytaus ir Jurbarko rajonų ekipos. Vilniaus kordininkų pranašumas prieš kitas komandas buvo akivaizdus. Jie užėmė pirmąsias vietas visose penkiose klasėse. Kauno sportininkai, nors ir užėmė antrą komandinę vietą, bet pagal taškus nuo vilniečių atsiliko daugiau kaip trigubai.

Kordinių greičio modelių rezultatai pagrindinai priklauso nuo variklio ir propelerio grupės. Deja, šiuolaikiniai trijų kanalų kaitinimo varikliai mūsų respublikos aviamodeliuotojai pasigirti negali, o tai didelė kliūtis rezultatų augimui. Vilnius S. Nugaras, kuris vienintelis „valdė“ gerą variklį, neturėjo sau konkurentų. Jau

ČEMPIONATAS KORDINIAIS MODELIAIS

pirmame ture jo modelis 1000 m distancijoje išvystė 213 km val vidutinių greitijų. Šis rezultatas jam užtikrino pergalę.

Ilgą laiką pilotažinių modelių klasėje respublikoje dominavo vilniečiai V. Rimkaitis ir S. Nugaras. Dabar, atsiradus daugiau variklių pilotažiniams modeliams, juos sparčiai pradedo vytis jauni sportininkai. Vis tik ir ši kartą čempionu tapo V. Rimkaitis — 1861 tsk.

Sudėtingiausia kordinių modelių klasė — lenktyninių modelių. Lenktynininkams, kaip ir greitininkams, labai trūksta gerų variklių. Vilnius

V. Sidlauskas didelių pastangų dėka jau nebe pirmus metus šį klausimą sprendžia savaip — gaminasi juos pats ir, reikia pasakyti, sėkminges. 1974 m. Pabaltijo respublikų pirmenybėje jis su pilotu J. Oleku įvykdė sporto meistro normatyvą. Jiedu geriausiai pasirodė ir šiose pirmenybėse.

Lėktuvų kopijų klasėje prižines vietas pasiskirstė visi vilniečiai: 1. V. Rimkaitis — 1060 tsk., 2. S. Nugaras — 916 tsk., 3. P. Akinis — 900 tsk.

Oro kautynėse nepavyko favoritams kauniečiams R. Kniepai — G. Kašubai. Jie užėmė

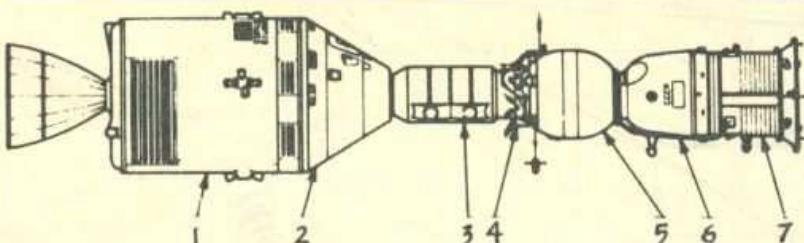
tiktai šeštą vietą. Finale susitiko vilniečiai V. Ramelis — A. Narkevičius ir kauniečiai V. Marinskis — G. Jucevičius. Nugalėjo vilniečiai. Trečią vietą užėmė jauna alytiškių pora V. Lekauskas — V. Navickas.

Per visą respublikos aviamodelizmo istoriją pirmenybėse pirmą kartą nedalyvavo Panevėžio miesto komanda. Tai nedaro garbės nei Panevėžio miesto SDAALR komitetui, nei Panevėžio ATSK. Panevėžyje nemaža aviamodeliuotojų, bet jais nelabai rūpinamas.

Dar blogesnė padėties Šiauliuose. Ten aviamodeliuotojai visai palikti likimo valiai. Jau eilė metų, kai šiauliečių nesimato ir respublikos pirmenybėse. Nusistebėjimą kelia tok Šiaulių miesto SDAALR komiteto vadovų abejingumas aviamodelizmo sportui.

A. PRANSKETIS

„PIRMOSIOS KREGŽDĖS“

1. Aptarnavimo skyrius, 2. Vadovavimo skyrius, 3. Šliuzo kamera, 4. Susijungimo sistemos, 5. Orbitinis skyrius, 6. Nusileidimo aparatas, 7. Prietaisykys skyrius

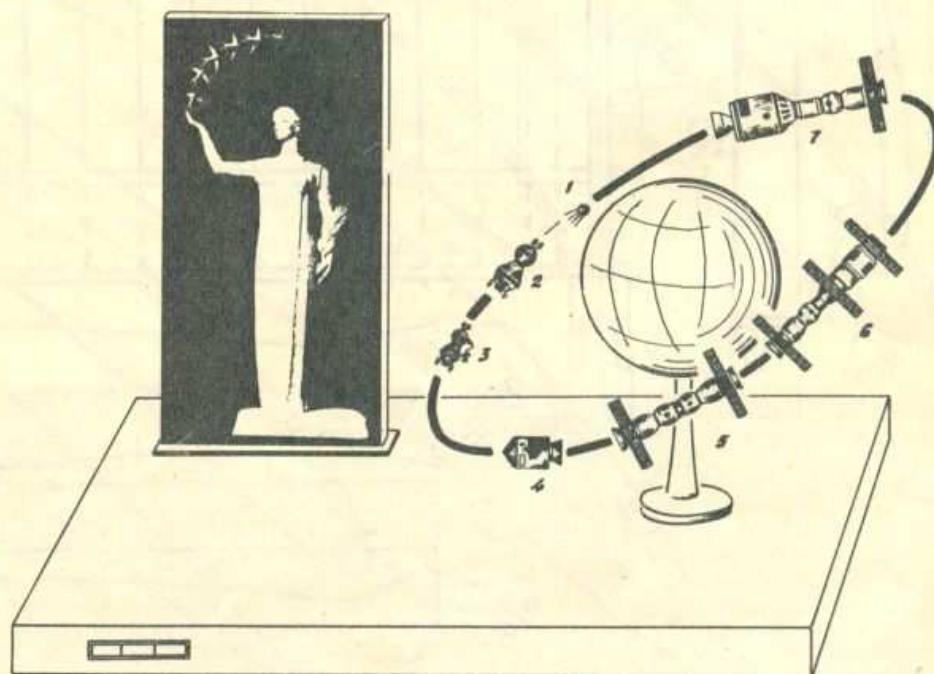
„SOJUZ-19“ — „APOLONO“ SKRYDIS

Šių metų liepos mėn. Tarybų Sąjungos kosminis laivas „Sojuz-19“ ir Jungtinių Amerikos Valstijų kosminis laivas „Apolonas“ su kosmonauta s ir astronautais pakilo į kosminę erdvę bendram skrydžiui. Liepos 17 d. abu kosminiai laivai susijungė ir dvi paras orbitoje skriejo tarptautinė įgula, bendrai dirbdama bei eksperimentuodama (apie tai rašyta š. m. „Sparnu“ 3 nr.).

Pabaiga. Pradžia Nr. 1

MODELII ISDĘSTYMO EILĖ ORBITOJE

1 — pirmasis dirbtinis Zemės palydovas, 2 — kosminis laivas „Vostok“, 3 — kosminis laivas „Voschod-2“, 4 — kosminis laivas „Apolonas-11“, 5 — kosminiai laivai „Sojuz-5“ ir „Sojuz-6“, 6 — kosminis laivas „Sojuz-11“ ir orbitinė stotis „Saliut“, 7 — kosminiai laivai „Sojuz-19“ ir „Apolonas“.

NENUORAMA „PIRATAS“

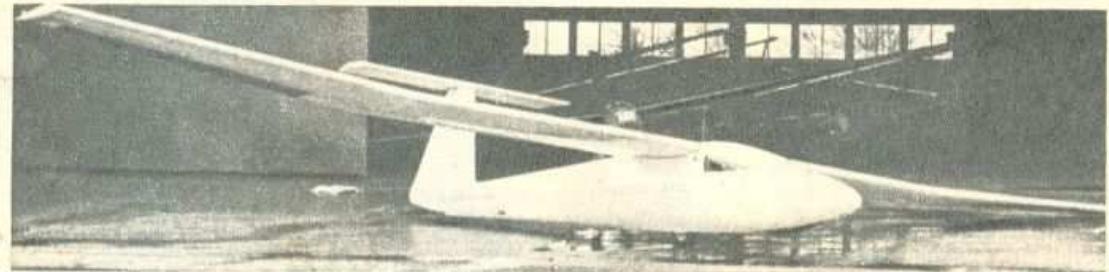
Sekmadienį. Į aerodromą suvažiavo daug sklandytojų. Skraidymų vadovas net nustebė. Ir štai prasidėjo sunkumai. Kaip išdalinti sklandytuvus? Reikėjo imtis gudrybės, kurios sklandytojai labai nemégsta: „asai“ gavo atskirus sklandytuvus, o kitiems reikėjo dalintis, kas ir kada su vienu ir tuo pačiu sklandytuvu skris. Man, jauniausiam, kaip papras tai, sklandytuvo neliko. Bu- vau labai pasipiktinęs: „Juk aerodrome sėdėjau daugiau už kitus, o man net „Blaniko“ neduoda.“

— Siandien paimsi „Pira-
tą“.

— Kas?...
— „Piratą“ ruošk.
— Ašku,

Iš pradžių net nesusigaudžiau, apie ką kalbama. Ne- jaugi man tokia laimė. Ne vel- tui sekmadienį gimės. Draugai, mano grupės sklandytojai, žiūrėjo į mane irgi nemažau nustebė. Širdies gilumoje jie labai pavydėjo.

„Piratas“ — medinis len- kiškos konstrukcijos sklandytuvas. Vienvetis. Kokybė keliais vienetais didesnė, negu „Blaniko“. Sportininkai sako, kad tai vienas iš labiau nusise- kūsi lenkiškų treniruočių sklan- dytuvių.

Ruosiaus neskubėdamas. Gerai prisirišau diržais, nes ratukas be jokios amortizacijos, sureguliavau aukščio prietaisą. Kabina labai skyresi nuo „Bla- niko“. Visi prietaisai, visos rankenėlės įrengtos labai patogiai. Vairalazdė irgi labai miniatiūrinė — vos dviejų de- simčių centimetru ilgio, kai tuo tarpu „Blaniko“ — geras pusmetris. Reikėjo nemažai paskraidioti, kol pripratau prie jos. Pirmą kartą klyant, dėl ne- ipratimo „draugauti“ su šia vairalazde prisiėjo patirti ir nemalonumų. Léktuvui riedant žeme, mane smarkiai kratė. Galvojau, pakiliu kokį metriuką nuo žemės ir skrišiu. Truktelėjau vairalazdė į save kaip reikiant, „ükiškai“, taip kaip „Blaniko“. O „Piratas“ tik svyst ir kybo penkių metrų aukštyste. Išsigandęs tik brūkst vairalazdė nuo savęs. „Piratas“ [kad jį kur galas!] su-

ratuku bumt į žemę, aš su galva kaukšt į gaubtą. Léktu- vas jau seniai ore, o aš vis dar žeme dardu kaip su vežimu. Truktelėjau vairalazdė vos kelis milimetrus, ir... „Pira- tas“ švelniai pakyla aukštyn. Štai kur „piratiška“ pasiauptis!

Skrieju keturias valandas. Oras puikus. Sukinėjosi virs aerodromo. „Piratas“ — jau savas bičiulis. Dabar jau man kyla „piratiška“ mintis — su- riesti ore kilpą. Su „Blaniku“, tai vienas juokas, o su „Pi- ratu“ — kažkaip baisus. Dar

Nemataruok vairais, ir bus vis- kas gerai. Paskui lektuva irgi sunku skristi, kol nejspėjdar vienos paslapties. Tik užsi- žiopsok, ir sklandytuvas švys- cioja kaip patrakės. Reikia su „Piratu“ skristi aukščiau léktuvo sudaromo oro srauto. Kai tuo įsitikinau, net lengviau pā- sidarė. ir „Piratas“ ramiai kilo į padangę.

Atskabinau termike. Suku spirale. Variometras rodo du- tris metrus kilimo per sekundę. Pradžiai — nebolas „kāsnis“ „Piratas“ guli spiralėje kaip pašventintas. Kas per sklandytuvą! Tai švysčioja į visus žon- us, neklauso, tai pats skrenda.

Skriemimui sąlygos buvo la- bai geros. Debesų padas [aukštis] — iki dviejų kilometrų. Tad greitai pripratau prie „piratiškų pokštų“. Užtenka pagalvoti, — o jis jau suka spiralę termike.

ant nugaros atbulas pradės skristi. Kas jį žino? Nuskrendu toliau nuo aerodromo, kad niekas nematyti. Stumiu vairalazdė nuo savęs. Greitis au- ga, Bet... nutariau palaukti kito, dėkingesnio karto. Bus dar laiko!

Pradėjau žemėti. Atidariau oro stabdžius, o „Piratas“ žemyn kaip kirvis sminga. Ziū- riū — ko gero aerodromo ne- pasieksiu. Ir keistas to „Pira- tas“ būdas! Kai tik arčiau žemės, tuoj visokius pokštus krėsti pradeda. Bet greitai sklandytuvą išlyginu ir netru- kus švelniai paliečiu žemę. Ta- čiau „Piratas“ nesiteikia grei- tai sustoti, dar taikosi per ge- rai išvažinėtą kelią perriedėti. Ne, drauguži, užteks! Stabdau „Piratas“ sustoja. Keista maši- na, kad ją kur galas!

Algimantas JONUSAS,
Kauno J. Jablonskio vidurinės
mokyklos moksleivis

GARBINGI FAI APDOVANOJIMAI

Oftavoje vykusiame Tarp- tautinės aviacijos sporto fe- deracijos (FAI) 68-oje gene- ralinėje konferencijoje bu- vo priimti nutarimai dėl aviacionės sportininkų apdo- vanojimo. Aukščiausias FAI apdovanojimas — aukso me- dalis paskirtas lakūnui bandytojui, Tarybų Sajungos Didvyriui A. Fedotovui.

Kosmonauto V. Komarovo diplomas paskirtas „So- juz-14“ įgulos nariams, tarybiniam kosmonautams P. Po- poviciui ir J. Artiuchiniui.

Už aukstus sportinius re- zultatus Polio Tisandje diplo- mu apdovanoti Tarybų Lie- tuvos nusipelnės treneris,

aviamodeliuotojas A. Pranskėtis, tarybinė lakunė spor- tininkė L. Leonova ir TSRS parašiutizmo rinktinės narys V. Gurnis.

FAI garbės diplomas pa- skirtas TSRS Centriniam sportinės ir kosmonautikos namams.

VEIKTAS 1000 KILOMETRŲ TRIKAMPIS

Besiruošdamas artejančiam pasaulio sklandymo čempionatui, VFR sklandytojas Hansas Verneris Grose pirmą kartą sklandymo istorijoje įveikė 1000 kilometrų trikam- pio maršrutą. Įdomu, kad šis rezultatas pasiektas... Suomi- joje, kur ateinančiais metais vyks pasaulio sklandymo

čempionatas. H. V. Grose, skrisdamas sklandytuvu ASW-17, per 11 val. 28 min. ap- skrido 1010 kilometrų trikam- pį ir išvystė 88 km val grei- fi.

Beje, H. V. Grosei, kuriam siu metu yra 53 metai, pri- klausuoja pasaulio nuotolio bei skridimo į tikslą rekordai — atitinkamai 1440,8 km ir 1231,8 km.

PIRMOSIOS NEOFICIALIOS...

Vis didesnio populiarumo susilaukia skraidymai kūnu balansuojamais delta sparnais. Nors klausimas apie šios sporto šakos komisijos sukūrimą FAI dar galutinai nei- sprestas, tačiau entuziastų

dėka Austrijoje jau surengtas neoficialus pasaulio čempionatas. Jame dalyvavo 290 sportininkų iš 18 šalių.

Nugalėjo amerikietis Davi- das Kronkas, išsilaike 6 ore 6 minutes 0,5 sek. ir nusileidės tiksliai į nurodytą vietą.

PERGALINGAS DEBIUTAS

Rugsėjo pabaigoje Jugos- lavijos mieste Portorože vy- kusiame pirmame Europos parašiutizmo čempionate TSRS moterų ir vyrių koman- dos iškovojo pirmąsias vie- tas, o Maja Kostina ir Vladimiras Gurnis tapo absolū- ciais Europos čempionais. Iš viso pirmenybėje tarybiniai parašiutininkai iškovojo 7 aukso medalius.

Mūsų klubų technika

SKLANDYTUVAS SZD-30 „PIRAT“

Pastaruoju metu stambiose tarptautinėse varžybose ir pasaulio čempionatuose naudojami aukštos kokybės plastmasiniai sklandytuvai yra labai brangūs ir reikalauja ypatingos priežiūros. Todėl dauguma konstruktorių kuria pigius, pa- prastus eksplotuoti ir turinčius palyginti gerus skridimo duomenis sklandytuvus, skirtus masiniams skraidymui klubuose. Kaip tik vienas tokį ir yra Lenkijoje sukonstruotas ir gaminamas serijinis sklandytuvas SZD-30 „Pirat“. Šiuos sklandytuvus turi ir mūsų respublikos aviacijos sporto klubai.

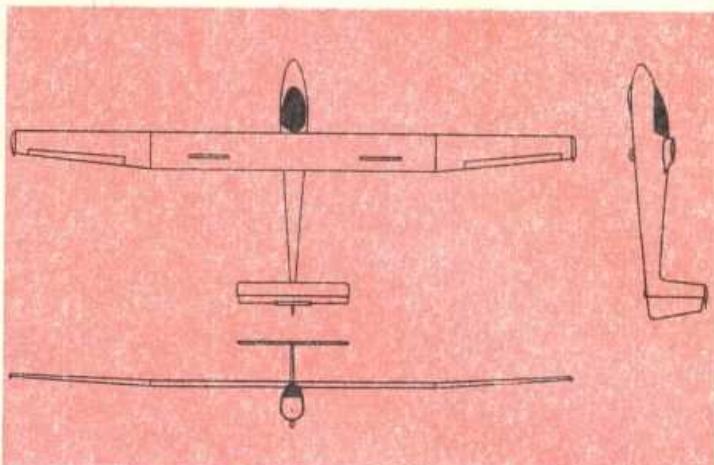
Rekordinis-treniruočių sklandytuvas SZD-30 „Pirat“ yra vienvietis, atitinkantis standartinę klasę. Be rekordinių skridimų, dalyvavimo varžybose, šiuo sklandytuvu taip pat galima atlikti pagrindines aukštostojančios pilotažo figūras.

Sklandytuvo sparnai įtvirtinti viršutinėje liemens dalyje. Sparnai yra medinės konstrukcijos, susideda iš trijų dalių. Vidurinė sparno dalis yra stačiakampė, pagaminta iš daugiasluoksnės beržinės klijuo-

tės. Centrinė sparno dalis neturi ionžeroną. Šioje sparno dalyje yra ir plokšteliniai, išlendantys į viršų ir į apačią, interceptoriai [oro stabdžiai]. Galinės sparno dalys — trapezinės, turi po vieną ionžeroną, dengtos klijuote ir prie jų tvirtinami drobe dengti eleronai. Sparno centrinė dalis yra laminarinio profilio FX 61-168, kuris galuose pereina į lamarinį FX 60-1261 profilį.

Liemens karkasas — medinis, dengtas klijuote, pagamintas iš vien su kiliu. Piloto kabina bei sėdynė padarytos iš stikplastico. Pedalai reguliuojami. Jų padėtį galima keisti skridimo metu. Kabinos gaubtas pagamintas iš ištisinio organinio stiklo, atsidaro į šoną.

Sklandytuvo važiuoklė susideda iš 350 mm diametro ratuko, kuris turi mechaninį stabdį. Priekinėje liemens dalyje įrengta pavaža, turinti guminus amortizatorius, o uodegoje — ramstis. Liemenėje, ties kiliu, yra transportavimui pritaikytos rankenos.

Stabilizatorius su gilumos vairu yra stačiakampio formos, iškeltas virš kilio sudaro T formos uodegą. Stabilizatorių turi vieną medinį ionžeroną, dengtą klijuote. Aukštumas bei posūkio vairai aptrauki drobe. Vairų sistema kombinuota — trosai ir metalinės traukos.

SZD-30 „Pirat“ turi du buksyravimo kablius. Vienas jų pritaikytas vilkimui paskui lektuvą, yra priekinėje liemens dalyje, o antras, esantis arti svorio centro — startuoti autostartu.

Sklandytuvas lengvai sumontuojamas ir patogus transporstuoti.

TECHNINIAI DUOMENYS

Sparnų ilgis	15,00 m
Sklandytuvo ilgis	6,86 m
Sklandytuvo aukštis	1,67 m
Nešančiųjų plokštumų plotas	13,8 m ²
Tuščio sklandytuvo svoris	255 kg
Maksimalus skridimo svoris	370 kg
Minimalus skridimo greitis	60 km val
Minimalus žemėjimo greitis	0,70 m sek prie 75 km val
Maksimalus leidžiamas skridimo greitis	250 km val
Maksimali kokybė	31,2 prie 83 km val

ENTUZIAZMAS IR KŪRYBINIAI IEŠKOJIMAI

Lenktyninio aviamodelio širdis — variklis. Todėl daugiau priryte aviamodeliuotai savo lektuvėliams variklius gaminasi patys. Lengva pasakyti — gaminasi. Tik jie patys žino, kiek reikia laiko

ir prakaito išlieti, po jvairias gamyklas palakstyti, kad galėtum padirbėti su precizinėmis staklėmis.

Visus šiuos nelengvus keilius teko praeiti ir vilniečiui Sidlauskui. Fizikiniu techniniu

energetikos problemų instituto jaunesniajam moksliniam bendradarbiui.

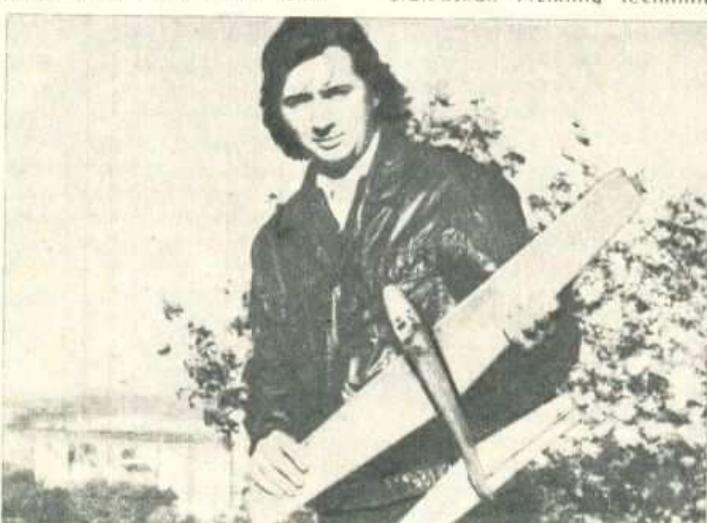
Pirmą lenktyninį modelį Vladas padarė prieš šešerius metus. Tiesa, iki tol sugebėjimus teko išbandyti gaminant ir kitų klasių modelius, tenkintis standartiniais varikliais. Bet ilgainiui, ypač rungtyniaujant varžybose, pajuto, kad su „kasdienu“ varikliu, kaip standartinus vadina sportininkai, didelių greičių neišspausi. Tad 1972 metais Vladas pradėjo pats kurti variklį. Ilgai nesisekė. Pasigaminti variklėliai čiaudėjo, burzgė, bet reikiama greičio ir galingumo neišvystė. Tik po poros metų sportininkas pajuto, kad pagaliau pasiekė tai, ko reikėjo. Pernai, dalyvaujant Pabaltijo aviamodelizmo pirmenybėse poroje su J. Oleku, jų lenktyninis aviamodelis su Vlado pagaminto varikliuku 10.000 metru nuskrido per 4 min. 34 sek. Šis rezultatas prilygo TSRS sporto meistro norma-

tyvui ir užtikrino aviamodeliųtojams pirmąją vietą varžybose.

Šis rezultatas ir sėkmingesni stardai respublikinėse pirmenybėse neužmigdė V. Sidlausko ant laurų. Jis ir toliau energingai dirbo, kruopščiai ruošesi 1975 metų startams. Pradžia buvo labai sėkminga. Vilniaus miesto varžybose buvo pasiektais aukštasis rezultatas — 4 min. 23 sek. Gaila, kad tokio greičio nepavyko išvystyti Kaune surengtose varžybose bei šiu metų Pabaltijo pirmenybėse. Bet bene labiausiai apmaudi nesėkmė lydėjo TSRS Tautų VI spartakiados finalinėse varžybose Leningrade. Prieš pat varžybas subyrėjo pagrindinių variklis. Teko pasinaudoti atsarginiu.

Po spartakiados Vladas Sidlauskas buvo užsukęs į „Sparnų“ redakciją. Vaikinas nenusimena. Jo manymu, darbarinis paties pagamintas variklis turi gerą potencialą. Stropiai per žiemą padirbėjus, ateinančių metų sezone galima pasiekti norimų aukštų rezultatų.

L. BUNKIENĖ

Vlado Sidlausko aviamodelis netrukus pakils į Vilniaus priemiestės padangę
A. SAULIO nuotr.

PRIEIS 38 METUS DRĀSIEJI TARYBINIAI LAKŪNAI VALERIJUS ČKALOVAS, GEORGIJUS BAIDUKOVAS IR ALEKSANDRAS BELIAKOVAS LĒKTUVU ANT-25 PIRMA KARTA PASAULYJE NUSKRIDO IS MASKVOS Į JUNGINES AMERIKOS VALSTIJAS PER ŠIAURES ASIGALĮ. ĮVEIKĘ PASIRINKTĄ MARSRUTĄ PER 63 VAL. 25 MIN.

PAZYMINT SKRIDIMO JUBILIEJU, JAV MIESTE VANKUVORYJE BUVO PASTATYTAS PAMINKLAS, KURIO ATIDARYMO ISKILMĖSE LIEPOS 20 D. DALYVAVO G. BAIDUKOVAS, A. BELIAKOVAS IR V. ČKALOVO SŪNUS IGORIS ČKALOVAS.

Skridimo per Šiaurės asigalį dalyviai. Tarybų Sąjungos Didvyriai A. Beliakovas ir V. Čkalovas ir G. Baidukovas (1937 m. nuot.)

I. Čkalovas, G. Baidukovas ir A. Beliakovas susitikime su JAV prezidentu D. Fordu (1975 m.)

Paminklo Vankuvoryje atidarymo ceremonijas

LĒKTUVŲ „SU“

KONSTRUKTORIUS

Zymus tarybinis lēktuvų konstruktoriaus, dukart Socialinio Darbo Didvyris Pavelas Suchojas (mirė 1975 m. rugpjūčio 15 d., eidamas 81-uosiui gyvenimo metus) daugiau kaip pusę savo amžiaus paskyrė pamėgtam darbui ir sukūrė apie 50 jvairios paskirties lēktuvų.

P. Suchojas gimė Baltarusijoje, Gomelio srityje. Baigęs Gomelio gimnaziją, jis tolau mokosi Maskvos Universiteto fizikos-matematikos fakultete, o vėliau pereina į Aukštąją technikos mokyklą, kur kluso profesoriaus N. Žukovskio skaitomų aviacijos pagrindų paskaitų. P. Suchojas paruošia savo diplominių darbų — vienviečio naikintuvo projekta. Diplominio darbo vadovas A. Tupolevas atkreipė dėmesį į talentingą konstruktorių ir pavedė jam atsakingus konstravimo darbus. 1927 m. P. Suchojaus vadovaujama inžinerinė grupė sukūrė naikintuvą I—4 (ANT-5), kuris bandymuose parodė labai geras pavaldumo ir greičio savybes.

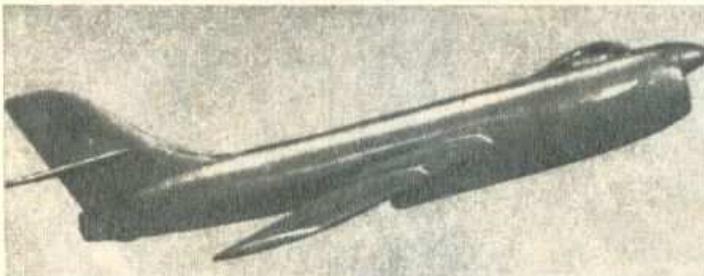

Naikintuvas „SU-7“

Sis naikintuvas priimamas serijinėn gamybon. Jų buvo pastatyta 340.

Vėliau P. Suchojus daug dirba, įdiegiant gamyboje naujas medžiagas. 1932 m. sukonstruoja naują metalinį greitą naikintuvą I-14 (ANT-31). Tai buvo pirmasis Tarybų Sąjungoje metalinės konstrukcijos, laisvalai nešančiais sparnais lėktuvas, kuris turėjo įtraukiamą važiuoklę.

Generalinio konstruktoriaus A. Tupolevo konstruktorių biure P. Suchojus vadovaujama konstruktorių grupė sukūrė specialų lėktuvą ANT-25 pasaulio nuotolio rekordui pagerinti. Su šiuo lėktuvu 1934 metais buvo nusileidimo nuskrista 12 411 km, o 1937 metais tuo pačiu lėktuvu V.

Naikintuvas „SU-11“

Chalovo vadovaujamas ekipažas iš Maskvos per Šiaurės ašigali nuskrido į JAV.

Už sekantį savo kūrinį — 1935 metais pastatyta bomboneši DB-2 — P. Suchojus apdovanojamas Darbo Raudonosios Vėliavos ordinu. To paties lėktuvo pagrindu pasta-

Sturmavimo lėktuvas „SU-6“

konstruktorių biuro generaliniu konstruktoriumi. Cia jis pastato savo lėktuvus SU-1 (I-330) ir dvivietį smogiamajį lėktuvą SU-2. Pastarąjį buvo pagaminta 500 vienetų serija. Pirmomis karo dienomis jie suvaidino didelį vaidmenį kovoje prieš fašistinės Vokietijos kariuomenę. Karo metais jis sukuria naujus smogiamius lėktuvus SU-6, SU-8 ir kt.

Prasidėjus reaktyvinių variklių epochai, P. Suchojus konstruoja lėktuvus su šiaisiai varikliais. 1946 metais sėkmingesi išbandytas dvių turboreaktyvinių variklių naikintuvas — bombonesis SU-9. Sėkmingesi eksplotuojami virsgarsiniai naikintuvai SU-7, SU-17 ir kt.

A. BACINIS

tytu lėktuvu „Rodina“ moterų ekipažas, vadovaujamas V. Grizodubovos, 1938 metais pasiekė pasaulio moterų rekordą. Nuskrista be nusileidimo iš Maskvos į Tolimuosius Rytus 6 908 km.

Nuo 1939 metų P. Suchojus paskiriamas naujai sukurto

Atsiuntė skaitytojai

NAUJAS ŠTRICHAS J. DOBKEVIČIAUS BIOGRAFIJOJE

Nesenai redakcija gavo aviatechniko St. Gribausko iš Šiaulių laišką ir jo atsiųstą beveik prieš pusę simtmečio Paryžiuje rusų kalba leisto žurnalo „Sport dla vsech“ [„Sportas visiems“] puslapjui, kuriame išspausdintas garsiam lietuvių aviakonstruktoriui ir lakūnui Jurgui Dobkevičiui (1900—1926 m.) skirtas straipsnis, pavadintas „Jurgio Dobkevičiaus atminimui“. Kartu išspausdinta ir lakūno fotografia.

„Nebėra lietuvių karo aviacijos žymybės, — rašoma straipsnyje. — Katastrofos metu su savo konstrukcijos lėktuvu [naikintuvu] DOBI-III žuvo pirmasis lietuvių inžinierius-lakūnas Jurgis Dobkevičius. Velionis buvo vienas

Dimanche, 4 Juillet 1936. PARIS
SPORT POUR TOUS
СПОРТ для всех
Le russe Sportif illustré n'a pas de langue russe, mais de Russie.
Avec René & E. Châtel

geriausiu Pabaltijo lakunų sportininku. 1919 m. baigės vidurinę mokyklą [čia apsilirkta; Petrogrado komercijos mokyklą baigė 1917 m. — Red.], J. Dobkevičius visiškai atsidavė pamėgtai aviacijai. 1923 m. jis atvyko į Paryžių ir įstojo į Aukštąjį aeronaftikos mokyklą, kurią baigės, gavo aviacijos inžinerijos diplomas.

Toliau autorius pateikia jdomią, iki šiol nežinomą J. Dobkevičiaus biografijos detalę: „1924 metais jis Paryžiaus olimpiadoje vadovavo Lietuvos olimpinė komandai. Pasaulinės olimpiados komitetas jį apdovanojo medaliu ir garbės d plomu“.

J. Dobkevičiaus širdis nustojo plakusi 1926 m. biržel-

He etatės gerodysis lietuvių aviacijos...
Pri katastrofie s'apropriaeownie swój konstrukcjiem, (nazywany — nietrybietem) «Dobi Šiaulė» — pierwszy litewski inżynier-aviator, Jurgis Dobkevičius.
Popolnyj był synem inż. lata-
nika Dobkevičius — sprzedawcy baza-
tyskiej aviacji.
Okończywszy w 1919 roku średniego
szkoły, J. Dobkevičius skonse-
ncyjował studia w Akademii lotniczej...
W 1923 roku Dobkevičius przy-
jechał do Paryża, gdzie poступał do
Wyższej Szkoły Aeronaftikie, ko-
tórej ukończywszy zdał dyplomem in-
żyniera lotnictwa.
W 1924 roku on przedstawił lit-
ewską olimpijską komandę na
Weskiem Olimpiadie w Paryżu i
przyznał się do wielu wyników i do-
stępstwem przyjęty do lotniczej ko-
mendy w dorostach.

Памяти Юргиса Добкевичюса.
(Изображение автора)

Комитет Всесоюзной Олимпиады выражает свою здравую и почтительную дань памяти.
Судьба до конца оставалася независимой от электрического, сколько и болонийского полетов.
Шесть раз она падала при величайших катастрофах во время испытаний истребителей отдельными то погибла сама, то близко ей осталась смерть.
Наконец, на земле телографу привезли из Парижа, портупею танкисту и гибели в Конго первому инженеру литовской армии, ст. лейтенанту Ю. Dobkevičius.
Службы не покидали его.
Наш же образ корректного, заслуживающего человека и блестящего автора не находится изъянах, чтобы запечатлеть его в цыбульках.

Инженер Юргис
Ст. лейт. Ю. Dobkevicius.

lio 8 dieną „iki lemtingojo
skrydžio likimas saugojo be-
baimj, drąsų ir stropų pilotų.
Bandymas lėktuvus, než-
vengiamu katastrofu metu jis
šešis kartus krito žemėn, pati-
tardamas ir nedidelius, ir rim-
tiesius sužeidimus. Ir štai ū-
mis dienomis telegrafas į Pa-
ryžių atnešė trumpetę žinią,
kad Kaune žuvo pirmasis lie-
tuviškosios aviacijos inžinie-
rius, vyr. leitenantas J. Dob-
kevičius“, — rašoma straips-
nyje.

Paryžiaus žurnale „Sport

dla vsech“ išspausdintas
straipsnis yra vertinga me-
diaga, tyrinėjant J. Dobkevi-
čiaus gyvenimą ir veiklą.

„Sport“ redakcija nuoži-
džiai dekoja Šiauleičių avia-
technikai St. Gribauskui už
atsiųstą jdomią medžiagą.
Pageidautume, kad ir kiti
skaitytojai atsiųstu panašius
laiškus, įdomesnius straips-
nius, prisiminimus arba senas
nuotraukas iš aviacijos istorijos,
ką mielai spaudsinsime
„Sport“ puslapiuose.

DEMOBILIZUOTI TARYBINĖS ARMIJOS KARIAI!

Jūs atlikote savo pilietinę pareigą Tėvynei ir grįžote prie taikaus darbo. Respublikos liaudies ūkis laukia tvirtų jūsų rankų, jaunatviškos energijos ir entuziazmo.

KVIEČIAME JUS ĮSIJUNGTI Į ŠIU RESPUBLIKOS STATYBŲ IR PRAMONĖS ĮMONIŲ DARBUOTOJŲ GRETAS:

Vakarų statybos-montavimo valdybą (Ignalinos raj., Dūkštas),

Vilniaus statybos-montavimo trestą „Vilniaus statyba“,

Kauno statybos montavimo trestą „Kauno statyba“,

Panevėžio parodomajų statybos trestą,

Šiaulių statybos trestą,

Mažeikių ir Kapsuko statybos trestus aikštėles,

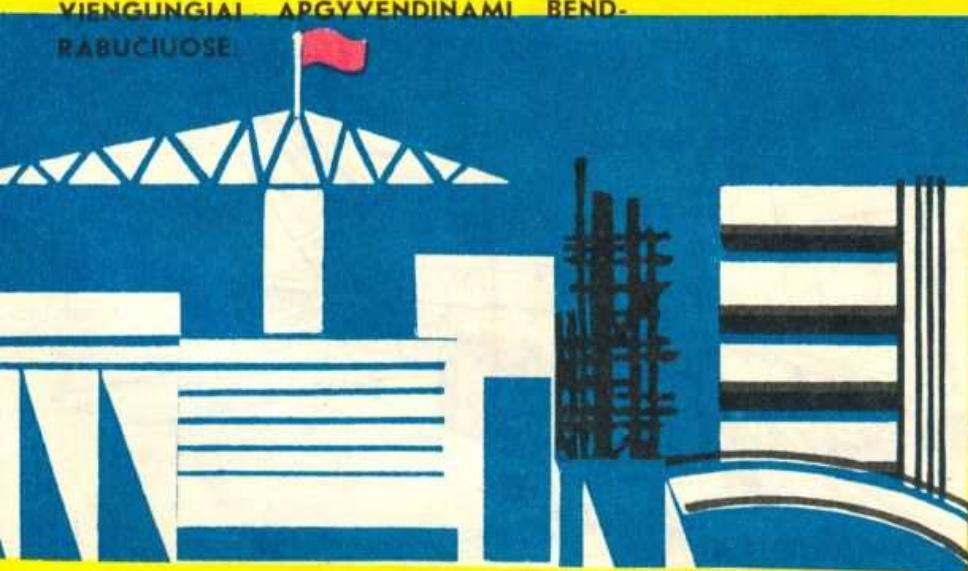
Jonavos azotinių trąšų gamykla,

Ignalinos statybinių medžiagų kombinatą (Ignalinos raj., Didžiasalis),

Lietuvos jūrų laivininkystės valdybą (Klaipėdos m.).

NETURINTYS PROFESIJOS, GALĒSITE JĄ ISI-
GYTI VIETOJE.

VIENGUNGIAI ARGYVENDINAMI BEND-
RABUCIUOSE.

Dėl įsildarbinimo kreipkitės į Vals-
tybinio darbo resursų naudojimo komi-
teto įgaliotinius:
Vilniuje, Sodų g. 15,
Kaune, Laisvės al. 24,
Klaipėdoje, Gorkio g. 24,
Šiauliuose, Kleinero g. 47,
Panevėžyje, Sodų g. 3,
Alytuje, Poželos g. 21,
Kapsuke, Černiachovskio g. 50
arba į minėtų statybos organizacijų ir
Įmonių kadru skyrius.

VALSTYBINIS DARBO RESURSU
NAUDOJIMO KOMITETAS

„Pastaruoju metu dažnai kalbama apie nepilotuojamus skraidymo aparatus. Idomu būtų, kad plačiai apie šiuos lėktuvus papasakotumėte „Sparnuose“.

Patenkinamai mūsų biuletenio skaitlytojo iš Kauno A. Petulionio pageidavimą, spausdiname šį straipsnį.

JAV, Anglijos, Prancūzijos, VFR, Kanados ir kitų kapitalinių valstybių specialistai toliau kuria ir tobulina bepilotinius skraidymo aparatus (BSA).

1971 metais virš Kalifornijos pakrantės buvo išbandytas bepilotinis taikinys „Fajerbi-2“. Anot užsienio ekspertų, toks taikinys oro mūšyje gali sėkmingai varžytis su pilotuojamu naikintuvu. Buvo pranešta, jog vienam mokomajam mūšyje su naikintuvu B-4 bepilotinis lėktuvas išvengė iš jų paleistų raketų ir savo ruožtu keletą kartų atakavo naikintuvą.

Kaip pažymima, viena didžiausių bepilotinių priešmonių privalumų, lyginant su pilotuojama aviacija — jų pigumas, nes jose nėra kabinos ekipažui, katapultų, ekipažo gyvybę užtikrinančios sistemos. BSA galima gaminti iš tokų pigių medžiagų, kaip stikplastis, kartonas. Be to, BSA nedideli, todėl i juos sunkiau pataikyti priešlėktuvinių gynybos pabūklams. Manevrinumu ir perkrova jie pralenkia pilotuojamus lėktuvus visuose aukštūose.

Svarstant NSA, tiek veikiančių, tiek kuriamų, panaudojimo galimybes, nurodomos šios tolesnių tyrimų kryptys: bepilotinių lėktuvų panaudojimas mūšio laukui stebeti, tiesioginė parama kariuome-

BEPILOTINIAI SKRAIDYMO APARATAI

nei, priešo objektų atakavimas, radijo ryšio trukdymas ir kt. Spėjama, jog artimiausiais metais bus kuriami daugiausia trijų grupių bepilotinių lėktuvai: strateginiai-žvalgybiniai ilgiems ir toliems skridimams, operatyviniai-faktiniai vietovėi žvalgyti, universalūs, teikią tiesioginę pagalbą kariuomenei.

Šiuo metu veikiančios NSA sistemos (dažniausiai žvalgybinės ir taikinial) skiriasi techninėmis charakteristikomis. Pavyzdžiu, jų pakilimo svoris svyruoja nuo 35 iki 6000 kg, skridimo greitis — nuo 150 iki 1300 km val.

Vienas šios klasės bepilotinių lėktuvų pavyzdžiu — „Mini RPV“ (JAV) pradėtas bandyti 1973 metais. Jis gali žvalgyti mūšio lauką, ieškoti taikinių ir apšvieti juos lazerio spinduliais, nukreipdamas pusaktynę lazerinę taimymo sistemą turinčias kovines priemones (raketas, avia-bombas). Bepilotinio lėktuvo sparno ilgis — 3,05 m, kreiserinis greitis — 97 km val, naudingas svoris — 34 kg (dieninis variantas) ir 38,5 kg (naktinis variantas).

VFR sausumos kariuomenė naudoja bepilotinį žvalgybinį lėktuvą AN USD-501, kurį valdo programinis įrenginys. Jame įmontuota infraraudonoji žvalgymo ir sononio stebėjimo aparatura, įgalianti žvalgyti naktį ir nepalankiomis meteorologinėmis

sąlygomis. Užsienio ekspertų nuomone, žvalgymas duomenis toks lėktuvas surenka per 45 minutes, kai žvalgymo nei aviacijai šiai užduociai prireiktų keturių valandų. Bepilotinio lėktuvo veiklos spindulys — 45 km, esant papildomam kuro bakui — apie 70 km.

JAV armijai užsakius, sukurta bepilotinis lėktuvas „Falkoner“ (MOM-57A), remiantis ankstesniuoju MQM-36. Jo sparno ilgis — 3,5 m, maksimalus pakilimo svoris — 200 kg. Lėktuvo greitis prie žemės — 324 km val, aukščio lubos — 4570 m, skrydžio trukmė — 35 min.

Be taktinės žvalgymos mini-lėktuvų, kuriami bepilotinių lėktuvai operatyvių ir strateginės žvalgymos uždaviniams spręsti. Pavyzdžiu, JAV užsakymu pilotuojamo lėktuvo L-450 pagrindu 1971—1973 metais sukurta radio-techninės žvalgymos bepilotinis lėktuvas XOM-93, kurio skridimo trukmė iki 30 val. Jo sparno ilgis — 17,37 m. Esant pakilimo svoriumi — 2087 kg, skridimo nuotolis — 9650 km, kreiserinis greitis — 320 km val, aukščio lubos — 15850 m.

JAV karinės oro pajėgos naudoja bepilotinį lėktuvą AQM-91A. Dėl mažų šio aparato matmenų efektyvus atspindėjimo paviršius nedidelis. Virš liuzelio įmontuotas variklis sumažina apa-

linės dalies skleidžiamą infra-raudonųjų spindulių srautą. Lėktuvas turi panoramę fotokamerą (židinio nuotolis — 610 mm) ir 1500 kadru juostę. Be to, jame galima panaudoti infraraudonųjų spindulų ir radiotechninės žvalgymos aparatūrą. Bepilotinis lėktuvas paleidžiamas nuo lėktuvo DS-130A. Ant jo posparnių pilonų pakabinamos keturios bepilotinės mašinos.

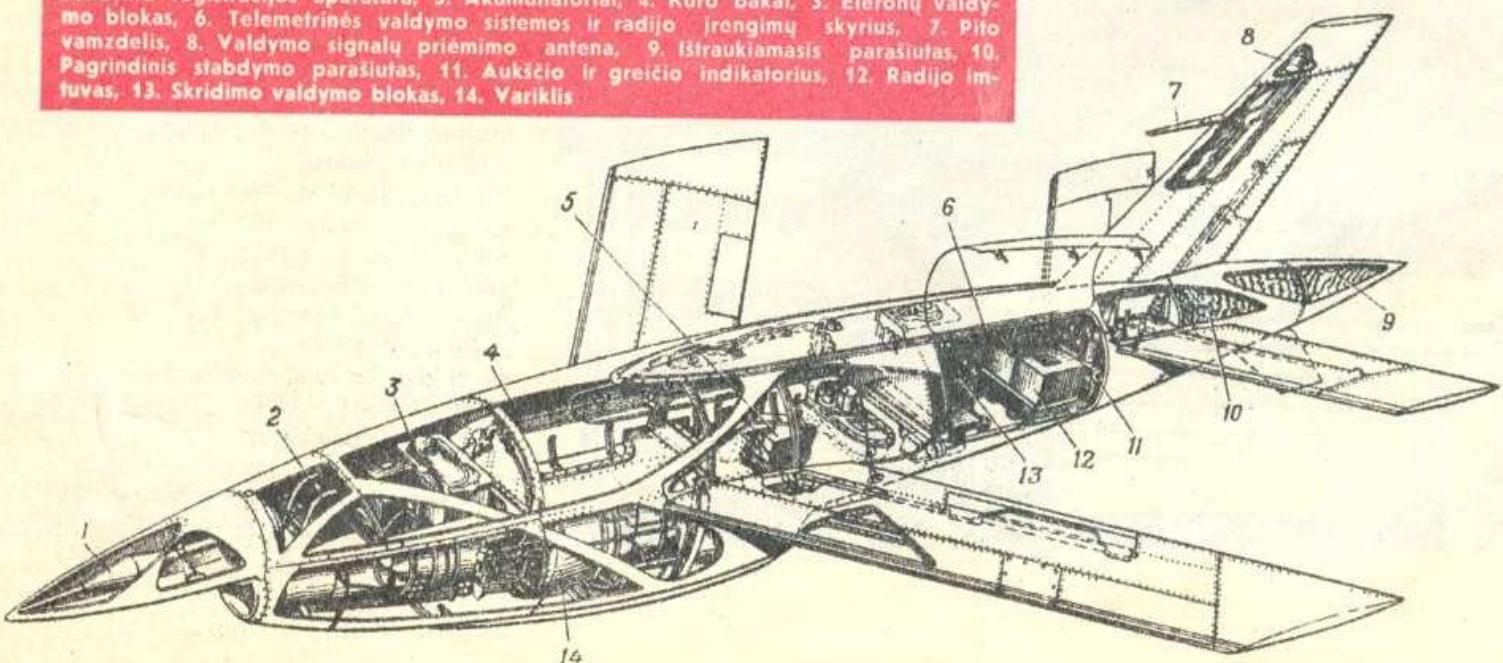
Anksčiau bepilotinių lėktuvų nešėjas būdavo transportinis lėktuvas C-130, o dabar ieškoma galimių šiam tikslui panaudoti lėktuvą B-747. Šio lėktuvo fiuzeliaže numatoma patalpinti apie šešis BQM-34, taip pat paleidimo (priekinėje dalyje) ir bepilotinių lėktuvų, jau įvykdžiusių kovinę užduotį, prijungimo (lėktuvo uodegoje) įrenginius. Lėktuvinešis gali paleisti BSA kas 15 minučių ir tokiu pat intervalu juos priimti.

JAV karinės oro pajėgos, kaip pranešė užsienio spauda, ieško galimių panaudoti bepilotinius lėktuvus oro mūšiuose su priešo aviacija, siekiant perimti iniciatyvą ore. Spėjama, jog lėktuvių bus valdomi iš antžeminių (arba požeminės) vadavietės, arba iš oro — lėktuvinešio, kurio radiolokatorius gali aptikti taikinį 100 km spinduliu. Bepilotinis lėktuvas, paleistas iš lėktuvinešio, nukreipiamas į taikinį, priartėja prie jo per 16—32 km, nusitaiko ir paleidžia raketas „oras—oras“, arba apšaudo iš pabūklų.

B. FIODOROVAS

„Technika i vooruženije“

Bepilotinių lėktuvo „Fajerbi-2“ schema: 1. Šaudymo registracijos antena, 2. Šaudymo registracijos aparatura, 3. Akumulatoriai, 4. Kuro bakai, 5. Eleronų valdyvamzdelis, 6. Telemetrinės valdymo sistemos ir radio įrengimų skyrius, 7. Pito Valdymo signalų priėmimo antena, 8. Valdymo signalų priėmimo antena, 9. Ištraukiamasis parašiutas, 10. Pagrindinis stabdymo parašiutas, 11. Aukščio ir greičio indikatorius, 12. Radijo imtuvas, 13. Skridimo valdymo blokas, 14. Variklis

„BOING—747“

— Spudojo dažnai pasitaiko žinučių, kuriose minimas lėktuvus „Boing-747“, — rašo skaitlytojas iš Šilutės J. Kviliūnas. — Įdomu plačiau sužinti apie šį lėktuvą.

Patenkiname drg. J. Kviliūno pageidavimą.

Kasmet didėja oro transporto paklausa. Visų šalių oro transporto bendrovės didina lėktuvų skaičių. Tačiau tai racionalu iki tam tikros ribos. Esant dideliam lėktuvų skaičiui, labai perkraunamos orolinijos, aerouostų zonas. Racionaliausias šiu problemų sprendimas — lėktuvų skaičiaus aprūpėjimas, atitinkamai didinant jų talpumą ir keliamąjų galį.

Pastaraisiais metais projektuojami ir statomi plačiai užlaidžiai lėktuvai, kurių vienas atstoja, pavyzdžiu, tris-penkis TU-104 arba IL-18 tipo lėktuvus.

Tarybų Sąjungoje krovinių pervežimui naudojami didelės keliamosios galios lėktuvai AN-22 ir IL-76, straigtasparnis V-12. Statomas aerobusas IL-86, skirtas 350 keleivių pervežimui.

Pirmas tokio tipo keleivinių lėktuvų „Boing-747“ buvo išbandytas 1969 metais. Vėliau

pasirodė DC-10, L-1011, aerobusas A-300. „Boing-747“ naudoja daugelis oro transporto bendrovėi. Per palyginti trumpą eksplotacijos laikotarpį padaryta keletas šio lėktuvo modifikacijų. Plačioje lėktuvu kabinoje išdėstyta po 9 kėdes vienoje eilėje, yra du praėjimai. Igulos kabina įrengta viršutiniame denye. Keleivių salonių išdėstyti pagrindiniame ir dalinai viršutiniame deniuose. Lėktuvas naudojamas keleiviams, o taip pat kroviniams pervežti. Siekiant padidinti lėktuvu ekonomiškumą, sukurtas naujas „Boing-747 SP“ variantas. Tai 14,34 metro trumpesnis už bazinį „Boing-747“ variantą. Nepaisant to, keleivių vietų skaičius tame siekia 289—393, o kuro bakai — 178453 litrų talpos. Yra lėktuvu modifikacija su dar labiau padidintu [iki 527] vietų skaičiumi. Projektuoamas lėktuvu variantas „Boing-747—300 B“, skir-

tas ilgomis oro linijoms. Jo varikliai gali išvystyti po 23 tonas traukos jėgą, o baku talpa — 192000 litrų degalų.

Ivairios „Boing-747“ modifikacijos naudojamos ir Pentagono reikalams. Kai kurių šių modifikacijų lėktuvu svoris siekia 399 tonas.

LĖKTUVU „BOING-747“ TECHNINIAI DUOMENYS

Keleivių skaičius	374—490
Lėktuvu ilgis	70,51 m
Sparnų ilgis	59,64 m
Lėktuvu svoris	351,54 t.
Variklių skaičius ir tipas	4 × JT9D
Didžiausia traukos jėga	21,32 t.
Skridimo greitis	970 km val
Skridimo nuotolis:	
— esant pilnam apkrovimui	8600 km
— esant pilnom kuro atsargoms	11410 km
Kuro atsargos	63139 l

A. OSTEIKA

PO ŠEŠIU DEŠIMTMEČIU

Lohid firmos mechanikas S. Vardlas, daugelio istorinių lėktuvų savininkas, restauravo 1909 m. prancūzų avia-

konstruktoriaus L. Blerijo lėktuvą monoplana. Vietoj originalaus dviejų cilindrų variklio Detroit lėktuve įrengtas šiuo-

laikinis 65 AJ variklis Continental. Restauruojant buvo susiprinos kai kurios detalių, įrengti nauji važiuoklės ratai. Liemuo ir pagrindinės sparno dalys originalios.

Pakilimo metu lėktuvas išvysto 40 km/val greitį. Kreiserinis greitis siekia 56 km/val. Tuščio aparato svoris — 281 kg. Kildamas ir tūpdamas lėktuvas nurieda 61 m. Aviacijos „senelis“ nenutūpęs ore išsilaiako vieną valandą.

TRYS A. DANKOVSKOS PASAULIO REKORDAI

Sėkmingi šie metai buvo Lenkijos sklandytojai Adelei Dankovskai. Ji tapo dviejų tarptautinių varžybų nugalėtoja ir pagerino tris pasaulio rekordus. 100 kilometrų trikampį, skrisdama sklandytuvu „Halny“ (dviviečių sklandytuvų klasė), ji išvystė 104 km/val greitį. Skrisdama tuo pačiu sklandytuvu 500 km trikampį, pasiekė 69,78 km/val greitį. Vienviečiu sklandytuvu „Jantar-1“ 750 kilometrų trikampį ji įveikė 73,62 km/val greičiu.

Š VISO PASAULIO

VFR sklandytojas Helmutas Birkheris, startavęs iš Hamburgo, motosklandytuvu „Falké“ įveikė aštuoniu tūkstantiniu kilometru trasa, kuri užsibaigė Gambijoje (Vakaru Afrika). Pilotas, skrisdamas vidutiniu 125 km/val greičiu, kelyje sugauso 64 valandas.

Tarptautinės aviacijos sporto federacijos (FAI) aukščiausias apdovanojimas už pasiekimus sklandymo sporte yra Lilientalio medalis. Juo kas metal apdovanojamas vienas iš pasaulio sklandytojų. 1974 m. Lilientalio medalis buvo įteiktas sveicariui Augustui Hugui, šios šalių sklandymo pionieriui, ku-

ris jau dvidešimt penkeri metai yra Sveicarijos aero klubo sklandymo komiteto pirmininkas.

Sportiniai oro balionai šiuo metu gaminami 24 pasaulio šalyse. Didžiausiai ju skaičiai turėti JAV, Didžioji Britanija, VFR. Iki praejusių metų pabaigos visame pasaulyje buvo užregistruota 1040 oro balionų.

Populiarius lenkų sklandytuvai, kaip praneša Lenkijos spauda, JAV rinkoje parduodami tokiomis kainomis: „Pirat“ — 9950, „Cobra-15“ — 12500, „Jantar-1“ (standardinė klasė) — 17950, „Jantar-1“ (atvira klasė) — 19950, o motosklandytuvas „Ogar“ — 24950 dolerių.

SPARNAI

INFORMACINIS BIULETENIS
1975 m. Nr. 4 (29)

Leidžia SDAALR Lietuvos TSF Centro Komiteto Aviacijos sporto federacija

Eina keturis kartus per metus

Redakcinė kolegija: ANTANAS ARBAČIAUSKAS, CESLOVAS BALČIONAS, ZENONAS BRAZAUSKAS, PETRAS BRUNZA, JONAS DOVYDAITIS, ALFONSAS JUŠKA (atsakingas sekretorius), ALEKSANDRAS JONŪSAS, BALYS KARVELIS, KAZYS KILČIAUSKAS (atsakingas redaktoriaus pavaduotojas), DONATAS KOSTIŪKEYČIUS, SAVELIJUS LEVČENKA, ALVYTIS LUKOŠEVICIUS, BRONIUS OSKINIS, VYTAUTAS PAKARSKAS, ZIGMAS POLINAUSKAS, ALFONSAS PRANSKETIS, ALEKSANDRAS RAMANAUSKAS, JUOZAS ZUJUS (redaktorius).

Dailininkas JONAS KLIAMANSKAS

Redakcijos adresas:
232600, Vilnius, F. Dzeržinskio g-vė 3, 307 kamb., tel. 75-34-46.

Atduota rinkti 1975.IX.19. Pasirašyta spausdinti 1975.XII.2. Tiražas 40 070 egz. 4 sp. lankai 4,62 salyg. sp. lanko, 5,87 leid. lanko, 5,42 aut. lanko, leidinio formatas 60 90 8. Kaina 30 kap. Spaustuvių LKP CK leidyklos spaustuvė Vilniuje, Tiesos 1. LV 15675. Užsak. Nr. 2839.

Rankraščiai negražinami.

«Sparnai» («Krylia»)
Informacinių biulletenė
Federacijos
aviacijos sporto
DOSAAF Lit. SSR
Na litvakų kalbė
C „Sparnai“, 1975/4

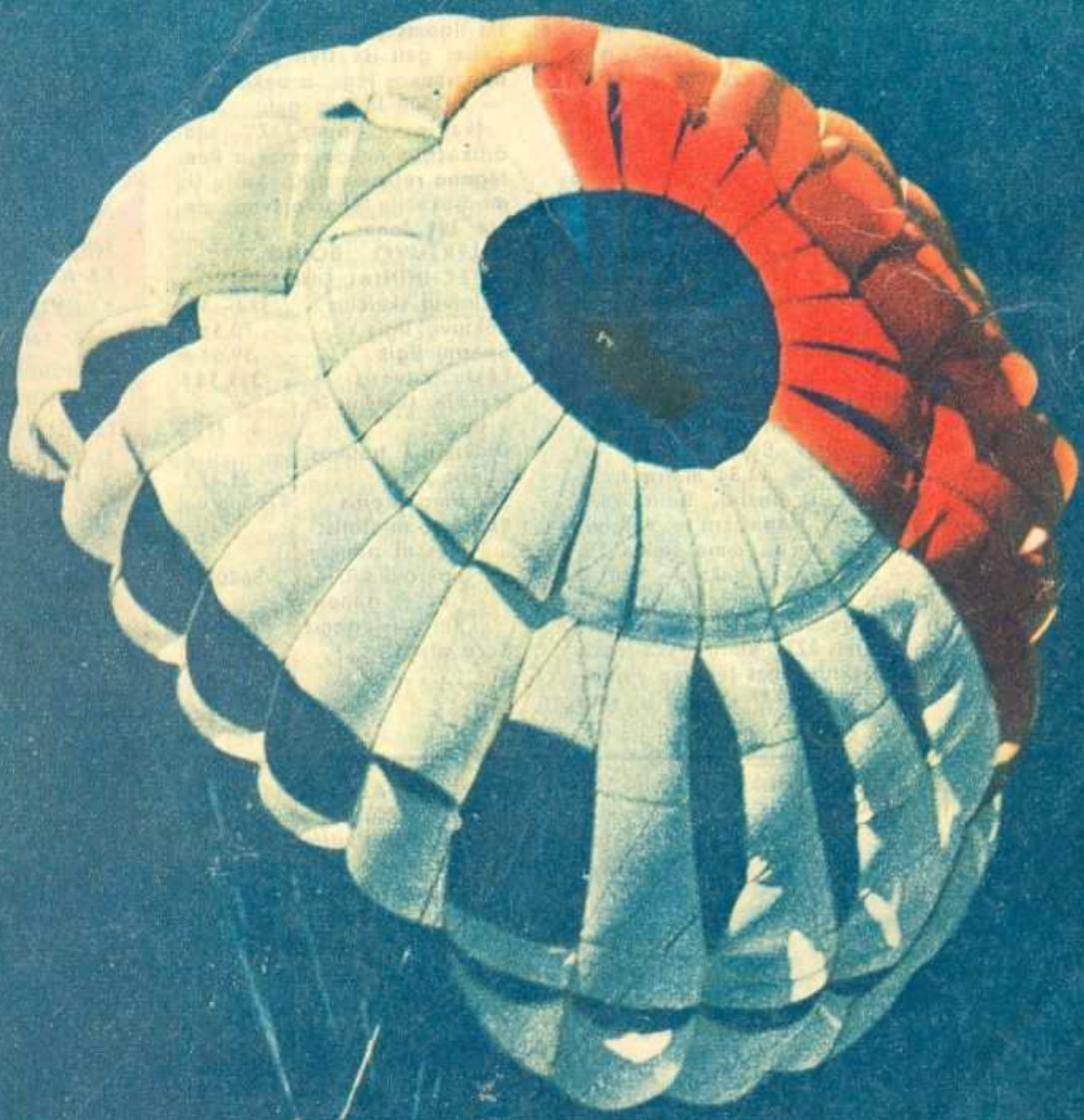
PIRMAME VIRSELYJE: sportinių lėktuvų eskortas
A. VERIKO nuotr.

KETVIRTAME VIRSELYJE:
tarp žemės ir saulės
A. JUŠKOS nuotr.

SPARNAI

Kaina 30 kp.

Indeksas 76782

El. žurnalo variantą parengė:
www.PlienoSparnai.lt

